

Uvodnik

Jurij Paljk

Znamo moliti za vse?

Na slovenski državni praznik, na dan reformacije, v četrtek, 31. oktobra, dan pred praznikom Vseh svetih, je bila ob 11. uri v svetogorski baziliki Matere Božje slovesna maša v čast padlim borcem narodnoosvobodilnega boja in vsem žrtvam vojne, ki je v svetogorsko romarsko svetišče privabila zelo veliko ljudi, predvsem pa ogromno predstavnikov slovenskih medijev. Iz našega prostora je bil med mašo za padle partizane in žrtve v drugi svetovni vojni prisoten samo naš tednik, iz vseslovenskega prostora pa so bili prisotni vsi večji slovenski mediji, pogrešali pa smo predstavnike verskih občil, kar samo kaže na stanje duha na Slovenskem. Bogoslužje sta na Sveti Gori vodila pater Bogdan Knavs, ki je bil pobudnik maše, lansko leto je že govoril pri partizanski grobnici na Trnovem nad Novo Gorico, ter kaplan Slovenske vojske Milan Pregelj, ki ga pa nihče, ampak zares nihče v slovenskih medijih ni niti omenil, kar ponovno kaže na razbolelo stanje duha na Slovenskem, saj gre za istega duhovnika, ki se je udeležil proslave v Rovtahu, na kateri so se spomnili pobitih domačinov, pobili pa so jih partizani. Ker je bil tam v uniformi Slovenske vojske, so ga takoj obtožili, da je pristranski, čeprav je sam povedal, da je tam bil kot duhovnik, posebna komisija Slovenske vojske je kasneje ugotovila, da ni "zlorabljal položaja", a tega skorajda nihče ni zabeležil.

Ker smo se maše na Sveti Gori udeležili, lahko zapišemo, da je šlo za izjemno dobro obiskano bogoslužje, pri katerem je bila prisotna cela vrsta predstavnikov t. i. leve iz Goriške in vse Slovenije, tudi precej vidnih političnih predstavnikov, ki jih po navadi sicer ne vidimo v cerkvi, a predvsem veliko vernikov, ki so prišli, tako kot pridejo vedno, na Sveto Goro molit.

"Danes smo tu, da spoštljivo molimo za naše pokojne", je poudaril pater Bogdan Knavs, ki je tudi opozoril, da se moramo danes truditi, da ohranimo ideale tistih, ki so se borili med vojno in za svobodo dali svoja življenja - materni jezik in domovino, med pridigo pa je zaupal rajne in vse nas Materi Božji in Božjemu usmiljenju.

"Totalitarni režimi prihajajo in odhajajo, narod in domovina pa ostajata. To je tudi sporočilo današnjega dne", je ob koncu maše povedal predsednik Zveze združenja borcev za vrednote NOB v odstopu Janez Stanovnik, ki se je s svojim naslednikom Titom Tumškom udeležil svete maše na Sveti Gori. Poudaril je še, da Sveta Gora za mašo za padle in žrtve druge svetovne vojne ni bila izbrana naključno: "Vedeti morate, da so partizani iz te cerkve rešili prelepo podobo Matere Božje in s tem so rešili simbol, ki ga je primorsko ljudstvo na tem prekrasnem mestu postavilo življenju, ljubezni in zvestobi".

Stanovnik se je po maši zaustavil s časnikarji in še poudaril, da maši na Sveti Gori pripisuje globok pomen, ker je to spomin na tiste, ki so umirali v preteklem stoletju: "Svečeniki svetega Pavla so tako kot tigrovi budili narodno zavest in narodna zavest na Primorskem je bila povezana tudi z vero v Boga, veliko partizanov je bilo vernih".

Na izrecno vprašanje ene od mladih prisotnih časnikark, kdaj bo na Slovenskem prišlo do sprave, je Stanovnik mirno odvrnil, da "je potrebno prej, in sicer čim prej doseči pomiritev duhov".

Prav imajo seveda tisti, ki pravijo, da bi se morali vsi zbirati pri maši in pri njej moliti vsi skupaj za vse žrtve druge svetovne vojne in za vse pobite po njej, a nihče, zares nihče nima pravice delati nepotrebnih polemik iz svete maše na Sveti Gori, ki je bila izrecno namenjena tudi partizanom, kar danes, žal, predvsem v osrednji Sloveniji ni pogost pojav, kar spet kaže na stanje duha v naši domovini. Kot nima nihče nobene pravice soditi nekega človeka in izkrivljati namena njegovega obiska pri sveti maši, samo Bog vidi v človeška srca.

Čas bi že bil, da bi Slovenci vsaj skupaj znali zmoliti za vse naše prednike, za vse naše žrtve!

**"V jesenski tihi čas
prileti brinjevka
na Kras..."**

Srečko Kosovel

Pred dnevom reformacije, 30. oktobra

Predsednik republike Borut Pahor vročil državna odlikovanja

Predsednik Republike Slovenije Borut Pahor je v sredo, 30. oktobra, na posebni slovesnosti v predsedniški palači vročil državna odlikovanja, in sicer srebrni red za zasluge mag. Gezi Erniši, prvemu škofu evangeličanske Cerkve augsburške veroizpovedi na Slovenskem, za uspešno, povezovalno in k strpnosti usmerjeno vodenje evangeličanske Cerkve, red za zasluge Viktorju Blažiču za novinarski in publicistični prispevek pri vzpostavljanju svobodnih in demokratičnih temeljev slovenske družbe in njenega medijskega prostora, red za zasluge msgr. Francu Boletu za prispevek pri oblikovanju odprtega in demokratičnega slovenskega medijskega prostora, kot dolgoletnemu uredniku mesečnika Ognjišče in ustanovitelju radia Ognjišče, medaljo za zasluge Wolfgangu Johannesu Bandionu za zasluge pri povezovanju slovenskih in avstrijskih znanstvenikov in umetnikov ter prispevek k slovensko-avstrijskemu sodelovanju na področju izobraževanja, ter medaljo za zasluge dr. Casparju Einemu za prispevek k vsestranskemu sodelovanju med Slovenijo in Avstrijo.

Našemu prijatelju in dolgoletnemu uredniku Ognjišča msgr. Francu Boletu gredo iskrene čestitke naših bralk in bralcev in še posebej čestitke celotnega uredništva, saj je bil msgr. Franc Bole za nas vedno izjemno pomembna osebnost, človek, ki je znal in zna povezovati, predvsem pa prava legenda slovenskega časnikarstva! Slovenski predsednik Borut Pahor je nagajencem med drugim povedal tudi tole: "Danes imam veliko čast odlikovati posameznike, ki so se izkazali na zelo različnih področjih z izjemnimi dosežki. Toda vsem je skupno, da so tudi takrat, ko je bilo to manj hvaležno in težje, neomajno verovali v pravičen svet, v pošten svet, v svobodni svet, v solidarni svet, in to za vse ljudi, ne glede na njihova različna socialna, verska, politična ali druga pričanja. Mislim, da je to nekaj, kar lahko pred-

stavlja velik navdih, inspiracijo za vse nas tudi danes. Prav tako mi je v posebno čast, spoštovani odlikovanci, da vam odlikovanja vročim pred dnevom reformacije.

Predsednik Pahor podeljuje odlikovanje msgr. Francu Boletu

Slovenci smo eden redkih narodov sveta, ki evropsko reformacijsko gibanje iz 16. stoletja obeležujemo tudi s posebnim dnevom.
Z dnevom reformacije se namreč Slovenci s hvalež-

nostjo spominjamo duhovne širine očeta prve slovenske tiskane knjige Primoža Trubarja in njegovih sodelavcev, utemeljiteljev slovenskega tiskanega jezika in slovstva. In vendar so bili še veliko več kot to. Bili so glas razgledanosti, znanja, poguma, svetovljanstva, odprtosti ter notranjega poduhovljenega bogastva in dialoga. S svojo uporno vztrajnostjo in samozavestjo, s katerima so Slovencem dali knjigo in jih civilizacijsko in kulturno uvrstili med moderne evropske narode, so slovenski protestantje tudi začetniki dolge poti oblikovanja slovenske skupnosti kot naroda. Bili so prvi narodni buditelji Slovencev na dolgi poti do sedanje državnosti. Trubar nas je, kot vedno znova spominjamo, prvi nagovoril kot Slovence in nas hkrati pozval: stati inu obstati.

Spoštovani, današnja podelitev odlikovanj ima zato ob jutrišnjem prazniku poseben pomen. Še posebej zato, ker je med odlikovanci tudi škof evangeličanske Cerkve na Slovenskem Geza Erniša, ki z decembrom svoje škofovsko mesto predaja novoizvoljenemu škofu, pa tudi, ker za odlikovance lahko ugotovim, da jih zaznamujejo lastnosti, ki sem jih že bil omenil - razgledanost, znanje, pogum, svetovljanstvo in odprtost. To velja prav za vse od vas. Škof Erniša je osemnajst let vodil slovensko evangeličansko Cerkve, kar samo po sebi govori o visokem zaupanju, ki ga uživa med slovenskimi evangeličani, zaupanje pa je danes tako zelo redka in dragocena vrednota. Spoštovanje je užival tudi zunaj kroga evangeličanov zaradi svoje ekumenske, dialoške in humanistične naravnosti.

/ str. 16

Intervju

Skupina goriških likovnih umetnikov BridA je pred kratkim gostovala v slovi galeriji - muzeju Tate st lves

9

Trst

Občinski svetnik SSK Igor Švab je spregovoril o učinkih, ki jih pakt stabilnosti ima na upravljanje občine

10

Ob prazniku Vseh svetih

Krajše svečanosti na krajih spomina na padle

Spomin na pokojne in na padle sorojake v boju proti nacifašizmu so ob obhajanju praznika Vseh svetih počastili tudi uradni javni organi naše matične domovine in manjšinskih ustanov. Kot vsako leto je bila tudi tokrat osrčje dogajanja tržaška Rižarna, kjer je bila v torek, 29. oktobra, prisotna delegacija Republike Slovenije z ministrico za Slovence v zamejstvu in po svetu Tino Komel na čelu. Spremljale so jo tudi podpredsednica Državnega zbora RS Romana Tomc in poslanka Iva Dimic ter konzulka Eliška Kersnič Žmavc. Ob prisotnosti predstavnikov krovnih organizacij SSO in SKGZ, županov slovenskih obmejnih občin, predstavnikov stranke Slovenska skupnost, čla-

racij glede nekdanjih tragedij, ki nas tako živo nagovarjajo s tesnobo in žalostjo. Spomin na nekdanje zlo je zato po mnenju ministrice nosilec vzgojnega sporočila, ki naj ga mladi prejemajo na podlagi preverjenih in strokovno podprtih informacij o zločinih nacifašizma. Le tako bo mogoče zagotavljati mir v prihodnosti: po mnenju poslanke Ive Dimic mora to vrednoto zasledovati vsak posameznik bodisi na ožjem družinskem bodisi na širšem javnem nivoju. Ministrica Tina Komel je položila vence na grobnico padlih borcev na vojaškem pokopališču pri Sv. Ani, na grob štirih bazoviških junakov in na spomenik NOB Škedenja, Sv. Ane in Kolonkovca. Istega dne sta delegaciji SSO in

SSK ob spomeniku padlim Slovincem iz prve svetovne vojne pri Gropadi počastili spomin še na mlade vojake primorskih družin, ki so – tako občinski svet-

nik SSK Igor Švab v svojem priložnostnem nagovoru – v veliki človeški tragediji zapustili domove in se niso nikoli več vrnili vanje. SKGZ pa je v jutranjih urah položila vence tudi v ul. Ghega, v ul. D'Azeglio in na Sv. Justu, kjer se nahajajo obeležja v spomin na odpornišvo zoper nacifašizem. Pri spomeniku bazoviškim žrtvam na gmajni pri Bazovici sta krovni organizaciji skupno položili venec. Bazoviškim žrtvam sta se poklonili tudi Dimičeva in podpredsednica Državnega zbora Tomčeva, ki je imela tudi osrednji nagovor. Na povabilo organizatorjev je pred bazoviškim spomenikom spregovoril tudi predsednik SSO Drago Štoka, ki je podčrtal izreden narodni pomen, ki ga ima ta kraj za Slovence v zamejstvu in na Primorskem.

narodna manjšina največ svojih izvoljenih predstavnikov ravno na ravni pokrajin in občin. Krčenje in združevanje teh krajevnih avtonomij bi tako neposredno vplivalo na raven zastopnosti in soudeležbe manjšine v javni upravi. Deželni svetnik SSK Igor Gabrovec nam je povedal, da je SSK v volilnem dogovoru s predsednico Serracchiani in Demokrasko stranko vključila zahtevo, da se mora pri reformi krajevnih javnih uprav upoštevati prisotnost Slovencev in jim zagotoviti primerno predstavništvo. Precejšnje prizadevanje za ohranitev pokrajin vodita predsednik tržaškega pokrajinskega sveta Maurizio Vidali in podpredsenica Pokrajine Gorica Mara Černic, ki sta izvedla marsikatero pobudo. Med drugim sta o tem poročala tudi ministrici za Slovence v zamejstvu in po svetu Tini Komel. Upajmo, da bo za vprašanje doveten čim širši del naše narodne skupnosti, da bo mogoče ohraniti kakovost in številčnost našega predstavništva v javni upravi in da se ne bo ponovila zgodba, zaradi katere je v Gorici prišlo do ukinitve rajonskih svetov.

Juč

Paritetna komisija / Gabrovec se je vzdržal glasovanja

Izvoljeni so bili Strizzolo, Coen in Galasso

Paritetno komisijo država-dežela je deželni svet FJK izvolil Ivana Strizzola, Leopolda Coena in Danieleja Galassa. Kandidat Gibanja petih zvezd Alessandro Danieli je prejel le glasove svetnikov Grillovega gibanja, medtem ko je deželni svetnik SSK Igor Gabrovec še pred glasovanjem preklical kandidaturu odv. Damijana Terpina in napovedal, da se glasovanja ne bo udeležil. "Svoji svetniški skupini in večinski koaliciji sem bil svojčas ponudil odlično kandidaturu Terpina, ki je pravnik, politik in izraz manjšinske skupnosti ter dober poznavalec pravil mednarodnega in institucionalnega soočanja. Kandidatura sem vložil ob upoštevanju, da je Demokraski stranka v prvi fazi predlagala le Ivana Strizzola, saj je bila kandi-

datura Coena formalno vložena le nekaj minut pred zapadlostjo za teden dni podaljšanega termi-

Ivano Strizzolo

na. Iz časopisov sem izvedel, da so medtem tekla (neuspešna) pogajanja z nekdanjim guver-

nerjem Riccardom Illyjem. Zato sem pred tajnim glasovanjem na osnovi pravilnika deželnega sveta javno napovedal svoje vzdržanje in istočasno preklical kandidaturu Terpina v prepričanju, da glasove večinske koalicije ne gre razprševati in predvsem da ne gre delati slabe krvi. Ob tem pa sem tudi obžaloval dejstvo, da se je Demokraski stranka odločila, da kandidira in izvoli dva izrazito svoja kandidata, vrh tega pa oba iz videmske pokrajine. Bo pač za prihodnjič", je po izidu glasovanja povedal deželni svetnik SSK Igor Gabrovec. V odbor Corecom je Deželni svet izvolil Alessandra Tesinija (kandidat DS) in Paola Santina (kandidat Ljudstva svobode), medtem ko je kandidat Severne Lige Danilo Slokar prejel 3 glasove in torej ni bil izvoljen.

16. žalna slovesnost v Škrbini

Primorski padalci in spomin na Johna Earla

V ponedeljek, 11. novembra, bo v Škrbini pri Komnu že 16. žalna slovesnost v spomin na padle in pomorjene primorske padalce. Ob 10. uri bo maša za dušnico v cerkvi sv. Antona, ob 11. uri pa slovesnost z nagovorom in polaganjem vencev pred ploščo na Fakinovi domačiji. Letos ne bo med govorniki padalca iz skupine SOE, Stanka Simčiča, ki je preminil 11. februarja, in tudi ne pobudnika teh proslav, angleškega veterana in časnikarja Johna Earla iz Trsta, ki je preminil 19. septembra.

92-letni Earle je tako s kome-

moracijami v Škrbini, za katere že vrsto let skrbi Občina Komen in ki se iz leta v leto bogatijo z dodatnimi pobudami, kot s knjigo, ki je izšla v angleščini in v italijanskem ter slovenskem prevodu, bistveno pripomogel k širšemu poznavanju junaške in tragične zgodbe primorskih padalcev, a tudi polpreteklosti primorskih ljudi. Njemu bo posvečen kulturni večer, ki se zadnja leta prireja v Komnu kak dan pred komemoracijo v Škrbini. Srečanje v spo-

min na Johna Earla bo v petek, 8. novembra, ob 18. uri v Kulturnem domu v Komnu. Nastopil bo domači zbor Cominum, o liku in delu Johna Earla pa bodo spregovorili njegovi prijatelji in znanci iz Slovenije, Italije in Velike Britanije.

John Earle

Dežela FJK

Smernice za reformo krajevnih uprav

V prejšnjem tednu se je v deželnem svetu FJK nadaljevala razprava glede deželnega proračuna; v ospredju je bilo tudi deželno zdravstvo, kateremu gre skoraj pol deželnih proračunskih sredstev. Pomembna novost pa je bila objava smernic za reformo krajevnih javnih uprav, ki jih je deželni skupščini občin ANCI predstavil deželni odbornik Paolo Panontin. Te smernice imajo kot glavni cilj prilagoditi sedanji ustroj krajevnih uprav novim potrebam in predvsem prispevati k racionalizaciji stroškov. Glavne točke smernic zadevajo postopno ukinitve pokrajin, združevanje občin in omejitve števila zaporednih županskih mandatov. Ta tematika bo zelo verjetno dobila dokončno odobritev že v kratkem s spremembo obstoječega volilnega zakona. Tema je bila na deželni ravni pričakovana, saj je spadala med pomembnejše programske točke

predsednice deželnega odbora FJK Debore Serracchiani. Pri tem vlada največ zanimanja za prihodnost pokrajin, ki so že nekaj let na prepihu. Razprave o njihovi ukinitvi je začela že vlada Silvia Berlusconi, nadaljeval jo je ministrski predsednik Mario Monti in potrdil tudi sedanji predsednik Enrico Letta. Nekaj podobnega je tudi v deželnih smernicah, ki omenjajo pokrajine kot drugostopenjski upravni organ, za katerega ne bi bilo več neposrednih volitev. Pokrajinski svet naj bi bil sestavljen iz županov, ki bi iz svoje sredine izvolili predsednika. Reforma krajevnih uprav v FJK ima posebno specifičnost zaradi prisotnosti narodnih manjšin, v prvi vrsti slovenske narodne manjšine. Prav zaradi tega se zdi precej čudno, da v objavljenih smernicah ni nobene omembe o predstavništvu manjšine v krajevnih organih javne uprave. K tem gre dodati, da ima slovenska

Povejmo na glas

Tehtni razlogi za javno glasovanje

Odločitve o osebah, sklepih, smernicah in tudi o zakonih se uveljavljajo z glasovanjem. Zadostuje takšna ali drugačna večina in odločitev o določenem sklepu, smernici, zakonu ali osebi je potrjena, v nasprotnem primeru ovržena. Glasovanje je zato izjemno pomembno, prelomno in lahko usodno, poleg tega pa ni vseeno, ali je javno ali tajno. Razmišljanje in predvsem polemike, ali naj bo glasovanje javno ali tajno, so vzplametele ob sklepu posebne komisije, da bo odločitev o odstranitvi ali ohranitvi Berlusconi v senatu sprejeta javno, odprto in odkrito. Za vsakogar se bo vedelo, za kaj se je odločil, in nedvomno je utemeljeno trditi, da je tako več kot prav. Prav v situaciji, v kateri se država nahaja, in po vseh izkušnjah, ko so po za slugi tajnega glasovanja spreminili svoje stališče ne samo trije ali štirje prosti strelci, ampak jih je bilo na desetine in desetine. Prav je nadalje, da se sprejemajo odločitve z javnim glasovanjem tudi zaradi izjemno razširjene korupcije, ki ob zakritem glasovanju lahko dobesedno ribari v kalnem. Z drugimi besedami: tajno glasovanje bi bilo nesporno, če bi se družba ponašala z visoko stopnjo politične in vsakršne etike ter z verodostojnim strankarskim delovanjem, o čemer pa ni ne duha ne sluha. Slej ko prej se razmere slabšajo, kar seveda velja tudi za marsikatero drugo državo. Da je bilo tajno oddajanje glasu ponos razvite demokracije, gre pripisati realnemu socializmu, ki je v duhu enoidejne družbe sprejemal sklepe ce-

lo z dvigom rok, saj navadno ni šlo za izbiro enega stališča proti drugemu, ene smeri proti drugi, pač pa za potrditev že prej dogovorjenega predloga. V tej luči je bilo javno glasovanje za razvito demokracijo simbol nedemokracije in torej nekaj nesprijemljivega. Kot rečeno, pa so se časi močno spremenili, žal na slabše, in nekoč zveličavna pravila demokracije kažejo vse večje slabosti, in to takšne, ki že zavirajo razvoj in preprečujejo hitrejšo reševanje težjih problemov. Dovolj se je spomniti načela in prakse neplodnega in trmasto zaostrenega odnosa med vlado in opozicijo, kar je popolno nasprotje hitrega in skupnega reševanja težav, ki ga v tem trenutku kravav potrebujemo. Seveda pa je tajno glasovanje v nekaterih primerih nujno, kot so npr. politične volitve, ki bi bile z javnim glasovanjem tehnično neizvedljive. Tudi se velja posluževati tajnega glasovanja v manjših enotah civilne družbe in predvsem v družtvih, kadar ne pride do dogovora in bi javno opredeljevanje bistveno poslabšalo medčloveške odnose. Povsod drugje, kjer je to le mogoče, pa bi bilo lepo, da bi se uveljavilo javno glasovanje. Kar je zakrito in se v nečem smislu dela na skrivaj in v temi, že samo po sebi ne more biti dobro in daje priložnost za hrabritim nagnjenjem. Ne nazadnje se v odkritem prikazu lastnega stališča kažeza odkritost značaja in poštenost, brez katerih se nam bo smiselna prihodnost vse bolj oddmikala.

Janez Povše

DVOJNI INTERVJU Vladimir Smrtnik in Damijan Terpin

Zagotovljeno predstavništvo je ključ za avtonomno manjšinsko politiko

O zagotovljenem predstavništvu slovenske manjšine sta nam v prejšnji številki Novega glasa spregovorila predsednik SSO Drago Štoka in podpredsednik NSKS Nanti Olip. Neposredno zainteresirani pa sta predvsem edini dve slovenski stranki, Enotna lista in Slovenska skupnost, ki si za to pravico prizadevata že dalj časa. O tem in še o narodnem predstavništvu ter o Slomaku sta na naša vprašanja tokrat odgovarjala predsednik EL Vladimir Smrtnik in deželni tajnik SSK Damijan Terpin.

Zagotovljeno predstavništvo slovenske manjšine v Avstriji in Italiji je še odprto vprašanje. Glede na spremembe na političnoupravnem področju, tako na državni kot na deželni ravni, ali lahko pričakujemo kakšno novost?

Smrtnik: Dejstvo je, da o tej tematici govorimo in razpravljamo že zelo dolgo. Prijateljem v FJK je z volilnim zakonom uspelo uveljaviti 1% klavzulo za stranko slovenske narodne skupnosti, to po zaslugi dobre politike in spretnega lobiranja predstavnikov Slovenske skupnosti. Na tem mestu bi predvsem poudaril velike zasluge pokojnega Mirka Špacapana, sedanjega tajnika SSK Damijana Terpina in

odv. Andreja Berdona.

Mi na avstrijskem Koroškem glede tega še čakamo in bojim se, da čakanja še dalj časa ne bo konec. Politične volje, da bi rešili to vprašanje, ni bilo zaznati pod vladavino svobodnjakov, prav tako pa tudi ne pod novimi političnimi večinami na Koroškem. Predstavniki socialdemokratov in tudi zelenih zagovarjajo princip integracije v stranke in so proti vsaki obliki zagotovljenega predstavništva. To se mi zdi škoda, ker smo tako slej ko prej odvisni od volje veljakov v večinskih strankah, če blagovolijo uvrstiti kakšnega Slovenca na tako mesto, ki nudi možnost izvolitve. Taka odvisnost pa za narodno skupnost nikakor ni dobra.

Terpin: Na ravni dežele FJK smo vprašanje zagotovljenega oz. olajšanega zastopstva za našo manjšino nekako uredili, vsaj kar zadeva volitve v deželni svet. Na lokalni ravni, za pokrajine in občine pa je vprašanje še naprej popolnoma odprto. Morda bi bila prav načrtovana reforma krajevnih uprav dobra priložnost, da to vprašanje poskušamo ustrezno rešiti. Zagotovo pa reorganizacija oz. preseganje pokrajin ne bo moglo mimo vprašanja zastopnosti naše manjšine, sicer osebno menim, da najbrž ne bi niti

imelo smisla, da ostajamo v tej koaliciji.

Na državni ravni pa političnim strankam t. i. "porcellum" očitno še kako ustreza, tudi samemu Gibanju 5 zvezd, pa čeprav se navzven delajo, kot da takšnemu pokvarjenemu sistemu vsi nasprotujejo. Če je politična volja, je mogoče volilni zakon spremeniti v dveh tednih. Očitno je torej, da takšne politične volje doslej ni bilo, kljub vsem pozivom predsednika republike, pripombam ustavnega sodišča, ki se bo o tem zakonu spet izreklo v decembru, predvsem pa kljub 50% vzdržanih na zadnjih političnih volitvah; to se mi zdi najhujše opozorilo državljanov.

Že lani jeseni, ko je ustavna komisija v senatu pospešeno razpravljala o tem vprašanju, smo bili izjemno aktivni in smo predlagali ustrezne amandmaje. Sedaj moramo našo bitko nadaljevati, predvsem s podporo manjšinskih poslancev in senatorjev. Upam pa, da bomo soglasje glede tega dosegli tudi v sami manjšini, še zlasti potem, ko je bilo nesporno ugotovlje-

no, da edino t. i. "evropski model" vzdrži ustavno presojo.

Kakšna naj bi bila raven zagotovljenega predstavništva, ki bi Slovincem ustrezala,

Vladimir Smrtnik

oziroma kakšen naj bi bil model, ki bi zagotavljal Slovincem svojega predstavnika v državnih in deželnih parlamentih?

Smrtnik: Zagotovljen predstavnik narodnih manjšin na državni - vseavstrijski ravni trenutno še ni tema. Na tem nivoju ima-

mo t. i. "manjšinske sosvete", ki pa so povsem neučinkovit model političnega dialoga med večino in manjšino in so nujno potrebni reform. V Centru avstrijskih narodnosti na Dunaju in v vrstah koroških Slovencev pa se razpravlja o modelu t. i. "javno-pravnega zastopstva narodnih skupnosti". S tem nastavkom naj bi presegli nivo civilne družbe in naj bi zastopstva narodnih manjšin dobila javnopravni status, večjo politično težo in večjo avtonomijo za

nači s križem. S tem se seveda tajno prizna za pripadnika narodne skupnosti. Izognili pa bi se kakega vpisovanja v imenike ali kake druge oblike preštevanja narodnih skupnosti. Predsednik tako izvoljenega parlamenta narodne skupnosti bi imel tudi sedež v deželnem zboru. To je model, ki ga trenutno zagovarja večji del slovenske narodne skupnosti, in je tudi model, ki ne bi paralelno k temu izključeval možnosti integracije posameznikov v večinske stranke.

Damijan Terpin

Terpin: Kot rečeno, smo na deželni ravni zadevo rešili že leta 2007, bolje pa bi bilo, ko bi zakon manjšinskih strank ne omejeval z vstopnimi pragi (sedaj znaša 1% vseh veljavnih glasov v deželi), niti s povezavami z drugimi strankami, kar seveda manjšino politično omejuje. Vsekakor, dokler ni v italijanski ustavi določbe o zajamčenem zastopstvu, bi kazalo model, ki nam ga je uspelo uveljaviti za deželne volitve, primerno prilagoditi tudi za volitve v državni parlament, seveda ob ohranitvi vstopnega praga, ki bi bil za našo manjšino dosegljiv. Sicer bi bila takšna določba neuresničljiva in bi nas pripeljali žeje čez vodo.

/str. 12
Julijan Čavdek

Sledi sledi srca
Sezona
2013/2014

7 programskih kombinacij: izberi pot svojega srca!

UPRIZORITVE SSG TRST V SEZONI 2013/14

Nina Raine - **Plemena** od 8. novembra

Spiro Scimone - **Dvorišče, Koli** od 10. januarja

Anton Pavlovič Čehov - **Striček Vanja** od 14. marca

Yukio Mishima - **Pet modernih nō dram** od 9. maja

GOSTUJOČI PREDSTAVI V OSNOVNEM ABONMAJU

Aleksander Nikolajevič Ostrovski - **Nevihita** 21. in 22. decembra

Iztok Mlakar - **Sljehrnik** 15. in 16. februarja

MODRI PROGRAM

John Patrick Shanley - **Dvom** 9. decembra

eVolution Dance Theatre - **Electric city** 25. februarja

Choderlos de Laclos, Christopher Hampton - **Nevarna razmerja** 28. marca

Anton Foerster - **Gorenjski slavček** 13. junija 2014 v Operi Ljubljana

(z avtobusnim prevozom)

ZELENI PROGRAM

Balletto di Roma - **Contemporary tango** 26. novembra

Magnifico & Srbski vojni orkestar Stanislav Binički 27. decembra

Enrico Luttmann - **Sen** 20. februarja

William Shakespeare - **Hamlet** 15. aprila

RDEČI PROGRAM

Aldo Nicolaj - **Parole, parole ali Ni bila peta, bila je deveta** 30. januarja

Andrej Rozman Roza - **Passion de Pressheren** 6. februarja

Nebojša Pop-Tasić - **Marlene Dietrich** 4. marca

Svetlana Makarovič - **Krizantema na klavirju** 4. aprila

Vse predstave bodo opremljene z italijanskimi nadnapisi

Informacije in vpisovanje abonmajev špi blagajni v ulici Petronio 4
Urniki: pon. 10.00 - 15.00 / 17.00 - 20.00, tor - pet 10.00 - 15.00

Postani naš prijatelj na facebooku!

**SLOVENSKO
STALNO
GLEDA-LIŠČE**

www.teaterssg.com

Razmišljanje o današnjem času

Na svoji zemlji, svoj gospod ...

V zadnjem času veliko slišimo, da nam zaradi finančne pomoči grozi izguba suverenosti, samostojnosti, da bomo postali narod hlapcev, da nas bo trojka oropala vsega, za kar so se borili naši predniki. Kolikokrat slišimo iz ust 'polit komisarjev', da želimo biti gospodarji na svoji zemlji. Ja, dragi moji, kdo nam pa brani, saj nam finančne pomoči nihče ne sili, sami bomo morali, ko bo voda tekla v grlo, prositi zanj. Žal, si še vedno izposojamo denar in verze naših pesnikov obračamo tako, kot nam 'paše'. Namesto da bi rekli stop zadolževanju, se zatekamo h Gregorčičevi Hajdukovi oporoki, kjer pravi "Na svoji zemlji, svoj gospod", Prešernu pa ne damo veselja, da bi v polnosti zapeli "Bog našo nam deželo, Bog živi ves slovenski svet". Ob teh izjavah in debatah mi je težko in se mi zdi, kot da ne moremo živeti brez namišljenega sovražnika. Kot da je

je spremeniti, lahko pa se iz nje kaj naučimo. In prva lekcija, težka in neizprosna je, da izkažemo pieteto vsem, ki ležijo v naši zemlji. Ob prvem novembru se poklonimo umrlim, s takimi ali drugačnimi spomini, pa vendar vsi so bili ljudje, ust-

je tudi izguba časa. Nekaj pa si le moramo priznati, ti ljudje zelo delajo, dobesedno garajo, en teden eni nekaj predlagajo, naslednji teden drugi vse skritizirajo, potem ustanovijo komisijo, ki spet en teden ugotavlja, kako bi pomirili javnost, potem

varjeni po Božji podobi. Zato sem z veseljem prebrala povabilo Slovenske škofovske konference vsem župnijam, da na vse znane, a še neoznačene kraje, kjer počivajo žrtve vsakršnega nasilja, postavijo križe oz. verska znamenja. S postavitvijo takega obeležja spomin na pokojne ne bo pozabljen, hkrati pa bo v družbi uvedena pietetat tudi do tistih pokojnih, ki so bili desetletja spregledani. To smo dolžni storiti, saj bo za vsako župnijo to priložnost za medsebojno odpuščanje. Naj ne bo odveč moje opozorilo; če se boste zaradi tega kregali, je bolje, da pustite stvar pri miru, kajti če želimo mir mrtvim, ga moramo najprej prinašati živim. In šele takrat bomo gospodarji na svoji neomadeževani zemlji ...

Ne bom pisala o besedičenju na različnih sejah, saj normalen človek na more temu slediti in

pride nova tema in vse se znova ponovi. Pa ne le v vladi, roko na srce, podobno se dogaja na vseh nivojih družbenega in cerkvenega življenja, na vasi in v mestu. Kdor ne dela, je še najbolj neoporečen, vse ostalo, pa naj gre za cerkvene stavbe, veterenice, daljnovode, plinovode, železnice ali ceste, do manjše vaške stezice in kapelice, vse je potrebno preveriti ali, bolje, preprečiti. Ja, dragi moji, od besedičenja ne bomo niti živeli, kaj šele preživeli. Vsi bi bili radi ekologi, okolju prijazni in sploh zeleno zeleni, v isti sapi pa no simo iz trgovskih centrov kupe embalaže in navlake, ki je sploh ne potrebujemo. A ste kdaj pomislili, da vse reklame, ki vam jih poštar pusti pred vrati, podražijo kupljeni izdelek? A smo res tako neuki, da nam morajo reklame soliti pamet?

Vsem našim politikom bi pa povedala, naj nikoli več ne rečejo

'naša vlada - vaša vlada', to gre meni in verjetno tudi večini državljanov na živce. Vlada ni naša in vaša, vlada je vlada republike Slovenije, vlada vseh državljanov, in če še ne veste, vi ste postavljeni in plačani, da delate 'za narodov blagor', vam so državljani zaupali vodenje države in od vas po imenu - ne od vaše in naše vlade - se bo zahteval odgovor in kot piše v Svetem pismu, "komur je bilo mnogo dano, se bo mnogo zahtevalo; in komur so zaupali mnogo, bodo od njega terjali še več".

Isto velja tudi v Cerkvi, hvala Bogu za papeža Frančiška, ki na glas govori to, kar navadni verniki nosimo v srcu. Potrebno bo nekatere stvari postaviti na pravo mesto, na mesto, ki bo, namesto kamen spotike, luč in sol med ljudmi. Potrebno bo videti ljudi, ki jim je današnji čas vzel dostojanstvo, ki jih je pahnil na rob preživetja. Lampedusa je po papeževih besedah sramota našega časa. Nekaj podobnega sem doživela v teh dneh: šofer, ki je pripeljal evropsko hrano, mi je povedal: "Bil sem v skladišču, v katerem so imeli ravno delitev hrane brezposelnim, v vrsti sem videl znanca, ko me je zagledal, je sklonil glavo, ker ga je bilo sram, šel sem k njemu, videl sem le sol-

ze". Tudi v naših Centrih karitas srečujemo strta srca, žalostne obraze in obupane poglede. Tudi to nas mora skrbeti in, če kdo, smo kristjani poklicani, da po svoji moči pomagamo. Lačni otroci so za koga marketinška poteza, za nas morajo biti Božji prst, ki nam pokaže pot dejavne ljubezni.

Za konec bom povedala še eno izkušnjo iz okrogle mize, ki je bila na Mirenskem Gradu. Ko nas je voditelj vprašal: "Kdo je dober državljan?", smo odgovarjali vsak po svoje. Jaz sem z enim stavkom rekla: "Kdor dela za narodov blagor", tišino v dvorani pa je povzročil neki drug odgovor, ki se je glasil: "Kdor poštele- plačuje davke"? A vas je to na kaj spomnilo? Jaz mislim, da je tudi to potrebno, če resnično hočemo ostati "na svoji zemlji, svoj gospod"! Pa vse dobro vam želim.

Jožica Ličen

Sprehod po cerkveni stavbi (3)

Potujoča ladja rešitve in občestva

Ko enkrat prestopimo prag cerkve, se znajdemo v "cerkveni ladji", kakor se imenuje osrednji cerkveni prostor, kjer se zbere skupnost vernih. Ladja je tudi sicer zelo star in bogat krščanski simbol, zato se ne smemo čuditi, da ga vključuje tudi krščanski bogoslužni prostor, ki se po tem simbolu tudi imenuje. Od začetka so Cerkev povezovali z Noetovo ladjo, saj je prav ta ladja prasil simbol odrešenja, kot beremo pri Origenu: "Vsi ljudje in živali, ki so bili rešeni z ladjo, predstavljajo ljudstvo, ki se rešuje po Cerkvi". Tudi sv. Avguštín piše, kako se duše rešujejo po ladji Cerkev, ki je narejena iz lesa, ki ne preperi. Vendar pa se podoba ladje ne omejuje le na rešitev kristjanov v viharjih zgodovine, temveč gre še naprej. Za krščansko občestvo sta zelo pomembna še dva vidika, občestvo in potovanje, ki bi mu bilo bolj prav reči romanje. Že res, da se v zidani cerkveni ladji zbere natančno določena skupnost, a se

vsi sveti ter verne duše, ki se še očiščujejo. Po cerkvenih ladjah so zato na takšen ali drugačen način upodobljena nebesa, zlasti s pomočjo barv in tako, da so po ladji posejani svetniki, da bi se ljudje vselej zavedali, kam ta ladja pluje. Pot proti nebesom in občestvo s svetniki pa sta izredno pomembni prvini krščanske vere. Zdi pa se, da v zadnjih nekaj desetletjih stvar ni več pomembna, ali vsaj ni tako pomembna, glede na to, da je teh upodobitev zelo malo in prevladuje belina. Ker se zavedamo, pred kom stojimo, ko pridemo v cerkev, se najprej pokrižamo. Skupnost namreč nikdar ni sklicana zaradi sebe, ampak vedno v imenu Očeta in Sina in Svetega Duha. Vsi skupaj se zberemo in slavimo Boga, cerkev na zemlji in cerkev v nebesih ter vicah. Bog je tisti, ki zbira skupnost. Nekoč pa se lahko zares veseli le takrat, kadar prepozna edinstven dogodek, zlasti, če ta dogodek ni odvisen od naših človeških želja, in bi ga torej lahko

nikdar ne smemo omejevati le na "mi, tukaj zbrani", ker gre seveda tista prava ladja daleč preko zidanih zidov. Skupnost, ki se zbere, ne zadošča sama sebi in ne more biti utemeljena sama na sebi - velikokrat na to pozabimo, zato pa dajemo prevelik poudarek sami sebi, kot da je to vse, kar je zbrano pri bogoslužju. Občestvo je zbrano, četudi je duhovnik, denimo, v cerkvi sam, saj so vedno prisotni: Troedini Bog, angeli in nadangeli, Devica Marija in

zapisali z veliko začetnico. Kristjani namreč slavimo rešenje, ki nam ga je pridobil Božji Sin Jezus Kristus, ki je najprej postal človek, potem za nas trpel in umrl, potem pa vstal. Gre za tisto, kar nas ljudi neskončno presega. To je tisto, kar zares povzroči veselje, ki ni le površinsko, in to je tisto, kar zares združuje in nas, če tako rečemo, sili k praznovanju. Opis cerkvene ladje nadaljujemo prihodnjič.

Andrej Vončina

Miseln in življenjska podlaga velikega dela (9)

Zapuščina svetega Cirila in Metoda in poslanstvo slovanskih narodov

Prva evropska misel in filozofija sta se na temelju Grkov nanašali na naravo in poudarjali, da morejo imeti različna bitja isto naravo. Tudi posamezniki so morali biti podvrženi njenim zakonom. Tako se je rodila urejena družba Zahoda, ob tem pa se je vse bolj porajal boj za osebno svobodo in dostojanstvo. Danes se še vedno sprašujemo, do kakšne mere je mogoče upoštevati svobodo in kako jo povezati z naravo. Pomembno je, da oseba zasede prvo mesto in se svobodno postavi v svoji naravi. Samo na osnovi narave ostane skrivnost človeka neizrečena. P. Klein, *Die 'kreative Freiheit' nach Nikolaj Berdiaew. Zeichen der Hoffnung in der gefallenen Welt*, Renesburg 1976, 103-105. Dati prednost osebi pred naravo pomeni bolj ceniti življenje kot pojme in abstraktne principe. Tu je zelo pomenljiva analiza pojma *istina*, ki ga

imajo slovanski jeziki za resnico. V latinščini je izraz *veritas*, ki ima isti koren kot vera, kot nekaj, kar je češčeno (*venerandum*), branjeno (*wehren*). Narava mora dihati, in to dihanje je mogoče samo v osebi. Resnica mora biti osebna in večna, soočiti se mora s Kristusom - Resnico in ustvariti bogočloveško kulturo. Že grški cerkveni očetje so našli v kristologiji rešitev antinomije med nespremenljivimi zakoni, ki vladajo vidno naravo in svobodo, ki jo mora živeti človek, ustvarjen po Božji podobi. Eden prvih ruskih filozofov, Skovoroda, je najprej razlagal o naravnih znaostnosti in razsvetljeni filozofiji. Toda spoznal je, da more ta naravni red utesnjevati in zavirati človeka. Ne da bi se odpovedal vlogi znanosti, je poudaril, da obstaja le ena rešitev, da nad zakoni vesolja odkrijemo njihovega avtorja, ki je Logos, Božji Sin, po katerem imamo svobod-

ni dostop do Boga: "Za našim ubogim soncem bomo našli novega, čudovitega (...), On nam kriči: Veselite se, zaupajte! Ne bojte se! Jaz sem luč za malik sonce in njegov svet ..." G. S. Skovoroda, *Sočinenija*, S. Petersburg 1912, 78. Če je Skovoroda imel Logos preko materialne stvarnosti, je za Solovjova Kristus njegovo središče, sicer bi izgubili središče in cilj vesolja. V. Solov'ev, *La justification du bien. Essai de Philosophie morale*, Paris 1939, 190. Tudi pesnik in klasicist Ivanov je razmišljal o različnih kulturah, ki se pojavljajo in umirajo. Samo hebrejska kultura je ostala živa, ker je sprejela svoj resnični in polni smisel v Kristusu. On pa se odpira k vsem kulturam in je njihov cilj, kolikor s tem osmišlja pomen vsakega človeka in njegove skrivnosti. (V. Ivanov, *Bozrozy i mezy*, Moskva 1916, 162) Vrh te poti se odkrije v življenju po Sveti Trojici. Če je filozofija

definirala osebo kot neodvisno in relativno samozadostnost in s tem zagotovila njeno svobodo, je potrebno utemeljiti tudi vidik povezanosti, ki ga predstavlja življenje Boga Trojice. Osebe v njej niso izolirane, ampak živijo vzajemne odnose. Kireevski je rekel: "Usmerjenost filozofskega mišljenja je predvsem odvisna od zasnove, ki jo imamo o Sveti Trojici". N. Loski, *Histoire de la philosophie russe*, 22. Treba je ponovno dati tej skrivnosti aktualnost za naše življenje. Sploh so mnogi ruski misleci prepričani, da se človeštvo ne more izpolniti, če sledi temelju in zgledu, iz katerega je dejansko izšlo. (T. Špidlík, "Fra cultura slava e tradizione latina", 51) Florenski opozarja, da pri tem ne smemo delati stare napake prvih stoletij, ko so za Kristusa namesto

homooúsios, ki pomeni enega bistva, sobistven z Očetom, uporabljali besedo *homoioúsios*, ki pomeni podoben. Še danes se na sociološkem področju zgodi, da zagovarjamo človeške pravice, da smo vsi podobni, črni in beli. Toda ta podobnost tudi zavaja. V Kristusovem Telesu smo eno, čeprav smo različni. (P. Florenskij, *Colonna e il fondamento della verita*, 87)

Solovjov poudarja, da Sveta Trojica izraža poklicanost Rusov, zato velja: "Obnoviti na zemlji zvesto podobo Svete Trojice, to je ruski ideal". (V. Soloviev, *L'idée russe*, 46). Najbolj tri-

življenja. Odnosi med Osebam Svete Trojice so temelj socialnega življenja. Florenski pri tem še posebej poudarja prijateljstvo, ki je v 'gledanju z očmi drugih, toda pred obrazom tretjega in natančno pred Tretjim (Bogom). Ko se jaz gleda v prijatelju, prizna v jazu tega zadnjega drugi svoj jaz. (P. Florenskij, *Colonna e il fondamento della verita*, 459-461) Trinitarična je tudi razsežnost veselja in zlasti človeške misli. Čeprav si prizadevamo postaviti vse, kar poznamo, v logični okvir, opazimo, da obstajajo mnoge antinomije v človeški misli. Logika jih povezuje tako, da uničuje življenje in ustvarja edinstvo abstraktnih idej, ki pa so mrtve. Življenje iz Svete Trojice, ki ga je razodel Jezus Kristus, pa je tega sposobno, da človek najde v drugem po podaritvi sebe, svoje odrešenje od grešnega samopoudarjanja in v tretjem, ki je že odrešen, je proslavljena njegova nepropadljiva vrednost. (P. Florenskij, *Colonna e il fondamento della verita*, 102) Steber in temelj resnice (1 Tes 3,15) se tako nahaja v življenju in odnosih Božjih Oseb.

/ dalje
Primož Krečič

Grigoriy Savvič Skovoroda

Cerkve laikov

Bazična občestva – prihodnost Cerkve

Vedno bolj se poudarja, da imajo v Cerkvi izredno vlogo laiki. S pomanjkanjem duhovnikov se bo ta vloga še povečevala. V prvotnem grškem pomenu besede je laik človek, ki je član božjega ljudstva. Če tako gledamo, so tudi papež, škofje in duhovniki laiki. Po cerkvenem pojmovanju pa je laik vsak, ki ni deležen cerkvenih redov ali ni prejel nobenega cerkvenega reda. Sem spadajo posvečenja: diakonsko, mašniško ali škofovsko. Te

imenujemo klerike. Nekateri temu pravijo, da je laik vsak vernik, mi bi rekli kristjan, ki ni deležen "sakralne moči". Ker pa so, tako so zdaj ugotovili, napačno prebirali cerkvene dokumente, ki so govorili o bazičnih občestvih, v teologiji osvoboditve, saj so jo celo obsojali, pa je laik tisti – povedano v industrijskem jeziku –, ki je samo porabnik tistega, kar proizvaja "štab poklicnih strokovnjakov", in tudi izvajalec tistega, kar so ti sklenili. - Lepše povedano, kar so kleriki določili, to

sami laiki, pa so prav laiki nosilci skupne cerkvene resničnosti, skupnega pričevanja, organizacije (to vršijo navadno duhovniki po župnijah, teh tu ni), pa tudi misijonske odgovornosti. Takšne skupnosti, v Latinski Ameriki, tam jih imenujejo bazična občestva, pa imajo neko posebnost, ki bo morala prej ali slej priti tudi nam v zavest. Skupnost kot celota, ne pa samo nekateri člani, se čuti močna. V njej ni neke anarhije. Nad njo ni nobene oblasti, nasprotno;

takšna skupnost je dozorela v kolektivno odgovornost in prav to skupnost povezuje in ji daje moč. Tu ne gre samo za fizično moč, tudi ta je tu vidna, ampak predvsem je v takšni skupnosti prisotna duhovna moč. Ker pa moč ni opravilo posameznika, ampak vse skupnosti. Voditelj, ki je za to skupnost izbran, ne odraža samo svoje – voditeljske moči odločanja, ampak po njem pride do izraza skupnostno odločanje. Posamezne službe, ki so v takšnih skupnostih nujne, niso naprej določene, ampak nastajajo po potrebi, ki jih prinese čas, saj službe imajo vsi, ne le nekateri. Tako nosilci službe članov občestva ne "plavajo" nad ljudstvom – živo Cerkvijo –, ampak so v Cerkvi sami. Njihovo mesto je v Cerkvi in je izraz zakramentalnosti

Cerkve, ker je v službi celotne cerkvene skupnosti. V Latinski Ameriki, v kateri prevladuje kvazikultura poslušanja in uboganja, so ta bazična občestva hitro zaživela, ker nad njimi ni bilo trde roke "gospodarja", ampak so vsi člani začutili v skupnosti odgovornost do vsega, kar jih povezuje, ker je to njihovo, ne lastnina "gospodarja". Da pa so ostajali močni, so skupnost naprej gradili na duhovnem področju. Tu so bila zbiranja pri molitvi, branju Svetega pisma in seveda redno obhajilo, ki so ga, ali ga še, delili tisti, ki so bili za to postavljeni. Duhovnikova prisotnost pa je bila in je še minimalna. Ker jih ni veliko, pridejo, da redno mašujejo in spovedujejo in bazično občestvo živi dalje iz žive vere. Zakaj je uradna Cerkve tem

občestvom zlasti v Braziliji nasprotovala in jih tudi marsikje razgnala? Zadnje ugotovitve so bile, da niso znali pravilno brati Cerkvene dokumente? Niso pa povedali kdo? Ali Kongregacija za verski nauk ali škofje ali tisti, ki so temu nasprotovali? Kjer so ta občestva ostala, kljub "uradni cerkveni nevihti", so še vedno živa, kjer pa so jih po zaslugi kogarkoli že razbili, pa so njihovi člani dobili oporo v protestantskih skupnostih in so "odplavali" tja. Da pa bi ta potop malo obhajil in na novo usmeril Petrovo ladjo, si je papež prav za svoj prvi obisk izbral Brazilijo, ker ve, kar marsikdo ni želel ali še danes ne želi vedeti, da je bila z ukinitvijo te oblike verskega delovanja narejena nepopravljiva škoda.

Ambrož Kodolja

Tretja številka otroške revije Pastirček

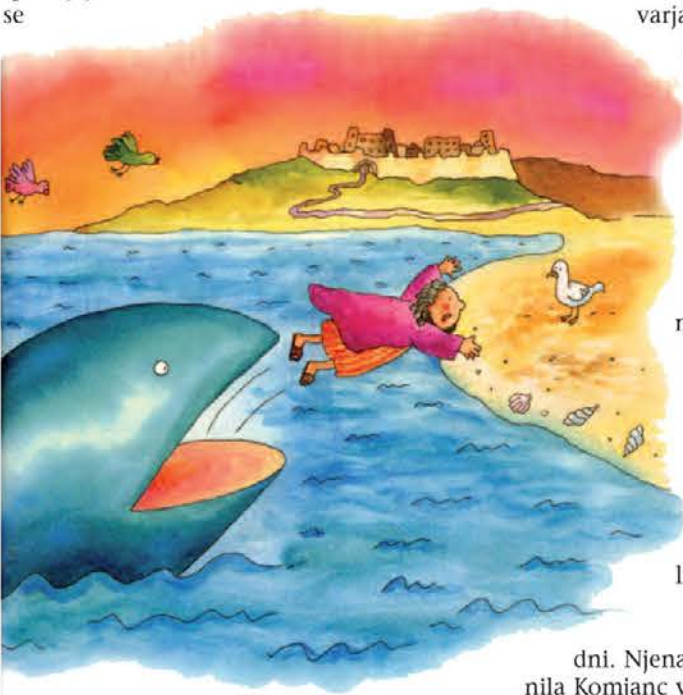
Ob zahvali Bogu drag spomin na rajne

Kako hitro mineva čas! Tu je že melanholični mesec november in z njim tudi novembrska številka Pastirčka. Pastirček namreč ne zamuja, je točen kot njegov urednik Marjan Markežič, ki v svoji beležki vabi, naj mali, pa tudi odrasli bralci ob tem, ko se narava pripravlja k počitku, pomislimo na naše zemeljsko minevanje. K temu razmišljanju nas vabita dva praznika, ki uvajata novembrske dni, Vsi sveti in dan Vernih duš. V onstranstvo bomo nekoč odpotovali vsi, tja "kjer je naš pravi dom". "Tam pri Bogu vrh neba, / tam je zdaj tvoj ded doma", odgovarjajo stihji Berte Golob fantičku, ki se sprašuje, kje je njegov ded sedaj, ko ga ni več na svetu. V tisoče zvezdic je pesmico uokviril ilustrator Marjan Manček. O Kristusu Kralju in dedkovem novem domu govori tudi dopolnjevanje, vezana na omenjena praznika. K našemu Odrešeniku v nebesa bomo sicer

prišli le s posebno vstopnico: z ljubeznijo, če bomo ljubili Njega in vse ljudi, kakor spodbudno pravi lepi zapis v Pastirčku pod naslovom *Kralj in kraljestvo in otroci*. Da nas le On zna potolažiti in je "naš brat in naš prijatelj", poje pesem *Prišli smo* na glasbo in besedilo Klare Kalin. Ker ima priložen tudi notni zapis, jo bodo lahko zapeli tudi naši otroški zbori ali pa učenci med veroučnimi urami. V novembru je zahvalna nedelja, ko se Bogu zahvaljujemo za darove narave, brez katerih ne moremo živeti, pa tudi za vse, kar nam dobrega in lepega poklanja naš Stvarnik s pomočjo ljudi, ki posredno skrbijo, da imamo vse potrebno za vsakdanje življenje. Iz zgodb Sv. pisma je Walter Grudina tokrat izbral tisto o preroku Joni, ki ga je požrla ogromna riba; kot vselej je zgodbi prikupno in zelo povedno ilustracijo dodala Paola Bertolini Grudina, ki je tudi avtorica

ca dopolnjevanke o Abrahamu, ki je daroval sina Izaka. Za osvežitev svetopisemskega znanja skrbi tudi rubrika *Kar lepo po vrsti*. Pastirčkovi prijatelji, ki se radi sanjajo podajajo v pravični svet, kjer se vse lepo konča, se bodo gotovo z veseljem zatopili v branje zgodbe *Šolska smreka*, ki jo je s posluhom za spoštovanje narave ljubeče stakla Mariza Perat, dolgoletna zvesta sodelavka Pastirčka, prirčno ilustracijo pa ji je pridala Danila Komjanc, ki tudi že dolgo vrsto let lepša Pastirčkove strani. Kako spadajo buče k prazniku Vseh svetih, si v zapisu Barbare Rustja beli glavo Dojenčica. Izvotljeno bučo na okenski polici je narisala Svetlana Breclj. - Iz tuje kulture vsiljene te buče so nam pravzaprav kar neprijazne. Včasih so naše

mamice in nonice v domači hiši pred dnevom Vernih duš prižigale "dušice" s stenjem v kozarcu, napolnjenem s pol olja in pol vode, da bi te lučke svetile rajnim

v spomin. To je ena izmed lepih navad, ki ne smejo iti v pozabo! – O razgranem oblaku Smetančku, ki je odšel raziskovat daljne širine

neba, pripoveduje zgodba, ki jo je napisal V. T. Arhar; puhaste oblake je upodobila Danila Komjanc. Strip Antonelle Del Bianco ves diši po moštu: rado vedni Fof se namreč pogovarja z božanskim Dionizom, ki "rad srka vince". Stric Maks tokrat opeva lepote Nanosa, ki gospoduje nad Vipavsko dolino. Zapis izpod peresa Marijana Markežiča bo morda spodbudil kak jesenski izlet na "svetlnik patra Hieronima". Najmlajši Pastirčkovi bralci se bodo gotovo veselo zaustavili ob želvi Mici, ki plete nogavice za mrzle zimske dni. Njena ustvarjalka Danila Komjanc vabi, naj mali risarji po navodilih pobarvajo želvino nogavico v pisane barve. To bodo radi storili, saj je Pastirček tiskan na takem papirju, primeren za barvanje. Pastirček si pač

srčno želi, da otroci čim lepše nadgradijo njegove strani. V tretji številki se v tem lahko preizkusijo tudi z Blodnjakom, ko bodo miški poiskali pravo luknjico, v katero se bo skrila, in s povezovanjem pik, označenih s številkami od ena do petdeset. Za kratkočasenje lahko pokukajo v rubriko *Zanimive igre*, v kateri jim Hema ob ilustraciji Polone Kosec predstavlja skupinsko igro z abecedo in igrico z vžgalicami, ki jih otroci seveda ne smejo sami vžigati! Med igranjem bodo v mrzlih dneh prav prijetno teknila pečena jabolka po Heminem receptu. V novembrski številki seveda tiči tudi Pacek Walterja Grudine; mило se obrača na otroke in jih prosi, naj že vendar popravijo njegove jezikovne spake, Pastirček pa ob pomoči Ane Rupil in Danile Komjanc razlaga dobre lastnosti cvetače, ki je prišla k nam iz daljne Sirije, Turčije in Egipta. Središčne strani Pastirčka, ki ga imajo otroci tako radi, ker jih zna jasno in razumljivo nagovarjati, pa so kot vedno napolnili pridni bralci s svojimi zapisi in očarljivimi risbicami. Le vzemite Pastirčka v roke, lepo vam bo ogrel srce!

IK

Govor na 4. Terčeljevem shodu v Logu pri Vipavi, 20. 10. 2013

Filip Terčelj in Franc Krašna sta bila umorjena, ker sta se po vojni zavzela za "sodelavce okupatorja"

Predniki prebivalcev vasi in zaselkov pod Ratitovcem so se priselili iz Južne Tirolske; iz Innichena (danes it. San Candido) in Toblach (it. Dobbiaco). Da bi ta del ozemlja dajal dohodka, so freisinški škofje v hriboviti svet pod Ratitovcem pred več kot 600 leti začeli naseljevati nemške priseljence. Ti so s seboj prinesli svoje pridne roke, svoj način gospodarjenja in svoj jezik. Priimki Egart, Eberle, Frelih, Gasser, Kemperle, Koblar, Jenšterle, Gortner, Thaller, Trojar ... kažejo na korenine teh prebivalcev. Ker so ti kraji precej oddaljeni in težko dostopni, so skozi stoletja v boju za preživetje ohranjali svojo kulturo in se zavedali svojih korenin tudi tako, da so vzdrževali zvezo s tirolsko domovino, saj so peš romali v Innichen. Tudi v Železniki in Bohinju so hodili peš, saj ni bilo poti, da bi lahko potovali z vozovi. V teh okoliščinah, med gorskim cvetjem, v nebeški tišini, v pokrajini, prepredeni z izhojenimi stezami, so ti "jekleni ljudje" kljubovali skozi stoletja. Govorili so

narečje, ki je bilo mešanica slovenskega in nemškega jezika. Z začetkom 2. svetovne vojne se je vse zarotilo proti njim. Med drugo svetovno vojno je bila v Sorici nemška postojanka. Nemški vojniki so radi zahajali v omenjene vasi pod Ratitovcem, saj so se tu počutili prijetno, ker so ljudje govorili nekakšen nemški dialekt. Partizansko vodstvo pa je začelo izvajati psihično in fizično nasilje. Partizani so v vasi prihajali ponoči in ljudem grozili, da jih bodo pobili, če jim ne bodo dali hrane. Ljudem so odvažali živino, zasegali hrano, uničevali premoženje in jim grozili, da jih bodo pobili. Nekatere so tudi dejansko ubili. Če ljudje ne bi skrivali hrane, bi številčne družine umrle od lakote in ne bi imeli krompirja za seme. Ljudje so se partizanov bali, zato so ponoči hodili spat v Sorico, kar ni ostalo prikrito. Nekatere, katerim so morali pojasniti, kaj se dogaja, Nemci so jim dali orožje, da se branijo pred partizani. Čeprav so kmetje imeli orožje, pa nikoli niso napadli partizanov, ki so še naprej

prihajali v vasi in zasegali hrano. Po vojni so ti "domobranci" vedeli, da so v nevarnosti, zato so se nekaj dni skrivali nad vasi, v robeh, pod vrhovi Ratitovca. Le redki, ki so jim nosili hrano, so vedeli, kje se skrivajo. Glasniki nove oblasti so jih po "poslancih" prepričali, da je razglašena amnestija in se jim ne bo nič zgodilo. Bila je prevara: javili so se pristojnim oblastem in izginili. Še danes svojci ne vedo, kje in kako so končali. Nekaj indicij je, da so jih iz Škofje Loke peljali v Šentvid pri Ljubljani, od tam pa v Kočevski rog. Res je, da je nekaj mož med prebivalci teh vasi bilo gestapovcev. Po vojni so bili obsojeni na smrt in tudi usmrčeni. Može, ki so "izginili" po končani vojni, maja 1945, pa so bili neke vrste domobranci, skušali so se zavarovati pred terorjem in nasiljem partizanov. Bili so kmetje, ki nikogar niso ubili in nikomur niso želeli nič slabega. V bistvu so jim partizani celo vojno zasegali hrano, za nagrado pa so po vojni "za vedno izginili". Po vojni so tudi

nekateri zavedni komunisti izjavili, da se je tem možem zgodila krivica. To, da je revolucionarna oblast družinam "vzela" očete, za Podgorske vasi ni bila dovolj velika kazen. Pred Božičem, 20. decembra 1945, torej že več kot pol leta po končani vojni, so revolucionarne oblasti na zelo surov in krut način v Avstrijo izselile še žene in otroke. Žene in otroci niso imeli časa s seboj vzeti niti obleke. Nekatere matere so na živinskih vagonih otroke pokrivalo celo s snegom, da niso zmrznili. Zaradi zadrževanja si ljudje o tem niso upali govoriti vsa leta po vojni. Strah jih je že danes, več kot 20 let po razpadu Jugoslavije. Je bila krivda mož, ki so "izginili", tako velika, da so to zaslužili? Zakaj so izginili brez sojenja in brez pojasnila? Kako to, da še danes nimajo spomenika? V čem je bila krivda majhnih otrok? Zakaj so morali tik pred Božičem, ko otroci potrebujejo čarobno toplino doma, v izgnanstvo?

/ dalje
Bogdan Vidmar

Božje v poeziji

Pesnik izrazi to, kar mistik izkusi

Nekoč sem sklenil, da ne bom prebral nobene pesmi več, pa ne zato, ker bi mi poezija ne bila pri srcu, ampak zato, ker so nekateri, ki se gre do pesnike, šli že tako daleč, da so v poezijo vnesli aforizme, pa tudi navadne številke. Tako mi je nekdo, ki je v slovenski literaturi kar upoštevan, poslal po elektronski pošti svojo najnovejšo pesem v samih številkah, oblikovanih kot prava kranjska klobasa! Dal ji je naslov "Osamljenost". – Ne vem, ali je klobasa osamljena ali je pesnik osamljen ali pa tisti, ki to gleda in se mu cedijo sline po klobasi, saj brati tega, da bi kaj izvedel, doživel, ne more. Kot vemo, s številkami navadno računamo. Čeprav tudi številke preberemo, vendar so to le gola, hladna sporočila. Nekako v istem času pa me pokliče dunajski znanec in najin pogovor se je razpletel o religioznosti v poeziji. Pred seboj je imel zadnjo pesniško zbirko dunajskega Juda, s prošnjo, da jo jezikovno pregleda. "Koliko je danes pesnikov, pri katerih lahko njihove pesmi beremo kot molitev?" me vpraša. "So, le zakaj bi ne prizna-

li"? Pogovor se je nato dotaknil misleca Franza Rosenzweiga. Ta je nekoč zapisal, da le kdor z Bogom molji v dvojni molitvi, to je molitev verujočega in neverujočega hkrati, mu Bog ničesar ne odreče. S tem je hotel opozoriti vse nas molivce, da samo tisti, ki nima več nobene podobe o Bogu – tisto, da ima Bog dolgo brado – je pozabil, opustil je tudi podoba Boga kot sodnika, v zavesti pa mu je ostala podoba usmiljenega Odrešenika, s svojo molitvijo prodre skozi Božji molk in nam priključ Božji odgovor. To je molitev, ki ne prosi, ne terja, še manj zahteva. Naš razum vedno zahteva dokaze in išče varno zavetje. Če tega ne dobi, ostane srce prevarano. Tu se odkrije pesnikova bivanjska izkušnja. Pesnik izrazi to, kar mistik izkusi, to je, da Božji glas ni v nekom, ampak zunaj njega, da ga s plaščem poezije ogrne v Božji odgovor, podobno, kot je Bog odgovoril Mojzesu: "Jaz sem, ki sem"! Tako postane religiozna poezija molitev k Bogu, ki nas čaka, s klicem po Njegovem odgovoru. Kako malo je tega danes v naši poeziji!

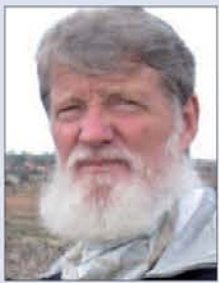
Ambrož Kodolja

Kratke

P. Pedro Opeka 22. novembra v Gorici

Kulturni center Lojze Bratuž, Krožek Anton Gregorčič in Dekanija Štandrež v ljudno vabijo na novo "Srečanje pod lipami", kjer bo gost večera kandidat za Nobelovo nagrado za mir, predvsem pa misijonar Pedro Opeka. Od leta 1975 se na Madagaskarju bori proti revščini, desetletno smetiščarjem je spremenil življenje, gradi mesto upanja, je ustanovitelj skupnosti Akamasoa (Dobri prijatelj). Z njim se bo pogovarjal časnikar Jože Možina. Srečanje bo v petek, 22. novembra, ob 17.30 v veliki dvorani Kulturnega centra Lojze Bratuž, v Gorici.

Rajonski sveti: priziv na Državni svet ni bil vložen

Stranka SSK ni vložila priziva na Državni svet proti razsodbi Deželnega upravnega sodišča, za katerega je rok zapadel 2. novembra. Stranka se je po posvetovanju z odv. Robertom Louvinom odločila, da opusti to pot, saj bi bila prav zaradi prve razsodbe z dne 3. marca letos zelo tvegana. Posebno negativne bi bile posledice, če bi tudi Državni svet razsodil proti prizivu, precejšnje pa bi bilo tudi finančno breme. Opustitev priziva pa ne pomeni še konec zgodbe oziroma prizadevanj za ohranitev rajonskih svetov v Gorici. Na Deželi FJK se pravkar odpira obdobje reforme krajevnih uprav, ki bo zadevalo tako pokrajine kot občine. Predstavniki SSK bodo tako poskušali po politično-zakonodajni poti, tako kot za pokrajine, doseči ponovno ovrednotenje te oblike občinske upravne decentralizacije, ki je veliko pomenila prav na področju, kjer so Slovenci najbolj prisotni. Druga pot zadeva področje civilnega prava, kjer je po mnenju odv. Louvina prav tako možno postaviti vprašanje ustavnosti krčenja rajonskih svetov, ko to pomeni znižanje ravni zaščite za narodno manjšino. / JČ

Tretja Pravljica urica v Feiglovi knjižnici / Sladko v družbi medveda

V otožnem, vlažnem ponedeljkovem popoldnevu, 28. oktobra 2013, se je skoraj štirideset malčkov s svojimi mamicami ali nonicami, pa še s kakšnim očkom, zateklo v varno in toplo naročje mladinske sobe Feiglove knjižnice na Verdijevem korzu v Gorici, da bi si ogrelo srčka ob pravljici zgodbi. Izkušena pripovedovalka Martina Šolc, kot pravljica že večkrat gostja Pravljicnih uric, jih je popeljala v daljini

ruski svet s pripovedovanjem pravljice o medvedu, ki je iskal pestunjo. Ob ruski ljudski pravljici, ki jo je v slovenski jezik prelila Marjana Kobe, so mali cicibani spoznali velikega kosmatinca, ki je imel mnogo otrok in veliko dela v gozdu. Bil je brez žene, zato si je srčno želel dobiti pestunjo, ki bi ljubeče skrbela zanje. Otroci so lepo spremljali pripoved in se ob koncu posladkali s slastnimi medenjaki, ki so jim jih ponudile prijazne knjižničarke, pri katerih so se, kot vedno, pomudili, ko so si izbrali eno ali več ilustriranih knjig, ki jih bodo doma prelistavali in prebirali skupaj s starši ali nonoti, in se spet zatopili v čarobni pravljicni svet, ki spodbuja domišljijo. / IK

Galerija ARS Prof. Natale Vadori: "Italia Illyrica"

Poseben slovar

Predstavitev knjige "Italia Illyrica, sive glossarium italicorum exonymorum Illyriae", ki je potekala v galeriji Ars na Travniku v torek, 29. oktobra, je bila pravo presenečenje. Večer, ki sta ga skupno priredili Katoliška knjigarna in Državna knjižnica, res ni privabil veliko ljudi, saj je šlo za delo, ki obravnava zelo specialistično temo. Je pa bil njegov avtor, prof. Natale Vadori, slavist in prevajalec furlanskega rodu, ki poučuje na koprski univerzi, v svojih izvajanjih tako živahen in zanimiv, da je bil res pravi užitek ga poslušati. Gre za poglobljen in zajeten zbornik, sad večletnega raziskovalnega dela, ki vsebuje približno 40 tisoč toponimov oz. ledinskih imen od Dalmacije do

Črnega morja v italijanskem in krajevnih jezikih; vključuje tudi upravne, lokalne in zgodovinske različice. V dodatkih so slovenska imena krajev v deželi Furlaniji Juljski krajini, pa tudi hrvaška in albanska imena krajev, kjer sta omenjeni narodni manjšini uradno priznani. Ravnatelj državne knjižnice Marco Menato je po pozdravu Franke Žgavec uvedel v temo

večera in o prof. Vadoriju povedal, da ne uči ne italijanske slovnice ne književnosti, temveč t. i. mikrojezike oz. strokovne jezike. O sebi je avtor povedal, da je v Vidmu Studiral ruščino, srbohrvaščino in češčino, slovensčine pa se uči "na morju, saj že 20 let hodi poleti v Sesljan", kjer je posebno pozoren do govornice krajanov, pa tudi Slovencev od drugod. Po svoje je očitno zaljubljen v slovanski svet. Opozoril je, da živimo na posebnem področju, kjer je nujno potrebno upoštevati zgodovinske dejavnike, in to tudi pri obravnavi toponimov. Ta imena sicer označujejo kraje, obenem pa imajo tudi močan simbolični pomen. To trditve je utemeljil s številnimi konkretnimi primeri, ki so hkrati dokazali, da ima ta strokovni slovar - kot si ga je avtor tudi zamislil - v prvi vrsti značaj koristnega pripomočka.

Abonma ljubiteljskih gledaliških skupin Štandrež 2013

Tragičen epilog prisiljene zakonske zveze

Sivo, deževno popoldne v nedeljo, 3. novembra 2013, je bilo prav primerno ozadje za vzdušje, ki je velo z odra župnijske dvorane Anton Gregorčič v Štandrežu ob drugi predstavi letošnjega Abonmaja ljubiteljskih gledaliških skupin Štandrež 2013, ki ga trinajsto leto z velikim uspehom prireja PD Štandrež. Pred popolnoma zasedeno dvorano so tokratni gostje, člani Gledališke skupine KUD Polzela, ki že veliko let priateljujejo s štandreškimi komedijanti, uprizorili dramsko delo Frana Saleškega Finžgarja (1871-1962) *Razvalina življenja* v priredbi Marjana Beline in režiji Matjaža Jeršiča. Ta drama v slogu ljudske igre je najboljša Finžgarjevo dramsko delo in v njej - kot pravijo literarni kritiki - je še bolj vidna njegova poetično realistična usmeritev. Snov zanj je črpal iz kmečkega sveta; dogajanje je postavljeno v hribovsko vas. V središču zgodbe je gostilničar in gruntar ter vaški oderuh, ki prisili hčer v zakon, sklenjen iz pohlepa po kopičenju premoženja. Hči je namreč zaljubljena v ljubeznivega kmečkega fanta, ki pa ne zna upravljati svojega premoženja in ga po malem zapravlja, tudi iz obupa, ker je bila njegova Lenčka primorana se omožiti z drugim.

Nesrečen zakon, oderuško hlastanje po denarju in popivanje iz obupa neizbežno vodijo v tragičen konec, ki se sklene z nasilno smrtjo mlade protagonistke. Kar precejšen izziv predstavlja postaviti na oder to Finžgarjevo delo, ki nas opozarja, da se je

KUD Polzela, Urška Jeršič, "v vsakdanjem življenju je namreč veliko zgodb, ki bi jim lahko dali naslov Razvalina življenja". V 90-minutni predstavi so na realističnem scenskem prizorišču skušali obuditi nekdanjega kmečkega duha, ki ga ni več,

mogoče z moralno in etično držo izogniti napakam, ki smo jim priča v igri. Vsebinsko se ob premajhni prizadetosti igralcev kaj rada lahko izvotli, saj vsi zapleti izvirajo iz čustev in duševnih stisk dramskih likov, v katerih lahko uzmemo tudi sorodnosti z današnjim časom, saj kot pravi predsednica gledališke skupine

igralci: Vlado Marjetič v vlogi premožnega, pohlepnega kmeta Urha, Andreja Lesjak kot njegova edinka Lenčka, ki zaradi nesrečnega zakona drsi v brezno obupa in brezizhodnosti, Vlasta Pšaker - Urhova dekla Tona, nekdanje Martinovo dekle, Igor Pungartnik kot premožen Urhov mejaš Martin, Lenčkin mož, Dani

Pfeifer kot Ferjan, v katerega je zaljubljena Lenčka, in Jaka Jeršič, ki je prisrčno izoblikoval lik kmeta Sirkca, ki zelo rad pogleda pregloboko v kozareček; s spontano, privlačno igro je, kljub grenkobni vsebini, izzval smeh v dvorani. Predstavi daje poseben pečat avtorska glasba Zmaga Štiha, njen ljudski nadih se lepo spaja z odrskim dogajanjem. Občinstvo je s toplim ploskanjem izkazalo zadovoljstvo s predstavo; ljudske igre so včasih zelo radi uprizarjali ljubiteljski igralci, zdaj pa se bolj poredko pojavljajo tudi na teh odrih. Pred začetkom te Finžgarjeve drame je dobrodošlico gostom, kot po navadi, izrekel Božidar Tabaj, ki z veliko predanostjo načrtuje in uresničuje štandreški gledališki abonma. V imenu gostov pa je spregovoril predsednik KUD Polzela Marko Slokar, ki se je zahvalil za prijazen sprejem, pa tudi župniku Karlu za ogled štandreške cerkve - pri obisku Gorice je goste spremljal Marjan Breščak -. Tabaju je Slokar izročil darilno sliko, na kateri je gora Ojlika, ki jo je naslikal Oskar Sovinc. Trpek priokus, ki ga je pustila vsebina predstave, so gledalci "odplaknili" s kozarčkom sladke rebule, novega vina, ki jim ga je ponudil vinogradnik z Oslavja Silvan Primožič, zvesti abonenti štandreškega abonmaja. K vinski kapljici je seveda spadal tudi pečen kostanj, s katerim so gledalcem postregli prijazni člani PD Štandrež, kot je to postala že lepa vsakoletna navada po predstavi, ki je na programu okrog sv. Martina.

Iva Koršič

Dvorana pokrajinskega sveta
Skupno zasedanje
obeh konzult

V dvorani pokrajinskega sveta v Gorici so se v torek, 29. oktobra, na skupnem zasedanju sestali pokrajinska konzulta za slovensko manjšino in konzulta za vprašanje mestne etnične manjšine, kar je uradni naziv konzulte, ki deluje pri goriški občini. Na dnevnem redu zasedanja, ki sta ga vodila predsednik David Peterin in predsednica Majda Bratina, so bile tri točke, in sicer analiza skupnih problematik in možnost

sodelovanja, vidna dvojezičnost na pokrajinskem območju s posebnim poudarkom na stanju v občini Gorica ter uporaba telovadnic osnovnih šol Josipa Abramca in Otona Župančiča v Gorici. Bilo je to prvo skupno zasedanje v tem mandatu obeh organov, točak za skupno delovanje je precej, je bilo povedano, skupna stališča pa lahko dajejo tudi posameznim posegom večjo moč. Vprašanje vidne dvojezičnosti oz.

izvajanja 10. člena zaščitnega zakona je povsem odprto, so bili mnenja prisotni. Znani so zapleti na trasi avtoceste A23, pa tudi na krožišču pri Štandrežu, več je pomanjkljivosti tudi drugod na pokrajinskem ozemlju. Tu ni le problem kašipotov, ampak tudi napisov, ki jih imajo ali postavljajo podjetja za javne storitve, od prevoza do elektrike in plina. Problem je tudi v dopisih, položnicah ipd. V naslednjih tednih bosta konzulti pripravili skupno pismo z analizo stanja ter področij, kjer se vidna dvojezičnost ne izvaja, ter ga naslovili na pristojne sogovornike. Dvojezičnost se ne izvaja le na območju nekdanjih rajonov goriške občine, ampak tudi v slovenskih občinah. Treba je vztrajati, je bilo

povedano, ne smemo popustiti. Na zasedanju je bil govor tudi o izbiri goriške občine, da se slovenski osnovni šoli Josip Abram iz Pevme in Oton Župančič iz ulice Brolo v Gorici poslužujeta telovadnice na Rojcah in ne tiste pri Kulturnem domu, kar je povsem nerazumljivo in tudi neuporabno, saj se morajo npr. učenci osnovne šole Otona Župančiča posluževati avtobusa, medtem ko so v Kulturni dom hodili peš. V zvezi s tem so se tudi trije slovenski svetniki Slovenske skupnosti Walter Bandelj, Marilka Koršič in Božidar Tabaj, skupaj s predsednico konzulte Majdo Bratina, sestali s podžupanom Sartorijem. V naslednjih dneh pripravljajo tudi specifično svetniško vprašanje.

Galerija DORA BASSI Paolo Caccia Dominioni

Poklon vojaku-umetniku

Z odprtjem prve izmed razstav, posvečenih arhitektu, inženirju, kiparju, slikarju in književniku Paolu Caccia Dominioniju (1896-1992), je goriška mestna uprava uvedla niz prireditveb ob stoletnici začetka prve svetovne vojne. V ponedeljek, 4. novembra, se je za to priložnost v galeriji Dora Bassi v stavbi avditorija v ul. Roma v Gorici zbrala lepa množica. Po rezu traku je župan Ettore Romoli povedal, da je bil Dominioni izredna - v naših krajih žal premalo poznan - osebnost. Kot junak je preživel obe svetovni vojni, nato pa je delal za mir. Bil je velik umetnik, ki je za sabo pustil številne sledove. Bil je popoln v renesančnem smislu, vsestransko dejaven človek, ki mu moramo biti "hvalažni za to, kar je bil in naredil". Prefektinja Maria Augusta

Marrosu je izrazila zadovoljstvo nad učinkovitim sodelovanjem med občino, prefekturo, muzeji in zasebniki: skupaj so namreč omogočili ta podvig, skupaj si tudi morajo prizadevati, da bi bili naši kraji deležni večje pozornosti: "Prav je, da se ljudje spomnijo na to pokrajino, ki je veliko trpela". Kuratorica, "duša in motor" razstave, arh. Marianna Accerboni je z velikim navdušenjem povedala, kako jo je osvojil lik Dominionija, o katerem

je veliko slišala govoriti še kot otrok. Rodil se je v plemiški družini v bližini Milana. Med prvo vojno se je boril na Soški fronti, med drugo pa najprej v El Alameinu, nato je prestopil k partizanom. Ker je bil navezan na naše kraje, se je ob koncu 50. let nastanil v Gabrijah, kjer je živel tri desetletja. Kot arhitekt je pustil več sledov, saj je izdelal načrt za prenovo znanih vil in palač (Formentini, Lanthieri itd.). Na odprtju je spregovoril tudi alpinec Tommaso Cosolo, ki se je zahvalil prirediteljem in zbirateljem, ki so omogočili razstavo. Ker je Dominioni govoril vse glavne evropske jezike, pa tudi arabskega in etiopskega, je nekaj stavkov o njem povedal tudi v francoščini in nemščini, ga. Edith Kocjan pa prav lepo v slovenščini. Ostale razstave o Dominioniju bodo odprte v naslednjih dneh, in sicer v kasarni Berghinz v Vidmu, v muzeju na Goriškem gradu, na prefekturi (8.11.), v državni knjižnici (8.11.) v palači Lanthieri (9.11.), na postari v Sredipolju (9.11.).

KC Lojze Bratuž Koncertna sezona: pianist Alexander Gadjeiev

Zrel in polnokrven klavirski recital

Čeprav Alexander Gadjeiev še ni dopolnil niti devetnajst let, je gotovo eden najboljših pianistov iz našega širšega območja. To je še enkrat pokazal in dokazal na celovečernem koncertu z naslovom "Z glasbo, ki vseh se dotika", ki ga je imel v veliki dvorani Kulturnega centra Lojze Bratuž v torek, 29. oktobra.

Recital, ki so ga organizirali Kulturni center Lojze Bratuž, Slovenski center za glasbeno vzgojo Emil Komel in Združenje cerkvenih pevskih zborov, je bil obenem odličan uvod v novo koncertno sezono.

Alexander Gadjeiev se je s črnobeli tipkami srečal v rosi mladosti. Petletnega ga je v učenje instrumenta uvedla mama, klavirska pedagoginja Ingrid Silič, nato je študiral na šoli Komel v razredu očeta Sijavuš Gadžijeva. Dolej je že nastopil na številnih natečajih zlasti v Italiji, pa tudi v Sloveniji in Nemčiji ter vedno odnesel najvišje nagrade. Meseca marca letos je z najvišjo oceno, pohvalo in "posebno omembo" diplomiral na državnem konservatoriju v Ceseni, z novim šolskim letom pa se je odločil za podiplomski študij v razredu prof. Pavla Gililova na znamenitem Mozarteumu v Salzburgu.

Ko je junija lani osvojil prvo nagrado na natečaju

Foto DPD

Premio nazionale delle arti v Trstu, je predsednik komisije Guido Salvetti lepo zapisal, da je mladi Alexander prejel nagrado "za izredne interpretativne sposobnosti, mojstrsko obvladaje klavir in močno komunikacijsko izražanje". Prav te tri značilnosti so še najbolj prišle na dan tudi na zadnjem goriškem koncertnem večeru, ki ga je sijajno izpeljal in občinstvu podaril res čudovit večer. Začel ga je z Beethovno sonato št. 30 op. 109, nadaljeval z Madžarsko rapsodijo št. 12 Franza Liszta in Balado št. 4 op. 52 Friedricha Chopina, sklenil pa s sonato št. 7 op. 83 Sergeja Prokofjeva. Njegova igra je bila čista in natančna, zrela in polnokrvena, vselej globoko osebno podoživeta: izrazita in dramatična pri Beethovnu, prežeta z zaneseno lirčnostjo ter hkrati prefinjena in tankočutna pri Lisztu in Chopinu, trpko energična in naravnost genialna pri Prokofjevu. To je bila res glasba, "ki se vseh dotika".

daljeval z Madžarsko rapsodijo št. 12 Franza Liszta in Balado št. 4 op. 52 Friedricha Chopina, sklenil pa s sonato št. 7 op. 83 Sergeja Prokofjeva. Njegova igra je bila čista in natančna, zrela in polnokrvena, vselej globoko osebno podoživeta: izrazita in dramatična pri Beethovnu, prežeta z zaneseno lirčnostjo ter hkrati prefinjena in tankočutna pri Lisztu in Chopinu, trpko energična in naravnost genialna pri Prokofjevu. To je bila res glasba, "ki se vseh dotika".

OŠ J. Abram iz Pevme in O. Župančič iz Gorice Učenci ne bodo telovadili v Kulturnem domu

Pred kakšnim tednom je občina Gorica objavila sklep, v katerem je določila, katere bodo telovadnice, ki jih bodo šole uporabljale za telovadbo. Po tem sklepu slovenski osnovni šoli Josip Abram iz Pevme in Oton Župančič iz Gorice ne bosta več uporabljali telovadnice v Kulturnem domu. Goriška občinska uprava je obema šolama za letošnje šolsko leto dodelila pred kratkim obnovljeno telovadnico PalaBrumatti. Razredom italijanskih osnovnih šol, ki so do lanskega šolskega leta uporabljale objekt na Rojcah, pa je bila dodeljena telovadnica Unione Ginnastica Goriziana. Uprava Kulturnega doma je to vest prešla z dokajšnjo zamudo, kar je povzročilo nekoliko težav pri že programiranem urniku za uporabo telovadnice.

Trije goriški svetniki SSK Walter

Bandelj, Marilka Koršič in Božidar Tabaj so se s pisnim svetniškim vprašanjem obrnili na

Walter Bandelj

goriškega župana Ettoreja Romolija in zahtevali pojasnila. Ni bilo namreč jasno, kje je stroškovna upravičenost in zakaj občina ni upoštevala dejstva, da telovad-

nica PalaBrumatti ni opremljena z dvojezičnimi napisi, kar bi moralo biti obvezen pogoj, če jo uporabljajo slovenske šole.

Kljub prizadevanju podžupana Sartorija, ki se je nekajkrat srečal s tremi občinskimi svetniki ter s predsednico goriške konzulte za Slovence Majdo Bratino, se odločitev ni spremenila.

Marilka Koršič

Goriška občinska uprava je na svetniško vprašanje odgovorila v pismom 31. oktobra. Stroškovno je sicer res, da je PalaBrumatti, ki je v občinski lasti, bolj ugodna,

Dobrodelni koncert v Kulturnem domu

V petek, 8. novembra, bo ob 20.30 v veliki dvorani Kulturnega doma v Gorici dobrodelni koncert z glasbo legendarne angleške skupine Pink Floyd. Spet se bodo predstavili izkušeni člani skupine Pink Passion iz Gorice. Solidarnostni koncert prireja Lions Club iz Gorice v sodelovanju s Kulturnim domom. Sredstva bodo namenjena goriškim družinam v stiski. Omenjeni ustanovi sta se v zadnjih letih izkazali pri pobudah humanitarne narave; tokrat skušata zaorati v novo ledino solidarnosti v našem prostoru. Na koncertu bo občinstvo napravilo časovni skok v drugo polovico prejšnjega stoletja z glasbo skupine Pink Floyd, začetnice psihadeličnega rocka. Gre za zasedbo, ki je prevzela kmilo rock glasbe in iztirila iz do takrat ustaljenih glasbenih tirov. Zasluga za pogum, izvirnost in uspešne glasbene formule, ki so privedle do tega preobrata, gre Davidu Gilmourju, Ricku Wrightu, Rogerju Watersu, Nicku Masonu in seveda legendarnemu Sydu Barrettu. Teh seveda v dvorani Kulturnega doma ne bo, nadomeščali pa jih bodo uveljavljeni glasbeniki, ki jih KD gostuje že šestič: Francesco Gavosto (bobni), Diego Forcione (bas in glas), Alessandro Spanghero (kitara in glas), Mauro Tesolin (kitara in glas), Diego Bon (klaviature), Flavio Passon (klaviature), Paolo Gregorig (saksofon), Luca Capizzi (saksofon), Laura Bisiach (glas in chorus), Cristina Del Negro (glas in chorus), Diletta Pettorossi (glas in chorus). Za informacije: Kulturni dom Gorica - ul. I. Brasa 20; tel.: +39 0481 33288; info@kulturnidom.it.

vendar ostaja grenak priokus, da morajo slovenske šole zapustiti slovensko okolje, ki ga je zagotavljala telovadnica v Kulturnem domu.

V pisnem odgovoru, ki so ga prejeli trije občinski svetniki SSK, pa nekoliko čudno izstopa trditev, da šolska telovadba nima nobene povezave s slovenskim jezikom ter da tudi osnovna šola v

Božidar Tabaj

Štandrežu uporablja krajevno občinsko telovadnico, v kateri naj ne bi bilo slovenskih napisov. Ne prvo ne drugo sploh ne drži. Juč

Obvestila

V nedeljo, 10. novembra 2013, bo ob 18. uri gostovala v kulturnem domu v Renčah Dramska družina F. B. Sedej iz Števerjana z uspešnico Umor v vili Roung Achilleja Camanileja, v režiji Franka Žerjale.

Kmetija Aleš Komjanc obvešča, da je začela pridelovanje novega oljčnega olja. Vabi na brezplačno degustacijo raznih oljčnih olj z možnostjo nakupa - Jazbine 35 - Števerjan.

Društvo goriških upokojencev za Goriško sporoča udeležencem martinovanja, ki bo pri Šterku v Ajševici v soboto, 9. novembra, da bo avtobus odpeljal ob 17. uri iz Dobredeba, nato s postanki v Sovodnjah pri cerkvi in lekarni, v Štandrežu na Pilošču in pri lekarni, v Podgori pri telovadnici in spomeniku, v Pevmi pri vagi in v Gorici na trgu pri Goriščku-Medaglie d'oro. Začetek srečanja bo ob 18. uri, organizatorji priporočajo točnost.

Spoznavanje naravne in kulturne dediščine Banjšic. SPDG prireja v nedeljo, 17. novembra, izlet ob Martinu na Banjško planoto, z vzponom na Lašček (1071 m) ter spoznavanjem kulturne in naravne dediščine planote. Skupne hoje bo okrog štiri ure. Prevoz z lastnimi sredstvi. Izlet je primeren za družine z otroki, saj poteka hoja po gozdnih poteh in stezah, zahtevnejših vzponov pa ni. Zaradi organizacije zaželena prijava do 10. novembra na društvenem sedežu, Gorica, Verdijev Korzo 51/int. tel. 0481/532358, ob četrtkih med 19. in 20. uro. Podrobnejša pojasnila: Vlado Klemše, tel. 0481/882079.

V sklopu projekta "po rekah in po vodah Slovenije" SKRD Jadro iz Ronk v sodelovanju z CTS prireja enodnevni izlet s kosilom na Brezje, v Radovljico, Kropo, Kamno Gorico in Vrbo v nedeljo, 17. novembra 2013. Za informacije in prijave lahko pokličete na tel. 0481-82273 (Roberta ali Sara).

Poštena gospa nudi oskrbo starejših v obliki izmenjave. Tel. 003865 2386744.

Resna in odgovorna medicinska sestra nudi nego in pomoč starejšim osebam. Tel. 00386 30 325 558.

Nudim pomoč pri likanju in čiščenju v gospodinjstvu. Tel. 00386 40606915.

Po potrebi čistim in likam. Sem poštna in natančna. Tel. 00386 70777512.

Iščem delo za čiščenje in likanje na območju Gorice. Tel. 00386 31449311.

Kadar potrebujete varstvo za otroka ali starejšo osebo, pokličite na 00386 41256240.

32-letna profesorica nudi inštrukcije slovenščine in varstvo. Tel. 00386 41256240.

Kvalitetno opravljam gospodinjstva dela: likanje, čiščenje... Pokličite na tel. 0038641885539.

RADIO SPAZIO 103

Slovenske oddaje (od 8.11.2013 do 14.11.2013)

Radijska postaja iz Vidma oddaja na ultrakratkem valu s frekvencami za Goriško 97.5, 91.9 Mhz; za Furlanijo 103.7, 103.9 Mhz; za Kanalsko dolino 95.7, 99.5 Mhz; za spodnjo dolino Bele 98.2 Mhz; za Karnijo 97.4, 91, 103.6 Mhz; na internetu www.radiospazio103.it. Slovenske oddaje so na sporedu vsak dan, od 21.30 do 22.30. Ob nedeljah od 14.30 do 15.30. Spored:

Petek, 8. novembra (v studiu Niko Klanjšček): Zvočni zapis: posnetki z naših kulturnih prireditev - Glasba iz studia 2.

Sobota, 9. novembra (vodi Ezio Gosgnach): Okno v Benečijo: oddaja v slovenščini ter v benečanskem in rezijanskem narečju.

Nedelja, 10. novembra (vodi Ezio Gosgnach): Okno v Benečijo: oddaja v benečanskem in rezijanskem narečju.

Ponedeljek, 11. novembra (v studiu Andrej Baucon): Narodnozabavna in zabavna glasba - Zanimivosti iz naših krajev - Iz krščanskega sveta - Naši zbori pojo - Obvestila.

Torek, 12. novembra (v studiu Matjaž Pintar): Utrinki v našem prostoru - Glasbena oddaja z Matjažem.

Sreda, 13. novembra (v studiu Danilo Čotar): Pogled v dušo in svet: 1944 - Kozaki v Karniji - Izbor melodij.

Četrtek, 14. novembra (v studiu Andrej Baucon): Lahka glasba - Zanimivosti iz sveta - Obvestila.

Iz beležke nadškofa msgr. Redaellija

Goriški nadškof msgr. Karel Redaelli bo v nedeljo, 10. novembra, ob 10. uri podelil sv. birmo v župniji sv. Jožefa v Trzihu. V torek, 12. novembra, se bo v Pordenonu srečal s škofi Furlanije Julijske krajine. V sredo in petek, 13. in 15. novembra, ima jutraj na sedežu škofijskega ordinariata avdienco. V soboto, 16. novembra, bo ob 17. uri maševal in podelil zakrament sv. birmo v cerkvi sv. Martina v Sovodnjah ob Soči.

Na Ekonomski fakulteti tržaške univerze

je uspešno diplomiral

ALBERT VONČINA

Iskreno mu čestitajo

sestra, starši in ostali sorodniki

Primorski dnevi na Koroškem Uspešen nastop skupine O'Klapa

Gledališka skupina O'Klapa, ki deluje pod okriljem Skupnosti družin Sončnica, je z veseljem sprejela povabilo Zveze slovenske katoliške prosvete iz Gorice, da bi se z lutkovno predstavo *Štirje fantje muzikantje* udeležila Primorskih kulturnih dnevov na Koroškem. Z malim avtobusom se je skupina enajstih igralcev v četrtek, 24. oktobra, skupaj z režiserjem Frankom Žerjalom, tehnikom Nikom Klanjščkom

in mentorico Katerino Ferletič veselo odpravila na Koroško, čeprav vreme ni kazalo nič dobrega. Ko so dospeli v Celovec, pa je že posijalo sonce. Takoj so se pripravili in v nabito polni Tischlerjevi dvorani (predstava je spremljala namreč več kot 150 dijakov tamkajšnje ljudske šole in vrtca) zaigrali nadvse sproščeno in navdušeno svojo lutkovno uspešnico (predstava je doživela že 22 ponovitev!). Prijazna gospodična Mateja

Kert, tajnica Krščanske kulturne zveze, jih je na začetku prijazno pozdravila in jih nato pospremila še na odlično kosilo. Nato se je vesela gledališka skupinica odpravila v mestno

središče, si ogledala celovškega zmadja in druge zanimivosti mesta. Domov so se vrnili v poznih popoldanskih urah z željo, da bi se še kdaj mudili na Koroškem.

Katoliška knjigarna

v sodelovanju z GORIŠKO MOHORJEVO DRUŽBO

vabi **NA KAVO S KNJIGO...**

Državni in deželni poslanec
ANTON ČERNE (1813-1891)
Ob dvestoletnici rojstva

Knjigo bo predstavil zgodovinar
dr. Branko Marušič

v četrtek, 14. novembra 2013, ob 10. uri
v prostorih knjigarne

Toplo vabljeni!

Kavo ponudi

Ob nastajanju novega slovarja slovenskega jezika Zapleta se pri izvedbi

Po prejetem predlogu za izdelavo novega slovarja slovenskega jezika treh jezikoslovcev so na ministrstvu za kulturo pripravili pogovor s predlagatelji in predstojnikom Inštituta za slovenski jezik Frana Ramovša (ISJ). Kljub strinjanju, da je nov slovar nujno potreben, pa se je zapletlo pri tem, kako nov slovar izdelati. Simon Krek, eden od predlagateljev, in drugi jezikoslovci namreč menijo, da na ISJ uporabljajo zastarele metode, novi slovar pa bi moral biti izdelan na novo na podlagi dostopnih obsežnih podatkov o sodobni slovenščini. Moral bi biti zasnovan kot baza podatkov, ki vsebuje vse: od besednih pomenov, slovničnih informacij, normativnih opozoril, historičnega izvora ter multimedij-skih vsebin. Poleg tega bi moral biti sproti posodabljan, predvsem pa prosto dostopen na spletu, saj, tako Krek, je to pač realnost sodobnega slovaropisja. "Problem instituta je, da enostavno niso zaznali sprememb, ki so se zgodile v zadnjih nekaj

letih, in se jim celo aktivno upirajo", je dejal Krek za STA. "V zadnjih letih se je spremenilo natančno to, da so slovarji v celoti prešli v digitalni medij, to pa pomembno vpliva tako na proces izdelave slovarjev, vsebino, način predstavitve itd. Vztrajanje pri knjižni zasnovi v digitalni dobi pomeni pristati na povsem nesmiseln prisilni jopič iz preteklosti", je še pojasnil.

Ministrstvo, ki je v resoluciji o nacionalnem programu za jezikovno politiko 2014-2018 postavilo izdajo novega slovarja med prioritete, zaradi razhajanj med morebitnimi snovalci za zdaj še "ne more predvideti časovnega, finančnega ali tehničnega izvedbenega okvira nastajanja novega slovarja". A vz-

trajajo pri skupnem delovanju vseh kompetentnih strokovnjakov pri nastanku enega, sodobnega in evropsko primerljivega slovarja, zato od obeh skupin pričakujejo vsebinsko usklajen skupni nastop, so zapisali za STA.

V medijih se je medtem razvnela prava vojna med akademiki, saj trem predlagateljem na inštitutu očitajo, da predlagani slovar, ki bi vseboval približno 100.000 gesel, a bi ga naknadno še dopolnjevali, nikakor ne bi bil dovolj zanesljiv niti obsežen, poleg tega pa ga bi bilo zaradi nadaljnjega dodajanja gesel treba nenehno tudi financirati.

Predlagatelji, ki so predlog na 150 straneh objavili na spletni strani <http://www.sssj.si>, pa bi v petih letih s pomočjo novih jezikovnih tehnologij pripravili popolnoma nov slovar, ocenjen na 4,2 milijona evrov. Predlog je sicer nastal na podlagi štiriletnega dela v okviru projekta Sporazumevanje v slovenskem jeziku, ki sta ga iz strukturnih skladov financirala Evro-

pska unija ter ministrstvo za izobraževanje, znanost in šport. Pri projektu so sodelovali še družba Amebis, Univerza v Ljubljani, Inštitut Jožef Stefan, zavod Trojina in tudi Inštitut za slovenski jezik oziroma ZRC SAZU.

Ministrstvo za kulturo je na podlagi resolucije prevzelo pobudo za usklajeno delovanje institucij na tem področju. Na ministrstvu je v skladu z resolucijo začela delati delovna skupina za pripravo akcijskega načrta za jezikovno opremljenost, v kateri so tako strokovnjaki iz ISJ kot tudi z univerz in iz drugih raziskovalnih institucij, so še sporočili z ministrstva. Predstojnik ISJ Marko Snoj je za STA poudaril, da pripravljajo novo izdajo Slovarja slovenskega knjižnega jezika (SSKJ), ki bo posodobljena do te mere, da "bo z njo možno preživeti še nekaj let". "Nova izdaja SSKJ odseva 150 let slovenskega jezika, in to je tudi sodobni slovenski knjižni jezik. Je pa tudi kaj drugega - je slovar, s katerim je mogoče prebrati tako slovenske klasike kot tudi sodobno književnost", je pojasnil.

"Treba se je zavedati, da se danes novega slovarja ne more delati na novo, ker je SSKJ že narejen. V vsakem primeru pogledaš v SSKJ, kako je določena stvar tam rešena. Slovar je nastajal 20 let, ker je nastajal iz nič - iz besedil. Danes ne bo nihče delal slovarja iz besedil, ampak bo gledal tudi SSKJ. Če ga ne bo, bo slovar toliko slabši", je dodal Snoj. "V petih letih se da narediti slab, neuporaben slovar", je prepričan. Sedanji SSKJ je v petih knjigah izšel v letih 1970, 1975, 1979, 1985 in 1991, že takrat pa so mu nekateri očitali zastarelost.

Odbor DZ za kulturo

O rabi jezika v visokem šolstvu

Odbor za kulturo se je na seji seznanil z rabo jezika v visokem šolstvu. Predstavnica rektorske konference Lučka Lorber je predstavila pobudo o spremembi člena zakona o visokem šolstvu glede učnega jezika.

Univerze morajo do leta 2014 izdelati strateške razvojne prioritete ter definirati uresničitev obveznosti v nacionalnem programu za šolstvo. Kot je pojasnila, so vse univerze v analizi ugotovile, da zastajajo pri izpeljavi programa mobilnosti kot tudi pri oblikovanju skupnih študijskih

Ljudmila Novak

programov, zlasti na drugi in tretji stopnji študija.

Državni sekretar na ministrstvu za kulturo Aleš Črnič je pozval k širšemu dogovoru o uporabi jezika na slovenskih univerzah. "Jasno je, da je slovenski jezik uradni jezik v naši državi, razumemo pa tudi potrebo po internacionalizaciji univerz ter jo podpiramo", je dodal. O vprašanju uporabe slovenskega in tujih jezikov na slovenskih univerzah so med drugim spregovorili še Stanislav Pejovnik, Simona Bergeč in Marko Stabej.

Stabej je predlog rektorske konference označil za dragocen premik na področju pozornosti, ki je na univerzah namenjena slovenščini, drugim jezikom in jezikovni usposobljenosti, a morda kot prvi korak prehitro "skače v spremembe zakona".

V poslanski razpravi, ki je sledila nagovorom strokovnjakov, je poslanec PS Mitja Meršol izpostavil vprašanje, kdo koga prehitava - internacionalizacija ali slovenski jezik.

Ljudmila Novak iz NSi pa je izrazila mnenje, da moramo vsi skrbeti za jezik. V predlogu za spremembo osmega člena, ki zadeva učni jezik, vidi nevarnost v preveč splošni dikciji. Po njenih besedah bi si člen vsakdo razlagal po svoje in bi se na koncu morda "moral boriti za obstoj slovenščine na univerzah".

Poslanec PS Jože Kavtičnik je ob tem dodal, da je jezik živa stvar: "Slovenski jezik in slovenska pisana beseda sta temelja, na katerih stoji narod. Jezik sam ne potrebuje države, saj je mnogo jezikov sploh nima, toda država lahko bistveno pripomore k temu, da jezik obstane, se razvija in ima pravo kondicijo".

Pogovor / Špela Pahor

Filipinske pravljice prvič v slovenskem jeziku

Lansko leto je pri založbi Blodnjak, v zbirki Nit, izšla knjiga brazilskih ljudskih pravljič z naslovom *Krakajoči papagaj*. Knjigo je iz italijanščine prevedla knjižničarka Špela Pahor iz Pirana. Letos je v tej zbirki izšla nova knjiga z naslovom *Mesečeva vila*, pravljice pa so iz ljudske tradicije prebivalcev daljnih Filipinov. Ob izidu knjige sem prevajalko prosila za pogovor.

Špela, kaj te je pri pravljičah, ki jih je zbrala Francesca Lazzarato, tako pritegnilo, da si jih poslovenila?

Na te pravljice sem naletela v tržaški knjigarni, pritegnil me je naslov zbirke *Le fiabe del mondo*. Urednica zbirke je italijanska mladinska pisateljica Francesca Lazzarato iz Rima, ki je bila deset let zaposlena pri založbi Mondadori. Iz različnih virov je zbrala ljudske pravljice z vseh koncev sveta: brazilске, filipinske, nigerijske, židovske, senegalske, egipčanske, albanske, poljske, magrebške, kurdske in tako dalje. V zbirki je zastopanih 14 različnih ljudstev. Kot etnologinja me zanima tudi ljudsko pripovedništvo, tako da sem se odločila, da bom pravljice prevedla, saj takih v slovenščini še nimamo. S prevodom bodo dostopne tudi slovenskim bralcem, tako odraslim kot otrokom.

Kot si povedala, je Francesca Lazzarato objavila pravljice različnih ljudstev v italijanskem jeziku. Veliko njenih knjig je dostopnih tudi v slovenskih knjižnicah, predvsem v Kopru, Izoli in Piranu, tako da z njimi ni težko priti v stik. Kako pa si stik navezala s samo avtorico in kako je sprejela slovensko izdajo svojih del?

Res je, da je nekaj knjig iz zbirke *Le fiabe del mondo* dostopnih v naših knjižnicah, še zdaleč pa ne vse. Francesca Lazzarato sicer piše pravljice, pesmice in uganke za otroke, ampak mene je bolj zanimalo ljudsko pripovedno izročilo, ki ga je objavila. Nekaj teh pravljič sem prevedla že pred skoraj desetimi leti. Pošiljala sem jih na Radio Študent, ki je vsako leto objavil razpis za prevode doslej še neobjavljenih ljudskih pravljič. To je bilo v okviru njihovega projekta *Za dva groša fantazije*. Tako da je nekaj teh prevodov šlo tudi v eter. Potem pa sem si rekla, zakaj ne bi prevedla celotne zbirke. Ko sem končala prevod prvih štirih knjig, sem nekaj let iskala založbo, ki bi to objavila. Vse velike založbe so se izgovarjale na slabe čase. Pisatelj Bojan Meserko, ki upravlja majhno založbo Blodnjak, pa je bil toliko pogumen, da mi je omogočil objavo prevodov v zbirki Nit.

Francesco Lazzarato sem našla s pomočjo tržaške ilustratorke in pisateljice Nicolette Costa, saj sem prevedla tudi dve njeni slikanici, ki sta izšli pri založbi Lepa beseda, ureja jo prevajalka Amanda Mlakar. Ko so bile pravljice že prevedene in sklenjen dogovor z založnikom Meserkom, sem Francesco Lazzarato morala še prositi za dovoljenje za objavo v slovenščini. Bila je presenečena in vesela, in ko je slišala, v kako majhni nakladi bodo izšle, tudi ni zahtevala visokega honorarja. Pogodbo za prenos avtorskih pravic pa je prevedla moja nečakinja Brina Beškovič.

Pri obeh knjigah, tako pri *Krakajočem papagaju* kot pri *Mesečevi vili*, je sodelovala ista ekipa: ti kot prevajalka

pravljic, ilustratorka Laura Ličer ter dr. Tea Štoka, ki je prevedla poučno spremno gradivo. Ste sodelovale že prej ali pa ste združile svoje moči prav pri teh dveh knjigah?

Teo sem poznala že prej in sem jo prosila za prevod spremne besede, ker je veliko bolj večša italijanskega jezika kot jaz, saj je tudi predavala na oddelku za romanske jezike na FF v Ljubljani. Z veseljem je pristala na sodelovanje, za kar smo ji lahko vsi zelo hvaležni, saj je vse delo opravila prostovoljno. Lauro Ličer pa je našel Bojan Meserko in mislim, da ne bi mogel bolje izbrati. Tako da smo kar dobra ekipa in upam, da bomo sodelovale še naprej.

Laura Ličer zelo živo vpleta pravljice v svoje ilustracije. Se vnaprej dogovorite, katere pravljice naj ilustrira ali se po prebiranju pravljič sama odloča, katero pravljico bo ilustrirala?

Lauri pošljemo besedila, in ko jih prebere, se sama odloči, katere bo ilustrirala. Založnik pa je predlagal, naj bi bilo ilustracij sedem. Tako ima vsaka druga pravljica svojo ilustracijo. Bralcem bi rada še povedala, da bo razstava originalnih ilustracij iz te knjige na ogled v izolski knjižnici do decembra 2013. Želela bi si, da bi se našel prostor tudi za razstavo v Piranu in Luciji.

Kot etnologinja in pravljica dobro poznaš slovenske ljudske pravljice. Filipini so bili dolgo časa pod španskim kulturnim vplivom. Si opazila kakšno podobnost med našimi in filipinskimi pravljičami?

Filipinske pravljice so res nekaj posebnega, saj izhajajo iz čisto drugačne kulture. Govorijo pa o stvareh, ki zanimajo vse ljudi na svetu: o tem, kako je nastal svet, kako sta nastala prvi mož in žena, od kod živali, rastline, zvezde, planeti, zakaj je nebo tako daleč od zemlje, od kod mavrica in podobne stvari. Posebne so ti-

ste, ki razlagajo na primer, kako so nastali Filipini, zakaj imajo Filipinci rjavo polt, zakaj se plemenita vojskujejo med seboj, zakaj so ljudje postali lovci na glave. Te so bolj vezane na specifično okolje in kulturo. Potem so še zgodbe o živalih, pa take, ki šibajo človeške napake, kot je objestnost. Res so pestre in raznolike in zelo posebne.

Pravljice pripoveduje tudi

otrokom iz vrtcev in šol. Kako otroci sprejemajo pravljice iz drugih dežel?

Izhajam iz izkušenj, ki jih otroci že imajo: pogovarjamo se o tem, kako oni živijo, pa kaj, recimo, gledajo na TV ali kaj so že slišali od staršev ali vzgojiteljic in učiteljic. Nato jim skušam približati drugačen svet, tako da se pogovarjamo, kako posebna je neka dežela, na primer, da so Filipini sestavljeni iz tisočih otokov ali da so v Braziliji ogromni pragozdovi in velike reke. Potem predstavim še živali, ki tam živijo. Pripovedujem tudi o ljudeh, ki živijo drugače kot mi. Šele ko osvojijo nekaj pojmov, nadaljujem s pravljičami.

Si se morda že lotila prevajanja nove knjige oziroma si jo morda celo že prevedla?

V celoti sem prevedla še nigerijske in židovske pravljice, Tea pa je pri-spevala prevod spremne besede. Danes sem Lauri poslala nigerijske pravljice, ki bodo izšle najbrž že pred novim letom, židovske pa na pomlad. Prevedenih imam nekaj senegalskih, albanskih in egipčanskih pravljič, drugo me pa še čaka, a počasi bo šlo. Vsak dan malo. Bojan Meserko se je odločil, da bo izdal vse, kar je tudi smiselno, saj se tako sklone zbirka kot celota. Seveda sem mu za to potezo zelo hvaležna.

Ukvarjaš se s številnimi rečmi, si bibliotekarka, etnologinja. Med drugim v izolski knjižnici skrbiš za razstave in pripoveduješ pravljice na pravljičnih urah. Skupaj z novinarco Radia Trst A, Loreadno Gec, pripravljate priljubljeno oddajo Istrska srečanja in ne poznam Pirančana, ki ne bi prebral vsaj ene tvojih knjig Srečanja v Piranu in Srečanja v Piranu 2. Kje najdeš čas za

vse svoje aktivnosti?

Imam srečo, da sem v taki službi, ki jo rada opravljam in se nekako nadaljuje tudi v mojem prostem času. Tako na primer pravljice, ki jih prevedem doma, pripovedujem otrokom v knjižnici. Z Loreadno Gec sva kar nekaj let lepo sodelovali, sedaj pa imava malo pavze, tako da imam čas za druge stvari. Sicer pa nimam drugih obveznosti in lahko čas posvečam stvarim, ki me veselijo.

In še zadnje, malce provokativno vprašanje: lahko pričakujemo tudi kakšno tvojo, avtorsko pravljico kdaj v prihodnosti?

Mislím, da za to nimam daru. Tako kot nimam pisateljske žilice. Sicer sem si nekaj zgodbic izmislila, toda res niso nič posebnega. Nekoč sem pripovedovala nekemu otroku v knjižnici, ki mi je podajal različne igračke in hotel, da mu o njih pripovedujem. Vse skupaj sem povezala v zgodbico, pa je bil zadovoljen. Potem sem si jo tudi zapisala, moje znanke so jo tudi prevedle v kar nekaj jezikov, celo nekaj ilustracij je nastalo, ampak do objave ni prišlo.

Najlepša hvala za tvoje odgovore in veliko uspehov pri tvojem delu.

Hvala tebi, Tanja. Moram pa povedati še to, da je bila poleti v Izoli na obisku filipinska delegacija. Gospod Dušan Ambrož, predsednik društva Izolani, je na sprejemu v Manziolijevi palači članom delegacije predstavil knjigo, ki je bila takrat še v PDF obliki. Vsi so bili prijetno presenečeni in veseli, da so našli filipinske pravljice v slovenskem jeziku v tako majhnem kraju, kot je naša Izola. Tega se pač res niso nadejali. Gospa, ki ima založbo v Manili, je obljubila pomoč, podporo je zagotovil tudi konzul Jože Kastelic. Njemu bomo tudi poslali en izvod za spomin. Gospodu Dušanu pa sem zelo hvaležna za prijazno predstavitev knjige.

Tanja Albreht

Kratke

Ob 100-letnici rojstva Igorja Torkarja prireditev na Mirenskem Gradu

Kulturno društvo Stanko Vuk Miren-Orehovlje vabi na prireditev ob 100-letnici rojstva Igorja Torkarja "Zvezde so strjene kaplje krvi", ki bo v petek, 8. novembra 2013, ob 19. uri v dvorani Gnidočevega doma na Mirenskem Gradu. Gosta večera bosta gospa Mojca Šuklje, pisateljica hčerka, in dr. Egon Pelikan. Lepo vabljeni!

V Nemčiji odkrili ohranjeni izvod Trubarjeve Cerkovne ordninge

V manjši knjižnici južno od Hannovra so našli drugi ohranjeni izvod Trubarjeve Cerkovne ordninge. Doslej je veljalo, da en izvod hrani le Vatikan. Knjigo je po naključju odkril raziskovalec zgodovinskih pravnih dokumentov Ulrich Dieter Oppitz. Avtentičnost dela je na novinarski konferenci v sredo, 30. oktobra, potrdil poznavalec Trubarjevega dela Kozma Ahačič. Nova najdba je drugi izvod enega izmed najpomembnejših Trubarjevih del iz leta 1564. V Cerkovni ordnini je Trubar podal svojo vizijo pravne, organizacijske in duhovne oblike protestantske Cerkve na Slovenskem. Njena vrednost je tudi v jezikovni dovršenosti, saj je Trubar v njej nagovarjal predvsem takratno intelektualno elito, je poudaril Ahačič.

Izid knjige je bil povezan s številnimi ovirami, na koncu pa je delo izšlo v 300 do 400 izvodih, kar je bila za takratna protestantska dela nizka naklada, je pojasnil Ahačič. Trubar je delo napisal, ko je bil star nekaj čez 50 let, v njem pa je nakazal tudi idejo po uvedbi osnovnega šolanja.

Knjigo je Trubar že v začetku nameraval izdati v Nemčiji, saj bi moral na slovenskem območju to odobriti deželni knez, ki pa je bil katolik. Izdajo dela, ki je bilo dokončano že poleti l. 1563, pa je dodatno zavlekla še razprava o Trubarjevem razumevanju svetega obhajila. Knjiga je tako izšla leto pozneje z več pomanjkljivostmi, med drugim tudi brez naslovnega lista. Knjiga je bila, ko je zavladal Karel II., prepovedana, večino izvodov so uničili, Trubar pa je bil izgnan. Do 20. stoletja so se tako ohranili trije izvodi Cerkovne ordninge. En izvod je hranila dresdenska knjižnica, a je bil ta v drugi svetovni vojni uničen, drugi izvod so leta 1971 odkrili v vatikanski knjižnici, tretji, ki je najbolj ohranjen, pa se zdaj nahaja v Nemčiji.

Izvod dela je v nemški knjižnici, ime je za zdaj še skrivnost, našel Oppitz, ki je pri nadaljnjem raziskovanju ugotovil, da gre za pomembno odkritje. Preko slovenskega Inštituta za civilizacijo in kulturo je prišel v stik z Znanstvenoraziskovalnim centrom Slovenske akademije znanosti in umetnosti (ZRC SAZU).

Pri preučevanju dela so ugotovili, da je ta izvod mnogo bolje ohranjen od vatikanske različice, zapiski na njem pa dokazujejo, da je v 16. stoletju imel lastnika in bil uporabljan. Oppitz je omenil možnost, da dresdenski izvod vendarle ni uničen. V dokumentih namreč piše, da je ali izgubljen ali sežgan. Po vojni je veliko gradiva pristalo v Rusiji, morda tudi izvod Trubarjeve ordninge, je dejal.

Tokrat najdeni izvod bo slovenski javnosti predstavljen maja, njegove fotografije pa so že na voljo v prostorih ZRC SAZU.

Natečaj sklada "Sergij Tončič"

Slovenski visokošolski sklad "Sergij Tončič" razpisuje natečaj za dodelitev štipendij in podpor za akademsko leto 2013/2014:

- 3 štipendije v znesku 1500 evrov za študentko - študenta, ki se izobražuje po dodiplomskih ali podiplomskih visokošolskih programih, ki so pomembni za slovensko skupnost v Italiji; prošnji morajo zainteresenti priložiti potrdilo o dokončani višji srednji šoli s slovenskim učnim jezikom, potrdilo o vpisu na ustrezno fakulteto ali fotokopijo indeksa (univerzitetne knjižice) in kratek opis študijske poti.

- podpore rednim študentkam in študentom, ki so vpisani v dodiplomske in podiplomske visokošolske študijske programe. O številu podpor in zneskih bo odločal odbor sklada; predvideno je financiranje šolnin (npr. za dosego habilitacij za poučevanje ali specializacij), študijskih potovanj, kotizacije tečajev in seminarjev. Prednost imajo študenti, ki imajo slabe materialne razmere. Prošnji je potrebno priložiti potrdilo o dokončani višji srednji šoli s slovenskim učnim jezikom, potrdilo o vpisu na fakulteto ali fotokopijo indeksa (univerzitetne knjižice).

V skladu s statutom Sklada morajo prosilci imeti stalno bivališče ali biti rojeni v Furlaniji Julijski krajini. Vsi zainteresenti naj prošnji priložijo fotokopijo osebnega dokumenta, curriculum vitae z navedbo morebitnih štipendij in podpor, družinski list in davčno prijavo vseh družinskih članov ter obrazec ISEE. Prošnjo lahko dopolnijo z morebitno dokumentacijo o sodelovanju pri slovenskih organizacijah, doseženih priznanjih, opravljenih izpopolnjevalnih tečajih in delovnih izkušnjah.

Dokumentacijo naj prosilci pošljejo v zaprti ovojnici na naslov sklada (Slovenski visokošolski sklad "Sergij Tončič", ulica Ginnastica 72, 34142 Trst) ali po elektronski pošti (tajnistvo@skladtoncic.org). Na inštitutu bodo reševali prošnje, dosepele do najkasneje 6. decembra 2013. Razpis je objavljen tudi na spletni strani sklada (www.skladtoncic.org). Za dodatne informacije pišite na info@skladtoncic.org.

Intervju / Goriška likovna skupina BridA

"Vsak nov korak pomeni novo vznemirljivo iskanje odgovorov!"

Skupina goriških likovnih umetnikov, ki jih poznamo pod imenom BridA, Tom Kerševan, Sendi Mango, Jurij Pavlica, je pred kratkim gostovala v sloviti galeriji - muzeju Tate st Ives, katera je del Stirijskega razstavišča, ki jih Tate upravlja: Tate Britain, Tate Modern, Tate Liverpool ter Tate st Ives.

Gre za izjemno kulturno dejanje in zato smo se odločili, da postavimo nekaj vprašanj članom umetniške skupine.

Bi nam lahko povedali, kako je do povabila v Tate sploh prišlo? Kdaj ste tam gostovali? Koliko časa? In kaj ste tam počeli?

Vabilo k sodelovanju pri projektu, ki ga izvaja Tate, je, kakor se spodobi za današnje čase, prišlo kar po elektronski pošti. V st Ivesu smo gostovali v drugi polovici meseca oktobra. V sklopu obiska smo pripravili predavanje in predstavitev naših projektov na Univerzi v Falmouthu ter dve delavnici v samem muzeju v st Ivesu.

Koliko časa že obstaja skupina BridA, kdo ste njeni člani in kako to, da po letih skupnega dela še vztrajate?

Skupino sestavljamo Tom Kerševan, Sendi Mango, Jurij Pavlica. Spoznali smo se na akademiji za likovne umetnosti v Benetkah, kjer smo v drugi polovici devetdesetih let prejšnjega stoletja vsi trije študirali. Od začetnega nav-

preprostemu bralcu bi težko razložili vaše umetniško delovanje, saj ste v sami konici sodobnih iskanj v likovni umetnosti. Bi nam lahko povedali,

zelo razlikuje od znanstvenega, saj je naš cilj vedno usmerjen na področje kreativnega in umetniškega ustvarjanja. Pri predstavitvah projektov uporabljamo

tematičnih algoritmov, nas pripeljejo do točke, kjer je razvidna lepota nastajanja umetniškega dela in končni produkt ni več ključnega pomena. V umetnost smo vsi trije vstopili z različnimi izkušnjami in predznanjem, bodisi z marketinškega področja, računalniške informatike bodisi tehničnega področja. Svoje znanje smo združili in ga z veseljem medsebojno delili. Že od samega začetka skupnega delovanja smo poskušali razkriti različne stopnje v procesu umetniškega ustvarjanja ter si pomagali s programiranjem, z vključevanjem publike v interaktivno sodelovanje, z izdelavo robotskih aplikacij ali pa avtomatiziranih sistemov. Vse naše raziskovanje je bilo vedno usmerjeno v poskus dramatičnega spreminjanja umetniškega procesa. A kljub temu da nam je ta pot prinesla veliko novih izkušenj in znanja o najsodobnejših medijih in tehnologijah, slikarstva nismo nikdar opustili.

Ko vam čestitamo za mednarodni uspeh, kar povabilo v Tate gotovo je, bi vas prosili, da nam še poveste, kaj ste v st Ivesu predstavljali in počeli?

Hvala za čestitke!

Sodelovali smo pri večletnem programu Circuit, ki ga Tate st Ives, Tate Britain, Tate Modern in Tate Liverpool pod okriljem fundacije Pauly Hamlyn, ter v sodelovanju mreže Plus Tate: first-site, Colchester; MOSTYN, Llandudno; Nottingham Contemporary; Whitworth Art Gallery, Manchester; and Wysing Arts Centre and Kettle's Yard, Cambridgeshire namenjajo mladim med 15 in 25 letom.

V sklopu programa smo izvedli dve delavnici. V prvem delu smo želeli z obiskovalci ustvariti sliko, ki so jo udeleženci ustvarjali po zvočnih navodilih. Naslednji dan pa so udeleženci usmerjali nas in nam narekovali, kako naj izvedemo sliko. Na ta način smo izpostavili proces nastajanja umetniškega dela in ga predstavili obiskovalcem z dveh različnih zornih kotov. Delo so lahko analizirali kot gledalci in kot ustvarjalci obenem. Za nastanek umetniškega dela smo uporabili znanstvene metode pretvorbe različnih informacij, katere smo rabili kot ključne elemente za nastanek dela. Pri tem smo uporabili različne algoritme, ki smo jih v zadnjih letih razvijali v sklopu projekta Modux. Ta način je omogočal publiki neposreden vstop v proces nastajanja likovnega dela.

Jurij Paljak

kaj delate, katerih sredstev in medijev se poslužujete in kakšne so vaše razstave, ki niso običajne, klasične?

Ključna ideja našega delovanja je raziskovanje in eksperimentiranje na področju likovne umetnosti. To seveda ne pomeni, da pri našem delu uporabljamo samo čopiče, barve in platno; ko

najnoveše tehnologije, ki jih prilagajamo našim potrebam, večkrat tudi sami izdelujemo različne avtomatizirane robotske naprave, ki krmilijo in izvajajo umetniku sicer nemogoče operacije, naše slike se gradijo po spletu s pomočjo interneta, tako lahko sestavljamo likovno delo na daljavo v realnem času ...

Tehnološki razvoj je preplaval ter popolnoma spremenil naše doživetje sveta in prav tako umetnosti. Vsak umetnik se mora soočiti s tem dejstvom in pri tem ponovno poiskati svojo vlogo, brez katere bo ostala le še mistifikacija znanosti in tehnologije. Eden od očitkov današnjega človeka sodobnim umetnikom, še posebno likovnim, je ta, da pač njihovega dela ne razumejo, pa tudi lepo na pogled ni, kako na te očitke sami odgovarjate?

Na očitke o estetiki in nerazumljivosti se med svojim raziskovanjem v resnici ne oziramo preveč. Kolikor je ljudi na tem svetu, toliko je pač okusov, in če se komu zdi, da se katero od naših del pač barvno ne sklada s kavčem v njegovi dnevni sobi, si mi s tem ne belimo glave.

Pri našem pristopu gre za raziskovanje procesa nastanka umetniškega dela. V našem primeru slike. Rezultati, do katerih pride, so vključevanje različnih znanstvenih metod analiz in ma-

dušenja nad raziskovanjem novih možnosti v slikarstvu pa do danes smo prehodili kar dolgo pot. Lahko rečemo, da smo ponosni, da nam je uspelo vztrajati v skupnem ustvarjanju kljub vsem vzponom in padcem, ki jih lahko doživimo v skupinskem delovanju. Res je redkost, da skupina umetnikov deluje skupaj tako dolgo in obenem ohrani dobre medsebojne odnose. Včasih se pošalimo, da 17-letno skupinsko delovanje lahko definiramo kot fenomen, pa vendar: ko pregledujemo pretekle projekte in se o njih pogovarjamo, nas prevzema fascinacija nad mislijo, da ne bi nikoli tega uresničili, če bi delovali individualno. Tudi sami se vseskozi srečujemo z različnimi težavami in dvomi, a radovednost in veselje ob novih odkritjih v našem raziskovalnem delu vselej zagotovita tisti ključni element, ki nas vedno znova prepričuje, da smo na pravi poti. Težko bi rekli, da gre pri našem skupinskem delovanju za vztrajanje iz rutine, saj so smeri, ki se nam odpirajo, skoraj vedno nepredvidljive in prinašajo nova presenečenja. Vsak nov korak pomeni nov izziv in novo vznemirljivo iskanje odgovorov.

Društvo slovenskih izobražencev

Po pustolovskih poteh Bruna Križmana

Veliki kamniti kipi, ki kažejo hrbet morju, so zagotovo ena najpomembnejših zanimivosti Velikonočnega otoka ali Rapanui. Do danes še ne vemo, kako so jih delali in prevažali ter čemu so služili. Na Rapanui se je letos marca odpravil Bruno Križman, ki je drugače v grobih obrisih prepotoval že tretjino sveta. Prej se je odpravil v Čile, v eno izmed najdaljših držav na svetu, ki meri 4.200 kilometrov in kjer je bil že trikrat: prvič leta 1985, ko je bil še Pinochet na vladi. Najprej je obiskal severni del Čila in mesto Iquique, nato je šel do puščave Atacama, kjer na 2.000 m nadmorske višine ne raste nič in dežuje mogoče enkrat na dve leti.

Sam je prepotoval celotno dolžino Čila. Glavni gospodarski potencial te države je v izkopavanju rud: litija, solitra in bakra. Predvsem baker jim veliko pomeni, kar je ponazoril s stavkom: "No hay falta de cobre", ali v slovenščini "Pa saj nam bakra ne manjka". Podrobno si je ogledal mesti Iquique in Valparaíso. V puščavo Atacama je ob koncu 19. in v začetku 20. stoletja prihajalo veliko priseljencev, ki so se zaposlili v rudnikih. Tega dela so se lotili najrevnejši, ki so prišli od vsepovsod, tudi iz naših krajev. Litij še danes kopljejo z lopato, na 4.300 m nadmorske višine. Naložijo ga na samokolnico in zvrnejo na kup, od koder ga na železniške vagone naložijo z bagrom.

Tokratni gost je v Peterlinovi dvorani ob slikah spregovoril o velikem pomenu, ki ga je imela stavka rudarjev leta 1907. V Iquique je spoznal univerzitetnega profesorja, ki mu je poslal star dokument o priseljevanju Hrvatov v Čile. Skoraj vsi so zaradi revščine prihajali z otoka Brač in si tukaj ustvarili novo življenje. V Iquique so postavili "Hrvatski dom" s kavarno Split, na pokopališču pa je pokopanih veliko Hrvatov. Nekaj jih je bilo tudi lastnikov rudnikov solitra. Križman je obiskal dva rudnika in se prepričal o težavnosti tega dela, ki se tiče svetovnega gospodarstva. Leta 1907 je stavka rudarjev terjala kar tri tisoč dvesto žrtev. Po tem pokolu so se začeli ljudje spet organizirati, pri tem pa jim je pomagal tudi Johan Dekleva iz Ilirske Bistrice. Ob predvajanju slik je beseda tekla o neokolonialnem mestu La Serena, o usmerjenosti v potrošništvo, pa tudi o nogometnem prvenstvu in trgovini. Ravno ko je obiskal dolino reke Elki, so trgali grozdje. Zanimivo je bilo videti, kje to grozdje uspeva: med strmimi skalnatimi pobočji na krpi zemlje. Ker piha močan veter, zavarujejo rastline s posebno prevleko. Za trgatve pomešajo belo grozdje s črnim in ga zmeljejo skupaj, ker ga pridelujejo za žganje.

Po postanku v La Sereni in na dvodnevem obisku Santiaga se je Križman vkrcal na letalo in pristal na otoku Rapanui, ki velja za veliko turistično zanimivost. Vsak dan pristane na njem dvesto turistov, da bi si ogledali velike kamnite kipe, imenovane "moai". Med sabo so si zelo različni, domnevajo pa, da so to spomeniki določenim rodbinam. Vprašanje je, kako so jih prevažali, ker so zelo težki. Drugače si lahko otok ogledamo v nekaj dneh. Bruno Križman je s sabo prinesel veliko materiala, od zgibank in časopisov do plakatov in knjig. / Šin

Posvet

V ponedeljek, 4. novembra, se je v Trstu začelo tridnevno srečanje predstavnikov Sveta evropskih škofovskih konferenc. Na njem so analizirali trenutno stanje krščanske karitativne dejavnosti in razmišljali o odnosu med vero in krščansko ljubeznijo. O tem bomo podrobneje poročali prihodnjič.

Ob 70-letnici požiga Mačkolj
Očiščenje spomina
in delo za mir

Objavljamo govor, ki ga je domačin Niko Tul imel pred nedavnim v cerkvi v Mačkoljah. Njegov poseg, ki je sledil sveti maši, je sodil med spominske pobude ob 70-letnici požiga vasi.

Ko sem sam pri sebi razmišljal, s kakšnimi besedami bi lahko predstavil namen svete maše, ki je bila darovana v spomin na vse žrtve vojnega nasilja in v priprošnjo za mir, sem v sebi začutil predvsem vprašanja. Požig naše vasi pred 70. leti je bil le "stranska škoda" ante litteram, primerljiv "stranski škodi" vseh pobitih civilistov in uničenih domov, ki označujejo večje in manjše spopade 21. stoletja? Z vidika vojaške logike so take žrtve dejansko postranske, ne-funkcionalne pri doseganju vojnih ciljev oz. zmagi.

Kdo je sovražnik? Je to "sovrag", kajdaš samega hudiča, kot nakazuje izvor te besede? So bile neboljene ženske, otroci in starci tisto soboto 2. oktobra 1943 sovražniki nepremagljivega

Wehrmachta? Je bil koroški Slovenec, prisilno mobiliziran v nemško vojsko, sovražnik naših non, ki so poskušale rešiti svoje otroke in nekaj oblek iz gorečih hiš, ali so bili vsi samo nastopajoči v tragični igri vojne? Bili so vrstniki - če bi se njihove poti

srečale v različnih okoliščinah, bi se lahko celo zaljubili, se poročili in v Mačkoljah bi poleg Smotlakov in Tulov imeli tudi kakega Tischlerja ali Kališnika.

Kdo so resnični heroji? Tisti, ki so odšli, ali tisti, ki so ostali? Kaj ni

so tisti "pravi" in "urađni" le lutke, ki jih takšna ali drugačna politična oblast uporablja in zlorablja za svojo trenutno korist, že naslednjo sekundo pa jih zavrne na smetišče zgodovine? Retorična vprašanja, morda? Verjemite mi, nič takega. Samo resnico bi rad odkril, zato da bi jo lahko nepotvorjeno posredoval svojim otrokom.

Rad bi se vživel v tedanje sovaščane, prav v tistem trenutku, da bi mi bilo tako lažje razumeti, kolikšno bolečino lahko občuti oseba, potem ko doživi v 20 letih

otrok? Kaj vse se je vtisnilo v podzavest generacije mojih staršev? Iščem odgovore. Nekaj podobnega berem v romanu Angel pozabe koroške pisateljice Maje Haderlap. Tako opisuje občutke svojega očeta ob osamosvajanju Slovenije: "Oče je ob grozeči vojni v Sloveniji skoraj izgubil glavo. Zgodaj popoldne opit poseđa za kuhinjsko mizo in se pridruša, da tile spodaj v Sloveniji očitno ne vedo več, kaj pomeni vojna. (...) Spet se ga polastijo neznani, dolgo zatajevani strahovi. (...) V neki knjigi berem o poznih posledicah vojnih travm in bolezenski pojem (...) skoraj v olajšanju pripišem očetu. (...) In vendar, ali lahko beseda za bolezen kaj spremeni? Je sploh mogoče razvozlati očetova stanja strahu?"

Vsi radi poudarjamo izreden zgled vzajemnosti in dostojanstva v tistem tragičnem oktobru izpred 70 let: nihče ni zapustil požgane vasi, skoraj vse družine so ostale, našle zatočišče pri sorodnikih ali sosedih. Svetli trenutki, ki sijejo v temo vojnih let, a ne morejo pregnati strahov, trpljenja, nemočne jeze. To so rane, ki bolijo bolj od strelnih. Rane preteklosti, ki jih ne moremo ali nečemo preboleti, so osnova sedanjih ter prihodnjih napak in zmot. Nerazčiščena preteklost se žal ponavlja in rojeva novo zlo.

POGOVOR Igor Švab

Pakt stabilnosti ne sme
zavlačevati gospodarske krize

Že dalj časa se na ravni krajevnih uprav obravnava t.i. pakt stabilnosti kot ključni element, alfo in omego vsega delovanja in zlasti načrtovanja občinske politike. Dejstvo je, da so ta določila vdrla v vsakdan upraviteljev 'z visokega' kot posledica dolgoletne razposajene politike italijanskih krajevnih uprav. Nihče ne postavlja pod vprašaj načela zakona po krepostnem upravljanju javne uprave: vsi pa soglašajo s tem, da bi pri udejanjanju pakta potrebovali določeno fleksibilnost, da ne bi predpisi postali ovira pri ponovnem zagonu gospodarskega sektorja, ki je še vedno vpet v posledice finančne krize in posledično krize likvidnosti.

"Pakt stabilnosti je izredno zapletena norma, katere osnovna naloga je uravnotežiti proračune in obračune javnih uprav, od državnega nivoja do deželnega, pokrajinskega in seveda občinskega", nam je povedal občinski svetnik SSK Igor Švab. "Evropska določila so namreč zahtevala, naj Italija uravnoteži svoj finančni položaj in naj tako zajezi finančno zadolženost. Javne uprave potemtakem ne smejo skleniti bilance v minusu, kot je bilo to doslej mogoče: v svoj proračun, ki temelji na dodeljenih državnih finančnih sredstvih, mora vključiti tudi tekoče poslovanje, ki ga na primer sestavljajo plače občinskih uslužbencev. Gotovo pa je pakt stabilnosti toga in stroga norma: če je bilo v preteklosti na podlagi fleksibilne aplikacije norme mogoče najti ustrezne rešitve, je danes to nemogoče in se morajo javne uprave strogo držati navodil. Nastajajo zato nekateri težko

'notranjega' poslovanja in finančni priliv državnih oziroma deželnih sredstev. Na podlagi tega ravnovesja je načrtovanje javnih del dejansko nemogoče; morda še huje pa je, da občina ni v stanju izplačati podjetij, ki so opravila dosedanja javna dela. Do 30. septembra je tržaška občina dolgovala podjetjem, ki so končala svoje posej, skupni znesek v višini 2,5 milijona evrov: računajo, da bo ta znesek do konca leta še znatno narasel. In to - ponavljam - kljub temu da ima občina v svoji blagajni finančno razpoložljivost. Statut dežele FJK je posebnega značaja, kar ponuja v tem primeru določeno avtonomijo. Dežela je tako sprostila določena sredstva, s katerimi bodo občinske uprave lahko izplačevale svoje dolgove; o tem je bil govor tudi na konferenci Zveze

lokalnih avtonomij. To pa ne pomeni dokončne rešitve problema. V teh dneh poteka v Firencah državno zasedanje Zveze italijanskih občin, na katerem je osrednja tematika siceršnje spoštovanje pakta stabilnosti, a pridrojenega glede na potrebe krepostnih občin. Poleg tega te norme onemogočajo evidentiranje priorit, npr. glede šolskih poslopj, ki so v zelo slabem stanju. Sprostitev sredstev bi potrebovali zlasti za te najnujnejše vzdrževalne posege, da imovina ne bi bila prepuščena propadu in posledičnemu zmanjšanju vrednosti".

Ali vam je znano, v kolikšni meri ta birokratski zapetijaj oškoduje podjetja pripadnikov slovenske narodne skupnosti v Italiji, ki so z občino sodelovali?

Točnega podatka nimam. Občina poverja velika javna dela z razpisi, na katere se odzovejo večja podjetja tudi izven državnih meja.

Nedvomno pa je v ta položaj vpet tudi slovenski gospodarski in obrtniški sektor. Zadeva je huda in nepoštena ne glede na višino neizplačanih dolgov.

Koliko denarja znaša načrtovanje javnih del tržaške občine za leto 2014?

Načrtovanih javnih del bo za približno 300 tisoč evrov, kar je dejansko smešna vsota glede na celoten proračun, ki je letos znašal 530 mil-

ijonov evrov. Naj kot primer dodam, da je letošnji rebalans občinskega proračuna znašal 11 milijonov evrov, kar je glede na celoten proračun dejansko nič! Vsoto 11 milijonov evrov sestavljajo izredni dohodki, ki jih je nakazala dežela: to zato, ker je dežela sama krila del davka IMU, ki je romal v državne blagajne. Zato prepričano poudarjam, da se mora država prav zaradi teh problemov končno soočiti z jasno preureditvijo svojega javnopravnega ustroja: to zato, ker je in bo denarja vedno manj. Kriza bo kovala naš vsakdan še precej časa. Določene poteze, kakršne vsiljuje pakt stabilnosti, nikakor ne omilijo učinkov gospodarskega zastoja. Naj navedem le zgovoren primer. Za vsak načrt gradnje novega objekta je treba vnaprej plačati določeno vsoto: to plačilo bi lahko imenovali "prispevek za urbanizacijo". Glede na vsesplošno krizo in pomanjkanje likvidnosti posameznikov sta izpeljava načrtov in gradnja sama ustavljeni in ljudje zahtevajo povrnitev plačanega zneska. Občinski uradi mi potrjujejo, da gre tu za nezamemljivo vsoto denarja, ki ga mora občina vračati...

IG

SLOVENSKO PASTORALNO SREDIŠČE V TRSTU
sporoča vsem slovenskim vernikom tržaške škofije,
da bo letošnja skupna

HVALEŽNICA

z naslovom: **Oznanjevanje in pričevanje za vero ni zadeva le nekaterih, temveč tudi moja, tvoja, vsakega izmed nas.**
(papež Frančišek, splošna audienca, 9. oktober 2013)

v nedeljo, 10. novembra, ob 16. uri v stolnici sv. Justa.

Slovesno zahvalno bogoslužje bo ob somaševanju slovenskih duhovnikov vodil Nj. ekskl. tržaški nadškof msgr. Giampaolo Crepaldi.

Poleg Združenega zbora ZCPZ bodo pri mašni daritvi sodelovali še pevska skupina SZSO, obogatila pa narodne noše ter prinašalci darov. Vabljeni k udeležbi tudi predstavniki javnega in kulturnega življenja na Tržaškem

Navedem vam samo primer. Upokojeni general orožnikov Giancarlo Giudici se je v intervjuju iz leta 1991 takole spominjal: "Il colonello) mi disse di mettere al muro e fucilare quindici altoatesini, mi grido 'di bruciare il paese, di radere al suolo Montassillone, arroccato in Val Fundres. No, non eravamo in guerra. Era il 12

Radi pozabljam,
ker smo prepričani,
da bo pozaba izbrisala
bolečino, a žal je res
prav obratno: rane
preteklosti lahko
ozdravi le spomin.

settembre del 1964". Leta 1964 je bil Giudici le podpolkovnik, ukaza ni izpolnil in je bil zaradi tega kazensko premeščen. Nekaj pa je očitno: tudi v Italiji, 20 let po koncu druge svetovne morije, niso več vedeli, kaj je vojna.

Radi pozabljam, ker smo prepričani, da bo pozaba izbrisala bolečino, a žal je res prav obratno: rane preteklosti lahko ozdravi le spomin. Spomin posameznika in spomin skupnosti, civilni spomin in ne vojaški spomin, spomin žrtev in ne spomin herojev. Spomin brez zmagovalcev in brez poražencev, brez retorike in pro-

pagandne navlake, spomin tolažbe in odpuščanja, v katerem ni prostora za mite ali revizijo.

Očiščenje spomina je predpostavka za skupno prihodnost, za pravo sožitje, ki je veliko več kot samo sobivanje.

Odpuščanje pa nam pomaga, da se spominjamo preteklih dogodkov brez jeze in maščevalnosti.

Če je pravi in dolgotrajni mir naš cilj, naj bodo svoboda, premoščanje sporov, vzajemna pomoč, spoštovanje in ljubezen do bližnjega naša pot. Zavestno in prepričano stopimo na to pot, da bomo lahko mir nosili v svojih srcih in ga delili z vsemi.

Papež Frančišek je pred mesecem dni, ob grožnji vojaškega posega v Siriji, povabil ves svet k molitvi in delu za mir. Isto povabilo je

ponovil v Assisiju. V njegovem vabilu zvenijo Jezusove besede "Blagor tistim, ki delajo za mir..." [Mt 5, 9]. Za mir moramo namreč delati in se truditi. Mir ni pasivno sprejemanje krivic, še manj ponižna odpoved svojemu bistvu; delo za mir je zavedanje soodvisnosti in soodgovornosti vseh nas za sedanje in prihodnje življenje posameznika, skupnosti, celega človeštva, ne glede na barvo kože, na jezik, na ime boga, ki ga molimo ali pa ne, na kulturo, na imetje ali na zastave, pod katerimi se zbiramo. Mir je veliko več kot samo odsotnost vojne.

STOLNICA SV. JUSTA Praznovanje zavetnika

Kristus je najboljši učitelj za mlade

Tržaški škof, nadškof Giampaolo Crepaldi, je v svojih razmišljanjih vedno namenjal posebno pozornost mladim. Še nikoli prej pa ni v svojih homilijah tako poglobljeno obravnaval trenutnega stanja mlajših generacij, kot je to storil ob prazniku škofijskega zavetnika sv. Justa. V stolnici je namreč v nedeljo, 3. novembra, ob prisotnosti tržaških vernikov in predstavnikov mestnih oblasti izhajal iz sinteze, ki jo je o položaju mladih svojčas podal častni papež Benedikt XVI. Predhodnik papeža Frančiška je namreč poudaril, da se nahajamo v času, ko je vzgoja v družbi v krizi. Mladi živijo v svetu, ki je prekinil svoj vzgojni zagon, saj je sedanja doba izgubila upanje, da je vzgojni trenutek sploh mogoč. "Nevarnost, ki preti naravi in našemu okolju, negotovost gospodarskih dinamik, negotovost delovne perspektive, prekinitve stika s svojimi koreninami, zmehčanja kulturnih izhodišč: vse to je družine, starše in šole potisnilo v stanje "vzgojne emergence". Proti tej etično-duhovni krizi se

moramo odločno boriti", je dejal nadškof Crepaldi, ki je v nadaljevanju tudi poiskal možne rešitve. Prvo rešitev je nadškof določil v ovrednotenju poroke. Zakon med moškim in žensko naj postane trajna vrлина v zavesti mladih: svet odraslih je ločitev tudi moralno zakonil le zato, da bi prikrival svojo krhkost. In pojem ljubezni je potemtakem za mlade postal krhek. Drugi korak naj mladi storijo v smer ovrednotenja življenja, kar ni lahko v družbi, ki podpira splav, evtanazijo in uporabo sredstev za preprečevanje spočetja. Tretja pot vodi v ovrednotenje

medosebnih odnosov: ti so danes pod pritiskom vse večje "atomizacije" družbe, ki ustvarja okolje posameznikov,

privrženec elektronskih sredstev. Zadnja vzgojna pot naj mlade popelje k spoznavanju pomena samega življenja: prihodnost potrebuje mlade, ki sebe odpirajo večnosti in večnost vnašajo v okolje, kateremu pripadajo, da bi ga osvetlili in potrdili v vrednotah. "Tako je storil sam sv. Just s svojim mučeništvom", je dejal cerkveni dostojanstvenik.

Nanašajoč se na izsledke ruskega filozofa Vladimirja Soloveva, se je nadškof Crepaldi vprašal, kako naj torej mladi ponovno postanejo živ kapital naše družbe. To lahko počenajmo samo s Kristusom in v Kristusu. "Vrnitev k Jezusu je velika možnost, ki jo sodoben človek ima pred seboj. S ponovno vrnitvijo k Jezusu bo človek spet našel sebe, skupnost, družino, življenje, lepoto. In mladi bodo končno zaživel, iz potepuhov bodo postali romarji, ki bodo pred seboj imeli jasne in visoke cilje", je dejal nadškof Crepaldi.

IG

Obvestila

Vincencijeva konferenca – Klub prijateljstva vabita na popoldansko srečanje, posvečeno msgr. Jakobu Ukmarju, v četrtek, 7. 11. 2013, ob 16. uri v Peterlinovi dvorani, ul. Donizetti 3, I. nadstropje. Ob predvajanju dokumentarca "J. Ukmar, svetniški duhovnik" avtorja Danila Pertota bo prof. Tomaž Simčič obudil njegov lik, g. Dušan Jakomin pa poslušalce seznanil s potekom postopka za njegovo beatifikacijo.

Slavistično društvo Trst-Gorica-Videm in Založba Mladika vabita na predstavitev pesniške zbirke Irene Žerjal "Sumljive in abstraktne poezije". Avtorico in njeno delo bosta predstavili prof. Vilma Purič in dr. Irena Novak Popov. Umetniško branje Lučka Peterlin. Sodeluje duo flaut Valentina Jogan in Nausikaa Concina iz razreda prof. Erike Slama pri Glasbeni matici. V četrtek, 7. novembra, ob 17.30 v Narodnem domu (ulica Filzi 14) v Trstu. KD Prosek-Kontovel vabi v petek,

8. novembra 2013, ob 20. uri v Kulturni dom na Proseku na predstavo Umor v vili Roung v izvedbi Dramske družine F. B. Sedej iz Števerjana in režiji Franka Žerjale. **Gledališki vrtiljak** obvešča, da bo v nedeljo, 10. novembra, na sporedu predstava OSTRŽEK v izvedbi Gledališča na vrhici iz Nove Gorice. Prva predstava bo ob 16. uri (red PINGVIN), druga ob 17.30 (red TJULENJ). V dvorani Marijinega doma pri Sv. Ivanu, ul. Brandesia 27.

Združenje prostovoljcev Hospice Adria Onlus vlijudno vabi na predavanje Dobra komunikacija je zdravilo za dušo in telo, ki bo v petek, 15. novembra 2013, ob 20. uri v Finžgarjevem domu na Opčinah. Predaval bo nadškof Alojz Uran.

Poštena gospa nudi oskrbo starejših ljudi v obliki izmenjave. Več informacij: 003852386744.

Darovi

Za Društvo Rojanski Marijin dom daruje Mirka Krmec 40 evrov.

V prostorih Pomorske postaje

Tudi letos bogat sejem antikvariata

Decorativna ženska broška, ki so jo na habsburškem dvoru podarili ob slavnostnih priložnostih, nakit, ki ga je princesa Galitzine nosila na dvoru carja Nikolaja drugega, plesni red članice družine Savoia, sončnik iz 19. stoletja, klasična vaza Lalique ali vedno lepi leseni stoli znamke Thonet so nekateri od stotin posebnih predmetov, pretežno iz 19. in 20. stoletja, ki bodo do 10. novembra razstavljeni na tradicionalnem prodajnem sejmu antikvariata Trieste Antiqua v prostorih Pomorske postaje v Trstu. Sejem, ki že 31 let prikazuje sloge in navade predvsem iz srednjeevropskega območja (a tudi s kančkom eksotike), je letos zaživel v nekoliko manj mednarodnem duhu zaradi prisotnosti izključno italijanskih starinarjev, obiskovalci pa kot vedno prihajajo tudi iz sosednih držav. Okrog štirideset starinarjev je sprejelo povabilo organizatorjev konzorcija Promotrieste, ki pričakuje tudi letos na tisoče obiskovalcev. Predsednik deželnega združenja starinarjev Roberto Borghesi ne prikriva težav, ki jih postavljajo omejevalni

in pogojujoči zakoni in pravila, kot tudi krizni časi, a je hkrati želel poudariti ljubezen, s katero starinarji vztarajajo pri odkrivanju in vrednotenju umetniško in zgodovinsko dragocenih zakladov. Med letošnjimi posebnostmi velja omeniti vsaj arheoantikvariat z nakiti izpred tisočletja in vitrino z dragulji evropskih plemičev; v tej so zbrani broške, prstani in zapestnice članov uglednih družin. Med temi je tudi dragocen dar Henrika V., francoskega grofa iz Chamborda, grofici goriške družine Lanthieri.

Sejem je zanimiva priložnost tudi za vse ljubitelje antikvariata, ki so željni globlje izobrazbe na tem področju: starinarji so namreč na razpolago za pojasnila in zanimive klepete, organizatorji pa vabijo tudi na predavanje ustanovitelja Združenja starinarjev Furlanije Julijske krajine Fernanda Melellija, ki bo 8. novembra spregovoril o antikvariatu-zrcalu navad preteklih stoletij in o starodobnih avtomobilih. Ob delavnikih je razstava odprta od 15. do 20. ure, ob sobotah in nedeljah pa od 10. do 20. ure.

PAL

ROJAN Tretja številka glasila Med nami

Tokrat je izredno bogat Misijonski kotiček

Letošnja tretja številka glasila rojanske župnije Med nami, ki jo izdaja Društvo Rojanski Marijin dom, je posvečena misijonskemu delovanju. Na platnici je namreč fotografski posnetek, na katerem p. Pedro Opeka ponuja pomoč trem otrokom na Madagaskarju. Misijonskemu delovanju je posvečeno tudi uvodno razmišljanje domačega dušnega pastirja g. Franca Vončine. Odpira se nato bogat 'misijonski kotiček', ki sta ga uredila Marija in Franc Saksida in ki prinaša dragocena pričevanja slovenskih misijonarjev. Iz Paragvaja se oglašajo s. Tadeja Mozetič. Živi in deluje v misijonu San Leonardo v pokrajini Caco med indijanci plemena Nivacle: rojanskim dobrotnikom se zahvaljuje zaradi podpore, ki omogoča veselje in radost tem ljudem. "Bog naj vam obilno povrne s svojimi večnimi darovi". Misijonskemu kotičku je pisal tudi misijonar

Danilo Lisjak, ki deluje v Ugandi. V svojem zapisu pravi, da bo ob vrnitvi v svoj kraj delovanja ponesel sporočilnost, ki je bil na obisku v domovini deležen od velikega števila mladih: ti so namreč z zanosom in veseljem sprejeli in častili relikvije sv. Janeza Boska, njihovega zavetnika. To potrjuje, da je med mladimi v Sloveniji še veliko dobrega – je mnenja p. Lisjak. Marija in Franc Saksida se v svojem zapisu spominjata na p. Ernesta Saksido, ki ju je navdušil za misijonsko ljubezen. Prisrčni so bili njegovi obiski na Tržaškem, kamor se je redno vračal vsaki dve leti. Trdno se je usidral v naši verski stvarnosti, prodril v srca ljudi. "Prosil naju je, da sprejmeva odgovornost za botrstvo in zbiranje sredstev za vso Tržaško. Sprejela sva in se lotila dela. Trenutno je posvojenih na daljavo 25 otrok", sta zapisala zakonca Saksida, ki z nestrpnostjo pričakujeta dokumentarni film,

ki ga o življenju in delu p. Saksida pripravlja slovenska RTV. Marija in Franc Saksida nam predstavita tudi lik kartuzijskega patra Mullaneyja, Američana porodu, ki že vrsto let sodeluje z znamskarsko akcijo rojanskega misijonskega znamskarskega krožka. P. Mullaney odmaknjeno živi v klavzuri v kartuzijskem samostanu v Pleterjah: spoznala sta ga takrat, ko so rojanski verniki romali v Leskovec, rojstno vas nekdanjega rojanskega dušnega pastirja g. Stanka Zorka. Tokratni izredno bogati misijonski kotiček se končuje z obračunom res uspešnega misijonskega leta: znamskarska akcija je namreč znašala 1.428 evrov, skupna vsota darov pa 8.904 evre. Nedvomno bodo slovenski misijonarji znali ta denar še kako dobro izkoristiti za potrebe revnih ljudi.

Drugi del glasila Med nami uvaža zapis Adriana Ciaka, domačina iz Piščancev. Spominja se navad, ljudi in arhitekture naselja v obdobju po drugi svetovni vojni: dragocena mu je bila zlasti zgraditev kapelice Matere Božje pri Lajnarjih, pri kateri se še danes zbirajo Rojančani in

prebivalci Lajnarjev, Piščancev in drugih manjših zaselkov pri sveti maši, ki je tradicionalno septembra. Letos je g. Vončina spomnil prisotne, da bodo prihodnje leto praznovali 60-letnico postavitve kapelice. To okroglo obletnico bodo domačini proslavili na prav poseben način. Anamarija Volk Zlobec je glasilo prispevala dragoceno in literarno dovršeno tenkočutno črtico, v kateri se bralcu plastično izrisujejo nekateri prizori iz avtoričinega otroštva. V prejšnji številki glasila Med nami je Bojana Don opisala, kako se je po osvoboditvi leta 1945 vrnila iz Beograda v Trst, v tej številki pa nadaljuje svoje pripovedovanje o povojnem obdobju. Veliko pevcev domačega cerkvenega zbora se je tudi letos udeležilo seminarja ZCPZ, ki je bil tokrat v Lendavi: o tej izkušnji je pisala Uča Trobec. Omenjeno je še jesensko druženje Rojančanov in prijateljev na domačiji 'slavne' esperantistke, gospe Anite Perič pri Lajnarjih. Tudi tokratno glasilo dopolnjujejo stalne rubrike, liturgični koledar, napovedi, čestitke in vse, kar Med nami opredeljuje za zrcalo rojanske verske skupnosti.

IG

DEŽELNI SEDEŽ RAI Dokumentarec o Nori Jankovič

Slovenski glas na svetovnih opernih odrih

Nora Jankovič je svojo kariero kot operna pevka končala, ko je bila na višku. Prisluzila si je namreč toliko aplavzov, kolikor si jih je veliko let prej ob začetku svoje operne poti želela. Ko je nad njenim glasom padel zastor najslavnejših svetovnih odrov, se je vrnila domov v rodne Barkovlje in se posvetila poučevanju na konservatoriju in na Glasbeni matici in sodelovanju z našo gledališko hišo. O življenjskem razponu slovenske mezzosopranistke bo odslej pričal dokumentarni film z naslovom *Odsev pesmi in spomina*, ki so ga v sredo,

30. oktobra, premierno predvajali v avditoriju deželnega sedeža RAI ob prisotnosti direktorja televizijske hiše Guida Corsa in Martine Repinc, odgovorne za slovenske programe: poudarila sta, da si javna televizija šteje v čast, da lahko s tovrstnimi načrti ovrednoti kulturno bogastvo slovenske narodne skupnosti v Italiji. Filmska pripoved se na podlagi scenarija in režijske sinteze Marka Sosiča razpleta gledalcu kot zrcalo številnih pevkinih izkušenj: te v pogovoru z muzikologinjo Rossano Paliaga našteva pevka sama, ki se spominja radostnega otroškega obdobja v objemu

Gledališkega pridiha se je naučila tudi v dramski šoli slovenskega gledališča. Tudi ta izkušnja je Nori Jankovič zelo koristila v kasnejših letih operne kariere: Giorgio Strehler in tudi drugi režiserji so se čudili, kako lahko operna pevka tako dobro obvlada gledališke kretnje. Na tržaškem konservatoriju je Nora diplomirala iz klavirja (tudi to je za opernega pevca redkost – trdi v dokumentarcu glasbenik Aleksander Vodopivec) in iz solopetja. Resnici na ljubo se je Nora prave pevske tehnike naučila pri mentorici Marii Carbone v Milanu. Nora Jankovič je uspešno prestala

svoj debi v tržaškem opernem gledališču leta 1973. Takrat se je umetnica znašla na precepu: ali naj se preizkusi v velikem svetu, svetu velike glasbe, ali naj se ustavi v rodnem mestu z redno zaposlitvijo na nižji srednji šoli. In izbrala je rizično varianto. Še več: izzvala je usodo, saj je avdicijo s slavnim dirigentom Claudiom Abbado hoteli imeti ravno na petek, 17. Izborila si je kar dve pogodbi v milanski Scali, gledališču, na katerega je še danes najbolj navezana. Nora Jankovič je nato nastopila na slavnih odrih pomembnih opernih hiš: v gledališču Colon v Buenos Airesu, v beneškem La fenice, v veronski Areni in drugod. Najljubša vloga, v kateri se je kdaj preizkusila, je Bizetova Carmen, dokončno je zaslovela v vlogi služkinje Suzu-

ki v Puccinijevi operi Madama Butterfly: junakinja le-te Raina Kabaivanska se kolegice spominja kot izredne profesionalke, spoštljive, resne, odlično pripravljene in razpoložljive pevke. Dobro se je razumela z vsemi režiserji in dirigenti, izkušnji si je nabrala še in še,

vse do takrat, ko je sama odločila, da sklene svojo solopevsko kariero. Ta je bila namreč uspešna vse do mere, da maestro Adi Danev v svoji knjigi Belcanto vključuje Noro Jankovič med velika imena opernega sveta. Miroslav Košuta pa se v filmu, pri katerem sta kot fotograf in montažer sodelovala tudi Francesco Montenero in Žarko Šuc, spominja obdobja, ko je pevka sodelovala s SSG in vanj vnesla optimizem in kulturno širino, ki si jo je nabrala v preteklih letih. Vse do takrat je Nora posredovala širnemu občinstvu tankočutno muzikaliteto. "Tako lastnost pa lahko izžareva le v primeru, da razpolaga s pravnimi notranjim razpoloženjem do petja", je dejala pevka.

IG

Kobarid: pika na i dogajanju ob občinskem prazniku

Občinska pohvala Petru Stresu

V sklopu občinskega praznika Občine Kobarid so se na Kobarškem v mesecu oktobru kar vrstili zanimivi študijski, kulturni in turistični dogodki, ki sta jih spremljali tudi zabava in kulinarika, začnje- na s tradicionalnimi okusi. Posebej pa jih je zaznamovala podelitev občinskih priznanj in nagrad.

Tako je bilo tudi letos, 19. oktobra, ko se je slovesnost začela v kobarški župnijski cerkvi z darovanjem svete maše za vse občanke in občane. Nato je v kobarškem kulturnem domu sledila slavnostna seja občinskega sveta, na kateri so pod vodstvom županje Darije Hauptman podelili tudi priznanja in nagrade. Županja je podelila tri pomembna priznanja. Petru Stresu za dosežke pri raziskovanju krajevine zgodovine, Anki Lipušček Miklavčič za uspešno vodenje Mlekarnice Planika in Sebastianu Cenciču za prostovoljno delo in prispevek k razvoju vasi Ladra.

Profesor zgodovine Peter Stres, rojen na Idrskem, je svojo strokovno pot začel kot ravnatelj Pomorskega muzeja Sergeja Miklavčiča v Piranu in nadaljeval kot ravnatelj na osnovni šoli Dobrovo v Goriških Brdih. V času slovenske pomladi in kasneje je pomembno sooblikoval nastajanje stranke Slovenskih krščanskih de-

mokratov (SKD) od Bovškega do Goriškega in je bil tudi predsednik regionalnega odbora SKD. Sicer se še vedno posveča raziskovanju primorske krajevine zgodovine. Še posebej načinu življenja posameznikov in dejavnostim

Anka Miklavčič Lipušček, Peter Stres, Darija Hauptman in Sebastian Cencič

na Kobarškem. Trudi se zapolniti in bolj osvetliti z več zornih kotov še neraziskano in ponekod tudi "pozabljeno". Veliko objavlja v časopisnem ali revijalnem tisku, predvsem pa s pomembne knjižne izdaje: *Idrsko in Mlinsko, Vodni mlini na Kobarškem, Kobarško berilo, Kobarški fotograf in podjetnik Franc Stres in Dr. Anton Gregorčič, 1852 – 1925 politična biografija*. Peter Stres neprestano sodeluje z zamejskimi rojaki in je med drugim tudi strokovni sodelavec (zamejskega) Primorskega slovenskega biografskega leksikona. Uredil je tudi izčrpano bibliografijo pokojnega kobarškega dekana msgr. Franca Rupnika, prav tako občinskega nagrajenca, poznanega tudi po neutrud-

nem sodelovanju z beneskoslovenskimi duhovniki in na kulturnem povezovanju Posočja in Benečije. Vsa leta pomembno sodeluje v župnijski Dobrovo in v vseslovenskem duhovnem gibanju Pot. O napisanih delih je spregovoril v Kobaridu in jih predstavil tudi drugod. Največje priznanje njegovim delom so dali številni bralci, saj velja, da jih imajo domačini na svojih knjižnih policah na hitrem dosegu rok.

Plaketo Občine Kobarid je prejel Mila Uršič za dolgoletno delo na kulturnem področju in pri Društvu upokojencev Kobarid. Uršičeva piše pesmi in prozo, največ za otroke. Njena zadnja knjiga *Rumenčica* je izšla pred letom dni. Priznanje Občine Kobarid so podelili Jožici Komel. Veliko let že deluje na področju

družbenih dejavnosti npr. pri Društvu upokojencev. Na področju fotografije in snemanja dokumentarnih filmov o temi divjadi in narave, ki so bili večkrat nagrajeni doma in v tujini je priznanje prejel tudi Silvo Jelinič. Evgen Marcola, solastnik kampa Nadiža, je prejel občinsko priznanje za uspešno podjetniško delovanje in krepitev dobrih odnosov med Posočjem in Benečijo. Poleg tega je zasedel tretje mesto v letošnji akciji za Naj kamp Adria 2013. Tri denarne nagrade so prejeli: Podružnična osnovna šola Breginj za najboljše dosežke na področju promocije Občine Kobarid, Šoški kuharji iz osnovne šole Simona Gregorčiča in Športno društvo Livek.

MM

MARIJINE BOŽJE POTI PRI NAS (23)

Mariza Perat

Mengore na Tolminskem

Cerkev na Mengorah so začeli obnavljati leta 1928. To pa nikakor ni bilo lahko, saj je bila uničena tudi cesta in je torej bilo najprej treba to popraviti, nato pa odstraniti ruševine cerkve, od katere je ostalo samo nekaj zidov. Poleg tega pa je bilo nujno odstraniti razno strelivo, ki ga je bilo povsod polno. Pri gradnji nove cerkve so pomagali tudi ljudje sami s prostovoljnim delom. Načrt zanjo je izdelal Tone Kralj. Njegov je tudi križev pot, ki ga je naslikal skupaj z ženo Maro. Prav tako je njuna oltarna slika. Na njej stoji Marija z Jezuškom, v ozadju se v spodnjem delu razprostira Volčansko polje s Sočo in cerkvico sv. Danijela, v ozadju se dvigajo hribi. Naslednje leto je cerkev že bila dograjena in 15. septembra 1929 je tolminski dekan g. Jože Vodopivec novo cerkev blagoslovil. Pri tej slovesnosti je bilo prisotnih 30.000 oseb. To je bilo tudi prvo romanje na Mengore po prvi svetovni vojni.

Za tem prvim romanjem so se kmalu zvrstila tudi druga, še posebno skupinska stanovska romanja. Pri teh romanjih so bile prisotne zlasti Marijine družbe. Tako bemo, da je 3. in 4. avgusta iz tolminske, kobarške in kanalske dekanije poromalo na Mengore približno 500 deklet. Zaradi vedno večjega števila romarjev je volčanski župnik, g. Kodermac, razmišljal, da bi na Mengorah zgradili hišo za romarje, saj so ti večkrat prihajali od daleč. Res so pričeli gradnjo in ob cerkvi postavili romarski dom. Uredili so tudi prenočišče za duhovnike. Kmalu zatem so na Mengore poromali moške in fantje. Bilo jih je preko 500.

Bila so to leta, ko je v naših krajih bil na vladi fašizem in sta slovenska pesem in slovenska beseda bili prepovedani. Ob takih stanovskih romanjih pa je slovenska pesem spet zadonela in ljudje so se lahko brez strahu pogovarjali

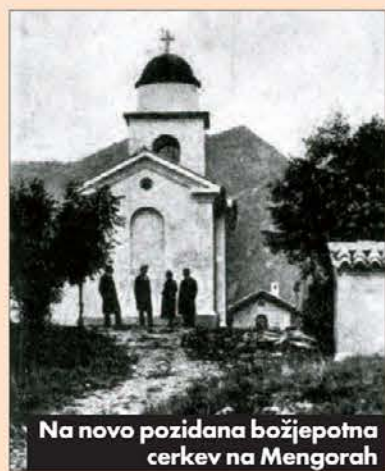
v svojem jeziku. Ob romanju mož in fantov je zadonela tudi mengorska himna, ki jo je napisal Filip Terčelj, uglasbil pa Vinko Vodopivec. Njena prva kitica se glasi:

"Bodi pozdravljena, bodi česčena, Mati Marija z Mengorske gore! K Tebi prihajamo s prošnjo gorečo, da nam pri Bogu sprosiš podpore".

Porušeni Tolmin

lo, saj je tudi ta božja pot utrpela marsikatero škodo. Obnovo cerkve so začeli šele čez nekaj let, ko so duhovniki volčanske, tolminske in svetolucijske župnije spodbudili vernike, naj bi cerkev obnovili. Tako se je tudi zgodilo in danes so Mengore spet priljubljena in obiskana božja pot.

Na novo pozidana božjepotna cerkev na Mengorah

vega pota so lastno trpljenje želeli pridružiti Kristusovemu trpljenju. Danes tega križvega pota ni več. Njegove kapelice so bile namreč uničene pod komunistično oblastjo.

/ dalje

S 3. strani Zagotovljeno predstavništvo ...

Ali bi lahko bilo v tem političnem trenutku zagotovljeno predstavništvo priložnost, da se manjšina izveže iz politične opredeljenosti, t. i. block-frei?

Smrtnik: Tako predstavništvo bi bilo demokratično izvoljeno na javnih volitvah. S tem bi seveda bilo potrebno, da se razne opcije znotraj narodne skupnosti potegujejo za mandate v tem predstavništvu. Glavno besedo in predsednika gremija bi dobila opcija z največjo podporo v narodni skupnosti. Izvoljeni predsednik bi pri svojih odločitvah moral upoštevati voljo gremija, ki ga predstavlja. To po mojem ni model, ob katerem bi postala manjšina indiferentna, pač pa model, ob katerem bi manjšina začela v lastnih vrstah urejati odnose po demokratičnih pravilih; stran od povojnih ideoloških delitev k novi obliki interesnega zastopstva na nivoju vsebin, ne na ideoloških predznakih.

Terpin: Načeloma bi morala biti manjšina vedno ekvidistančna do različnih političnih polov. Nekaj takega se je npr. vedno dogajalo v slovenskem državnem zboru, razen kratkotrajnih izjem. Tam se manjšinski poslanci po vsakih volitvah ustrezno dogovorijo z vladajočo koalicijo, ki jo sicer v osnovnih zadevah podpirajo, v zameno pa po navadi prejmejo zagotovila glede zaštite svojih manjšinskih interesov. To se mi zdi na ravni političnih od-

nosov manjšina-večina najbolj demokratičen in pošten model.

Bi zagotovljeno predstavništvo lahko predstavljalo neke vrste volitve znotraj manjšine?

Smrtnik: Kot že rečeno, to bi po naših predstavah bile volitve, javnopravno nadzorovane, ki bi določile sogovornike na strani narodne skupnosti. Društvena raven, ki je sedaj veljavna, po moji presoji ne ustreza več načelom učinkovitega zastopanja narodnopolitičnih interesov v novih okoliščinah.

Terpin: Zagotovo, že na podlagi sedanjega volilnega sistema za deželne volitve bi volilni model olajšanega zastopstva lahko predstavljala neke vrste volitve znotraj manjšine. Na podlagi sedaj veljavnega volilnega zakona namreč ni nujno, da se manjšina predstavi z eno samo listo. Komponente drugih strank, v katerih so Slovenci aktivni, bi lahko predstavile svoje samostojne liste in konkurirale za manjšinski "olajšani" sedež. To bi gotovo lahko bila ena od oblik volitev v sami manjšini.

Je to notranje vprašanje Avstrije in Italije, ali bi morala biti tudi Slovenija aktivno vključena?

Smrtnik: Slovenija je država zaščitnica narodnih skupnosti v zamejstvu. Vlogo zaščitnice mora, po mojem, izpolnjevati samozavestno in odločno. Ona ima tudi pozitivne izkušnje, saj ima

ustavnopravno urejen odnos do lastnih manjšin, italijanske in madžarske. Vsaka država je seveda glede reševanja teh vprašanj suverena. Mislim, da je v interesu obeh, države, v kateri živimo, kot tudi matične države, da se vprašanje zastopnosti manjšin uredi na demokratični osnovi. To bi brez dvoma tudi razbremenilo bilateralne odnose.

Terpin: Slovenija je vsekakor zaščitnica manjšin, ki živijo v sosednjih državah, zato gotovo zastopnost teh manjšin v izvoljenih organih države, v kateri živijo, ne more biti le notranje politično vprašanje teh držav. Nasprotno, ocenjujem, da bi to vprašanje moralo predstavljati eno od ključnih tematik v odnosih med Slovenijo in sosednjimi državami. Ko so namreč manjšine ustrezno zastopane v parlamentih in deželnih organih držav, v katerih živijo, ni treba, da svoje vsakodnevne težave in probleme sproti prelagajo na ramena matične države. To bi tudi razbremenilo odnose med Slovenijo in sosednjimi državami, saj bi se lahko manjšine bolj učinkovito same borile za lastne pravice in ne bi bile prisiljene za vsako malenkost "obremenjevati" odnosov Slovenije z državo, v kateri živijo. To je torej tudi velik interes same Slovenije.

V prejšnjih dneh se je veliko govorilo o Slomaku, ki je nekaj časa miroval, sedaj pa naj bi ga spet poskušali obuditi. Kako ocenjujete dejstvo, da v Slomaku nista prisotni tudi dve zbirni politični stranki, Enotna lista in Slovenska skupnost, ki se na volitvah preštevata in imata celo vrsto izvoljenih predstavnikov? NSK in SSO sta že od-

prla možnost, da bi v Slomak vključili tudi EL in SSK.

Smrtnik: Dobro bi bilo, da se v Slomak vključijo vse merodajne strukture v zamejstvu. EL in SSK bi lahko bili zraven kot pridruženi članici. Osebnostno nisem za polnopravno članstvo tudi zaradi tega, ker se EL razume kot zbirna stranka narodne skupnosti in kot regionalna stranka prostora, v katerem živi narodna skupnost. To je več kot samo zastopnica slovenskih interesov. Mi želimo delovati tako široko, da smo zanimivi tudi za volivce iz večinskega naroda na našem področju. Samo tako menimo, da smo lahko uspešni in najbolj v korist vsebinam, za katere se bomo.

Terpin: Dejstvo, da v Slomaku ni obeh zbirnih političnih strank (EL in SSK), je seveda anomalija Slomaka. Mislim, da je to predvsem rezultat nekih ekskluzivističnih teženj predvsem pri SKGZ-ju, ki je v določenem zgodovinskem obdobju, ko je v Sloveniji bila na oblasti levica in se je Slomak ustanavljal, želela izključiti SSK in EL kot predstavniške organizacije v odnosu do Republike Slovenije. Ta organizacija se na dokaj neroden način poskuša delati še danes, vendar se mi zdi, da takšne iniciative nimajo prihodnosti. Po mojem gre bolj za potegavščino predsednika SKGZ, podobno napovedi, da bo kandidiral na deželnih volitvah, iz vsega skupaj pa ni bilo nič.

V mesecu novembru naj bi bil sklican Svet vlade Republike Slovenije za Slovence v zamejstvu. Predsednik SKGZ Rudi Pavšič je podčrtal mnenje, da sestava Sveta, kar se tiče Slovencev v Italiji, ne odgovarja

sedanjemu stanju. Kako na to odgovarjate?

Terpin: Sestavo Sveta vlade Republike Slovenije določa zakon. V zakonu so predvideni 4 člani, Slovenci iz FJK, in jih torej ne more biti 5 ali 6. Prav tako je v samem zakonu izrecno predvideno, da so tam zastopani predstavniki slovenskih organizacij. Slovenci, ki delujejo v italijanskih strankah, niso organizirani v slovenski organizaciji, pač pa so organizirani v italijanski stranki. Če predsednik SKGZ misli, da je potrebno to spremeniti, potem bi se moral potruditi, da se zakon v državnem zboru ustrezno spremeni. Takšnih pobud za zdaj ni, tudi zaradi tega je njegova pobuda v bistvu zavajajoča.

Novoizvoljena slovenska poslanka v avstrijskem državnem zboru Angelika Mlinar je v svojih prvih izjavah spodbudila Slovenijo, naj se bolj aktivno vključi v vprašanje zagotovljenega predstavništva oziroma zastopstva. Kako to komentirate?

Smrtnik: Poglejte, mi smo izjemno zadovoljni, da je bila Mlinarjeva izvoljena v državni zbor. Posebej se še veselimo v EL, saj je dr. Mlinarjeva bila več let predsednica Mlade EL. Prav tako smo mnenja, da je manjšinsko vprašanje evropsko vprašanje in ga ni mogoče reševati samo notranje politično. Nisem popolnoma močen, da bi tukaj dajal posebno navodila odgovornim v Sloveniji. Vem pa, da bi urejeno manjšinsko zastopstvo na zakonski ravni bilo v korist tako manjšini kot tudi odnosom med manjšino in večino ter odnosom med manjšino in matično državo. Upam, da bodo odgovorni v Avstriji in Sloveniji dojele, da pri

urejanju tega vprašanja ne gre za kak poizkus uveljavljanja "države v državi", kar nasprotniki teh modelov radi vržejo v razpravo, pač pa samo za poizkus, kako na strani narodne skupnosti uveljaviti čim bolj učinkovit model političnega zastopstva. Drobljenje političnega zastopstva narodnih skupnosti zame namreč ni neki pozitiven signal pluralizma, ampak samo uspeh tistih, ki delujejo po logiki "deli in vladaj".

ONLUS
DORČE
SARDOČ
Sklad I Fondazione

Upravni odbor sklada obvešča, da je na spletni strani sklada www.skladsardoc.it objavljen razpis za dodelitev štipendij za šolsko leto 2013/2014. V letošnjem letu je razpisanih pet štipendij v znesku petsto evrov za učence Državne dvojezične osnovne šole v Špetru, pet štipendij v znesku tisoč petsto evrov za univerzitetne študente in štipendija v znesku tri tisoč evrov, za podiplomski študij ali specializacijo.

Sklad »D.Sardoč« se zahvaljuje vsem, ki s prispevkom »petih tisočink« omogočate skladu podelitev štipendij.

Na Sveti Gori o pomiritvi in strpnosti

Peticija proti vladi zaradi davka na nepremičnine

Slovenija je ob praznovanju Vseh svetih oziroma ob Dnevu mrtvih doživela nekaj dogodkov, ki bi lahko prispevali k pomirjenju in spravi med ljudmi, vrednotama, ki ju naša družba in država zelo potrebuje. Velik in odmeven dogodek je bila pravna maša, ki jo je v baziliki na Sveti Gori daroval pater frančiškan Bogdan Knavs. Zaznave so bile njegove besede častnikarjem, "da je s cerkvenim obredom razdeljenemu slovenskemu narodu ponudil roko pomoči, ob upanju, da bo bogoslužja v spomin na vse žrtve vojne lahko nadaljeval tudi v prihodnje. Postala naj bi tradicionalna". Še bolj pa so Slovence presenetila razmišljanja dr. Janeza Stanovnika, odhajajočega predsednika Zveze združenj borcev za vrednote narодоosvobodilnega boja. Od njega doslej nismo slišali besed, ki jih je izrekel po obredu na Sveti Gori, denimo, "da režimi prihajajo in odhajajo, narod in domovina pa ostajata". Spomnil se je tigrovcev, svečenikov Zbora svetega Pavla in drugih, ki so budili narodno zavest. "Ta pa je bila na Primorskem povezana tudi z vero v Boga", je bil jassen do nedavnega predsednik politično levo usmerjenih slovenskih partizanov. Vzdušju, ki ga je spodbudil verski obred patra Bogdana Knavs,

je treba dodati mašo za domovino, ki jo je na praznik Vseh svetih na Sveti Gori daroval koprski škof dr. Jurij Bizjak. V svoji pridigi je dejal, "da so ideali, ki so navdihovali slovensko osamosvojitveno vojno, občečloveški in trdno stojijo na zdravih duhovnih

terim posameznikom. Prejeli so jih za sodelovanje pri osamosvajanju Slovenije, spodbujanju demokracije in za uspehe v njihovih dejavnostih. Odlikovani so bili tudi evangeličanski škof Geza Erniša, Viktor Blažič, nekdanji partizan, časnikar, publicist in oporečnik v prejšnjem režimu, pa msgr. Franc Bole, ustanovitelj mesečnika Ognjišče in direktor Radia Ognjišče. On se je za odlikovanje zahvalil z zagotovitvijo, "da se bosta najbolj brani slovenski mesečnik Ognjišče in Radio Ognjišče, tako kot do sedaj, tudi v prihodnje trudila ustvarjati prostor odprtega in demokratičnega dialoga. Zavedamo se namreč, da z našim delom ne služimo samo vernim ljudem, ampak delamo v dobrobit vseh Slovencev in državljanov naše drage Slovenije".

Koprski škof dr. Jurij Bizjak

temeljnih. To duhovno izročilo nas lahko tudi danes povezuje in nam zagotavlja trden temelj za skupno sožitje in prizadevanja za skupno blaginjo". O dogodkih v prejšnjih dneh pišemo zato, ker so sveži in aktualni ter bodo zagotovo še odmevali v javnosti. V slavnostnem prazničnem vzdušju je predsednik države Borut Pahor podelil odlikovanja neka-

naprej širi brezup glede usode in nadaljnega razvoja Slovenije. Strokovnjaki evropske komisije pregledujejo finančno stanje osmih bank, da bi lahko ocenili njihovo poslovanje. Guverner Banke Slovenija in vlada načeta objaviti istovetnosti posameznikov, ki so v preteklosti dobili bančna posojila, zanje niso dali potrebnih jamstev, kreditov pa niso nikoli vrnili. Takih kreditov

naj bi bilo skupaj za okoli 8 milijard evrov, kot meni nekdanji finančni minister dr. Janez Šušteršič. Javni dolg države naj bi znašal okoli 23 milijard evrov, pokrili pa naj bi ga s posojili z mednarodnih finančnih trgov. Predsednik SDS Janez Janša je na nacionalni TV dokazoval, da bo Slovenija že v začetku leta 2014 potrebovala vsaj 5 milijard evrov novega posojila. Dr. Janez Šušteršič, finančni minister v nekdanji vladi Janeza Janše napoveduje, "da je prihod trojke iz EU neizogiben, in prej ko si v Sloveniji to priznamo, bolje bo za nas". Enako razmišljata tudi nekdanja ministra v predhodni vladi, dr. Dimitrij Rupel in dr. Matej Lahovnik.

V Sloveniji se tudi nadaljuje političnoekonomska saga o nepremičninskem davku. Ta bi moral biti del davčnega sistema, a je postal predmet sporov in polemik. Vlada, najbolj pa njena predstavnica Alenka Bratušek ponavlja, da je vladni predlog zakona pošten in pravičen in zato bi ga moral parlament čim prej sprejeti. Toda kar 13 civilnodružbenih gibanj, strokovnih in drugih organizacij, pa občin in nekaterih političnih strank, je prepričanih, da je vladni predlog o omejenem davku pomanjkljiv, krivičen in škodljiv za vse produktivne ljudi in dejavnosti v Sloveniji. O tem so napisali posebno peticijo, ki jo v tem tednu podpisujejo po vsej državi. V njej zahtevajo, da vlada svoj predlog zakona o davku nepremičnin umakne iz razprave, ker bi pozneje izdelali boljši predlog o omejenih obdavčitvi. Ekonomist dr. Edvard Kovač je v tedniku Mladina zapisal, "da so se slovenski politiki davka na nepremičnine lotili s figo v žepu in z nenehnimi malimi prevarami. Pri tem sta naredili napake tako Janševa kot tudi Bratuškova vlada. Bratuškovo pa bo nepremičninski davek verjetno politično pokopal".

Marijan Drobež

Kratke

Popravek

Splošnost g. Paljk, v članku z naslovom "Spomini na mrtve naj nas učijo živeti", ki je bil objavljen 31. 10. 2013, avtorja Marijana Drobeža, je med drugim navedeno, da je Pošta Slovenije lani prvič poslovala z izgubo. Pošta Slovenije je lansko leto, kot tudi vsa leta poprej, poslovala z dobičkom. Pošiljam vam link do našega letnega poročila za leto 2012, v katerem so omenjeni rezultati poslovanja za leto 2012. Poročilo je objavljeno na naši spletni strani <http://www.posta.si/seznam-dokumentov/553/Letno-porocilo>.

Glede poslovanja v prvih osmih mesecih pa v vednost pošiljamo še sporočilo z zadnje seje nadzornega sveta Pošte Slovenije. Pošta Slovenije je v obdobju od januarja do avgusta 2013 dosegla pozitivni izid iz poslovanja, zaradi slabitve delnic NKBM, ki za leto 2013 ni bila predvidena, pa izkazuje negativni čisti poslovni izid v višini 1.080.407 evrov.

Malce smo vas zasuli z informacijami.

S prijaznimi pozdravi,

Megi Jarc

Služba korporativnega komuniciranja

Pošta Slovenije d. o. o., Slomškov trg 10, 2500 MARIBOR

tel.: (02) 449 2119, fax: (02) 449 2111

Koncert narodno-zabavne glasbe v Kopru

Radio Koper pripravlja prvi veliki koncert narodno-zabavne glasbe, ki bo v petek, 8. novembra, ob 19. uri v dvorani Bonifika v Kopru. Koncert so posvetili 60-letnici Avenikove glasbe in 60-letnici od začetkov narodno-zabavne glasbe na Slovenskem, prihodnje leto pa bosta slavila svoji visoki obletnici delovanja tudi Ansambel Ottavia Brajka /45 let/ in Primorski fantje /40 let/. Nastopilo bo 12 primorskih ansamblov, od teh pet iz zamejstva, harmonikarski orkester GM Syntesis iz Trsta ter štirje ansambli iz drugih slovenskih pokrajin. Ansambli bodo igrali v živo. Koncert je vsebinsko oblikovala in ga bo vodila Smilja Baranja. Vstopnice so v prodaji po 13 evrov na vseh prodajnih mestih Eventima, na dan koncerta pa bodo stale 18 evrov. Vabljeni!

Obisk rojakov v Sarajevu

V času med 11.10.2013 in 13.10.2013 smo se pevci Mešanega pevskega zbora Primorje udeležili gostovanja pri Slovenskem

kulturnem društvu Cankar v Sarajevu. Pri sami organizaciji gostovanja nam je bil v veliko pomoč tajnik SKD Cankar gospod Samo Čolak, ki že kaka štiri leta živi in dela v Sarajevu.

V treh dneh našega gostovanja v Bosni in Hercegovini smo pripravili dva samostojna koncerta. Prvi koncert je bil v galeriji Mestnega muzeja v Zenici. Organizacijo le-tega nam je omogočil predsednik društva Encijan gospod Dragan Gačnik.

Pri organizaciji drugega koncerta, ki smo ga imeli v dvorani Franjevačkog mednarodnog studentskog centara v Sarajevu, pa nam je pomagal gospod Samo Čolak. Člane društva Cankar so naši nastopi navdušili in obljubili smo si, da se še srečamo. Pevci in naša Nadja smo se z gostovanjem po čudovito jesensko obarvani Bosni in Hercegovini vrnili polni elana za nadaljnje delo. / Liljana Ožbot

Gostovanje Mestnega gledališča ljubljanskega v Novi Gorici

V petek, 8. novembra, ob 20. uri bo na odru velike dvorane Slovenskega narodnega gledališča Nova Gorica Mestno gledališče ljubljansko uprizorilo dramo Nevihta, katere avtor je Aleksander Nikolajevič Ostrovski. Gostujoča predstava, ki je na lanskem Borštnikovem srečanju prejela nagrado za najboljšo uprizoritev in pri tem še druge nagrade, je za abonma Veliki oder, Konto in Izven, pa tudi izbirna predstava za redne abonmaje (Sreda, Četrtek, Petek, Sobota, Sobota A). Predstave v režiji Jerneja Lorencija res ne gre zamuditi!

Privatizacija slovenskih podjetij Evropski ukaz, a tudi preživetveni nagon

Kdo sili Slovenijo v prodajo svojega državnega premoženja? Lahko bi rekli, da se je v to godljio spravila slovenska država sama. Korporativno in menedžersko upravljanje podjetij je na slovenskih tleh nekaj relativno novega, poznamo ga šele od osamosvojitve dalje oziroma od trenutka, ko je z demokratizacijo nastopil tudi trenutek tržnega gospodarstva. Slovenci so do takrat bili vajeni državnega gospodarstva, ko je breme nase v celoti prevzemala država in so se izgube krile iz državnega proračuna. Ker pa je danes sistem drugačen, nerodnosti in nemarnosti v poslovanju prihajajo na dan. In to posebej v zadnjih petih letih, odkar je izbruhnila kriza. Slovensko podjetništvo pa je pod krinko zgodbe o uspehu, ki se je uspešno prodajala še 15 let po osamosvojitvi, dalj časa zakrivalo nedosednosti svoje gospodarske in predvsem upravljalke politike.

Privatizacija kot zadnje razpoložljivo sredstvo

Če poenostavimo, miselnost "državnega gospodarstva" se je vseskozi ohranjala, hkrati pa so vodilni menedžerski razredi skušali v logiki novega tržnega kapitalizma (zase) iztržiti največji možen dobiček. Kolizija teh dveh svetov je sprožila verižno reakcijo vsega, kar smo v zadnjih letih videli in občutili. Zato je, mimo vseh evropskih predpisov in obljub, privatizacija slovenskega premoženja nujno potrebna. Ker

slovenski menedžerji (razen redkih izjem) niso sposobni z njim upravljati. Odgovor na vprašanje "zakaj"? je tudi v tem primeru dokaj preprost. Večina menedžerjev, ki so obvladovali slovensko gospodarstvo do leta 2008, so podjetje dobili kot dediščino preteklih časov in ne po zaslugi svojih menedžerskih sposobnosti in dolgoletnih podjetniških naporov. Še več: podjetja so tudi v novem političnem

potez so bili menedžerski prevzemci, po katerih se je peščica oseb skušala polastiti podjetij z letnimi prihodki v višini več sto milijonov. Posledica vsega tega so množični stečaji, padec v produktivnosti in naraščanje brezposelnosti. Zato bi bilo potrebno že v preteklosti bolj radikalno seči po "orodju privatizacije". A kaj, ko je bil ravno model privatizacije, posebej ko so se vanj vključevali tuji partnerji, označen (ideološko) kot poskus invazije tujcev.

Prodati je potrebno tudi donosna podjetja

Danes je privatizacija v bistvu še edina možna pot, da se reši, kar je še sploh rešljivo v slovenskem državnem podjetništvu. Levo-

sistemu še vedno bila neposredno ali posredno v državni lasti. Posledično so se tudi menedžerji brez oklevanja odločali za zelo tvegane poteze, kar je obrodilo (ob tihem soglasju bank) izjemno prezadolženost celotnega gospodarskega sektorja; najvidnejši primeri tovrstnih tveganj

sredinska koalicija, ki je bila sicer do te rešitve zelo skeptična, je ob prevzemu vladnih vajeti marca letos morala popustiti: iz Bruslja so dali jasno vedeti, da izbire ni. Vlada Alenke Bratušek je tako sestavila seznam 15 podjetij, ki naj bi jih prodali. Kupci, to je seveda jasno, pa so lahko samo tujci:

Slovenija nima investitorjev, ki razpolagajo z ustreznimi likvidnostjo.

Vprašanje, ki se pri tem postavlja, pa je naslednje: zakaj ni Slovenija šla na to pot pred petimi, šestimi, morda desetimi leti? Danes namreč, razen redkih izjem, so slovenska državna podjetja na trgu vredna zelo malo in vprašanje je, ali sploh koga zanima njihov prevzem. Ko Sloveniji danes teče voda v grlo, bo "prisiljena" (tudi zaradi Evrope, a predvsem zaradi lastnega nagona preživetja) podjetja prodati neprimerno ceneje, kot bi to lahko storila pred leti: v tem času se je namreč vrednost podjetja izničila, hkrati je zanimanje tujih investitorjev čedalje manjše. Naslednja težava je v dejstvu, da se je vlada odločila prodati (skoraj izključno) podjetja, ki so bolj ali manj na robu preživetja in od katerih ni more ravno veliko iztržiti. Obstaja sicer tudi še nekaj takih gospodarskih realnosti, ki imajo močan denarni tok in ki so zato zanimive. Gre za tista podjetja, ki imajo v državi (skoraj) monopolni položaj. Govorimo o Telekomu, o Petrolu, o Zavarovalnici Triglav, o velikih infrastrukturnih podjetjih. Tu di tem podjetjem je sicer močno padla cena, a država bi lahko vseeno še vedno od njihove prodaje do-

bro zaslužila. Edino od teh podjetij, ki je za zdaj na prodaj, je Telekom. Njegova cena se neuradno giblje med 650 milijoni in milijardo evrov. Zanj obstaja zanimanje, izkazal ga je nemški Telekom. Na trgu pa ni (še) ostalih podjetij, katerih prodaja bi lahko pomembno pripomogla k

reševanju slovenskih težav. Zakaj? Tudi tukaj odgovor najbrž ni pretežak: gre za še edina podjetja, ki prinašajo lastniku dobiček: vsakokratna oblast jih skuša zato izkoristiti.

Zakaj je nemški Telekom dobra izbira?

Skeptiki tuje privatizacije na tem mestu postavljajo vprašanje: kaj pa če tujci prihajajo na slovenski trg samo za to, da bi dokončno izčrpali slovenska podjetja in se nato preselili tja, kjer je delovna sila še bolj poceni? To je seveda možno, ampak kakšno pa je danes stanje, ko so vsi vzvodi slovenskega gospodarstva v slovenskih rokah? Je stanje kaj boljše? Zelo preprosto, ne. Potrebna je sprememba, ker so se domači menedžerji in državni upravitelji izkazali za nesposobne in preveč pohlepne. Drugič, v Sloveniji ni veliko tujih lastnikov, a med tistimi, ki so tukaj prisotni, imamo veliko primerov dobrih poslov-

nih praks. Vzemimo Renault, ki je v Sloveniji že 25 let doma v Novem mestu in ki je eden od pomembnejših zaposlovalcev na Dolenjskem. Na področju farmaceutike je v Slovenijo vstopil švicarski Novartis, ki je slovensko družbo Lek utrdil in ki dobro posluje tudi v današnjih časih. Unicredit je med redkimi bankami v Sloveniji, ki posluje pozitivno (in to kljub globalni negativni sliki). Skratka, pozitivnih primerov je kar nekaj. Drži torej, da ni čisto vsak tuj investitor garancija za kakovostno poslovanje, je pa tudi res, da so uveljavljena podjetja in evropski veliki, ki so se razvili v pogojih zdravega tržnega gospodarstva, potencialno dobri lastniki. Nemški Telekom spada nedvomno v to kategorijo: prodaja slovenskega telekomunikacijskega operaterja bi bila v tem primeru dobra poteza.

Andrej Černič

Erika Brajnik

NAUČIM VAS, KAKO SI SAMI LAHKO POMAGATE

Prevzela sem naslov, ki ga je novinarka One namenila intervjuju z menoj v Ljubljani letošnje poletje.

V čem je čar naturopatije? V njeni enostavnosti in v tem, da išče vzroke bolezenskega stanja. Zakaj me boli uho, zakaj me vsako pomlad usekne v križu? Zakaj sem nenadoma alergična na vse mogoče stvari? Zakaj imam raka? Vsa ta vprašanja najdejo svoj odgovor v naturopatskem

gledanju na posameznika, saj smo mi sami tisti, ki si nakoplujemo bolezen z napačnim stilom življenja, napačnimi prehranjevalnimi navadami, določenimi čustvi idr. Čustva, kot so nevoščljivost, ljubosumje, maščevalnost, so bližje

jetrnemu tipu človeka, ki se kaže kot postaven, temnopolt, energičen, temnolas, s poudarjeno čeljustjo, estetsko lepimi potezami, bujnimi lasmi, vodilen, prodoren, inovativen. Če pa energija jeter ne teče, bo ta človek nepotrpežljiv, vzkipljiv, jezen, živčen, jetrne mame bodo pogosto pretepale otroke.

Zdravstveno in fizično se bo zastajanje energije jeter najprej kazalo z bolečinami v križu, vratu, srbečimi ekcemi, težavami z očmi (solzenje, srbečica, zbadanje), mastnimi lasmi, sivo poltjo (brez sijaja), zamaščenostjo jeter, žolčnimi kamni, hernijo, rakom (rak na dojki je velikokrat povezan z dolgoletnimi čustvi ljubosumja in nevoščljivosti). Rak lahko raste v nas počasi tudi do 10 let, sami ga hranimo s spletom vseh naštetih dejavnikov. Kje pa tiči ključ naturopatskega delovanja? Naturopat vidi, k čemu smo nagnjeni, predispozicije telesa; če

so jeter v deficitu in boli križ, bo seveda odpravil bolečino križa, a tudi okreplil in prečistil jeter.

Lahko imamo več simptomov, vendar vzrok tiči v enem organu, katerega slabo delovanje se kaže na več različnih delih telesa. In prav to naturopat vidi in išče: vzrok!

Naloga naturopata ni postavljanje diagnoz. Leto počne zdravnik, naturopat pa odpravlja energetske blokade in krepi fiziološke sposobnosti organizma do najvišje možne ravni. Na čistem telesu bo vsaka terapija bolj delovala, tudi zdravilo, ki ga bo zdravnik predpisal! Glavna naloga naturopata je poučevanje posameznika, da

samemu sebi prisluhne, da v samega sebe verjame in da samemu sebi pomaga. Ključnega pomena je, da danes človek razume, da je sam odgovoren za svoje zdravje oziroma bolezen. Najlažje je prelagati odgovornost na drugega, ta tableta mi ne pomaga, to zdravilo ni dobro. Tako razmišljanje ni pravilno, pa čeprav nam ga mediji vsak dan vsiljujejo (kupite to, saj vam bo spremenilo življenje). Kako bi bilo lepo, če bi ena tableta rešila vse naše težave – tako so napačno razumeli vsi tisti, ki so mislili, da jim bo en probiotik rešil vse težave. V resnici odpravljanje težave ni tako banalno, zdravstveno težavo človeka je treba celostno obravnavati tako na fizični, socialni kot tudi emocionalni ravni, in sicer s pregledom prehranjevalnih navad, stila življenja in telesne predispozicije posameznika. Na takšen način se težave odpravijo za vedno!

Hiperaktivni otroci

Pogosto so po krivem obsojeni kot slabo vzgojeni

Ena najpogostejših motenj s področja duševnega zdravlja otrok in mladostnikov je hiperkinetična motnja, zato je toliko bolj skrb vzbujačo, da se takšni otroci in njihovi starši v družbi pogosto stigmatizirajo. Strokovnjaki opozarjajo, da takšni otroci niso slabo vzgojeni, kot velikokrat mislimo, ampak je bolezen v veliki meri genetsko pogojena. Osebe s hiperkinetično motnjo imajo težave z usmerjanjem pozornosti in zbranoostjo. So nemirni, impulzivni in v nenehnem gibanju, hitro se začnejo dolgočasiti. Diagnoza se postavi le, če se te značilnosti pojavijo že pred 7. letom starosti in če so tako močno izražene, da otrok ne more normalno opravljati svojih razvojnih nalog.

“V šoli ne morejo normalno sodelovati in so zelo hitro izločeni iz skupine. Takšni otroci nimajo prijateljev, ker so enostavno moteči”, je za STA povedala pedopsihiatrinja Hojka Gregorič Kumperščak. Zaradi tega se jim pojavijo še druge težave, kot na primer slabši šolski uspeh, čeprav so enako ali celo bolj inteligentni kot vrstniki, pa nizka samopodoba, depresija itd. Bolezen prizadene od tri do pet odstotkov šoloobveznih otrok, nekoliko pogostejše dečke. Natančni vzroki njenega nastanka niso znani, najverjetneje pa gre za kombinacijo genskih in okoljskih dejavnikov. “Niso krivi starši ali neustrezna vzgoja. Hiperkinetična motnja je do 75 odstotkov genetsko pogojena, drugi dejav-

niki tveganja pa so kajenje ali uporaba drugih psihoaktivnih substanc matere med nosečnostjo ter različne obporodne komplikacije”, je dodala strokovnjakinja iz Univerzitetnega kliničnega centra Maribor. Da bi število primerov hiperki-

va. Še posebej težko se bolezen odkriva pri deklicah, saj pri njih po navadi ni tako izražen hiperaktivni vidik, ampak bolj motnja pozornosti v smislu zasnanjanosti, odtujenosti itd.

S pravočasnimi ukrepanjem se otroku omogoči, da zadovoljivo

obvlada vsakodnevne aktivnosti in prepreči nastanek sekundarnih težav. Takšni otroci se v šolah obravnavajo kot otroci s posebnimi potrebami, zato imajo na voljo strokovno pomoč. V večini primerov je potrebno tudi zdravljenje z zdravili.

Posebna dilema se pri starših navadno pojavi prav pri predpisovanju zdravil, čeprav je o teh zdravilih na področju otroške in mladostniške psihiatrije narejenih največ študij in kliničnih testov. Še posebej na spletnih forumih je v zvezi s tem veliko kritik na račun staršev in zdravnikov, češ da, “če ga ne zmorejo sami vzgojiti, ga pač nafilajo z zdravili”.

“Strah pred temi zdravili je odveč in je najverjetneje uvožen iz ZDA. To niso niti pomirjevala niti droge”, poudarja Gregorič Kumperščakova. Z zdravili se blažijo simptomi, da otrok lažje funkcionira. “Je pa res, da se ta zdravila lahko zlorabijo, na primer, ko jih jemljejo študenti pred izpiti”, je dodala. Zaradi hiperkinetične motnje sta se na primer zdravila tudi plavalec Michael Phelps in igralec Jim Carrey.

Obračun turistične sezone 2012/2013

Letos na Hrvaškem več slovenskih turistov kot lani

Na Hrvaškem je bilo v prvih devetih mesecih dobrih 1,1 milijona slovenskih turistov, kar je 1,3% več kot v enakem obdobju lani. Slovenci so v tem času poskrbeli za slabih 7,5 milijona nočitev ali za 2,5% več kot lani, so po predstavitvi

strani slovenskih turistov 621.000, kar je za šest odstotkov več kot lanskega septembra, so še dejali na ministrstvu.

Slovenci so tako v prvih devetih mesecih obdržali drugo mesto med tujimi turisti na Hrvaškem. Uvrstili so se takoj za Nemci in

secev, ker se je število vseh turističnih obiskov zvišalo za 5,2%, nočitev pa je bilo letos za 3,9% več kot med januarjem in koncem septembra lani.

Hrvaško je od začetka leta do oktobra obiskalo slabih 11,6 milijona turistov, ki so poskrbeli za dobrih 69,3 milijona nočitev, so izjavo Lorencina povzeli na spletni strani ministrstva. Zvišanje turističnega prometa med tremi in petimi odstotki so beležili na avstrijskem, češkem, nemškem in francoskem trgu, medtem ko je bilo Madžarov za osem odstotkov več kot v enakem obdobju lani. Italijanov je bilo za 0,5% manj kot lani, za 2,5% pa je bilo manj tudi njihovih nočitev. Lorencin je posebej poudaril, da je bilo med 20 in 30% več obiskov in nočitev turistov iz Poljske, Velike Britanije, ZDA, Irske in Švedske. “Če gledamo finančno, je Hrvaška s turizmom za zdaj letos zaslužila med šest in sedem milijard evrov”, je ocenil minister. Dodal je, da se dobri turistični rezultati nadaljujejo tudi po koncu osrednje turistične sezone. Hrvaška je sicer lani od turizma zaslužila 6,8 milijarde evrov. Letos pričakujejo dobrih sedem milijard evrov, kar bo še vedno manj od rekordnega povojnega leta 2008, ko so prihodki od turizma znašali 7,5 milijarde evrov.

periodičnih turističnih rezultatov v Rovinju za STA povedali na hrvaškem ministrstvu za turizem.

Samo septembra je bilo na Hrvaškem dobrih 92.000 slovenskih turistov ali za 5,4% manj kot septembra lani. Nočitev je bilo s

pred Avstriji, Čehi in Italijani. Nočitve slovenskih turistov predstavljajo slabih 11% vseh nočitev tujih turistov na Hrvaškem. Hrvaški minister za turizem Darko Lorencin je izrazil zadovoljstvo ob predstavitvi turističnih rezultatov za prvih devet me-

Dober in zanesljiv preizkus

Najbolj poštena mesta na svetu: Ljubljana v zlati sredini

Helsinki so najbolj pošteno mesto na svetu, ugotavljajo novinarji revije Reader's Digest, ki so v 16 mestih na štirih celinah “izgubili” 192 denarnic. V Helsinkih se je od 12 denarnic k “lastniku” vrnilo kar 11. V “preizkusu poštenosti” so bili preverjeni tudi Ljubljančani, ki so vrnilo šest od 12 denarnic. Novinarji Reader's Digesta so svoj družbeni preizkus izvedli v mestih v Evropi, Južni in Severni Ameriki ter v Aziji. V vsaki denarnici so bili številka prenosnega telefona, družinska fotografija, nekaj kuponov in poslovnih vizitk ter gotovina v vrednosti 40 evrov. Od 192 odvraženih denarnic so jih najditelji vrnilo 90 oziroma 47%. Najboljši rezultat so dosegli Helsinki, Ljubljana je v zlati sredini, Lizbona pa je ocenjena kot najmanj pošteno mesto, so sporočili iz Mladinske knjige Založbe. Tudi sicer je seznam mest, kjer se je “vrnilo” največ od 12 “izgu-

bljenih” denarnic, zelo zanimiv. Na drugem mestu je indijski Mumbai z devetimi vrnjenimi denarnicami, sledita Budimpešta in New York z osmimi, pa Moskva in Amsterdam s sedmimi. Ljubljani, kjer so najditelji vrnili šest denarnic, se ob bok postavlja Berlin, sledijo pa London in Varšava s petimi, Bukarešta, Zürich in Rio de Janeiro s štirimi ter

za nizozemska turista. Odgovor na urednica slovenske revije Reader's Digest Lidija Petek sicer poudarja, da je Ljubljana lahko še posebej ponosna na svojo mladino. Prav vsi mladi, ki so v Ljubljani pobrali izgubljeno denarnico, so namreč to tudi vrnili.

“40 evrov ni majhna vsota, posebno za dijake in študente ne,

Ljubljana

Praga s tremi. Povsem na dnu so se znašle države Iberskega polotoka. V Madridu sta se k lastniku vrnilo le dve, v Lizboni pa zgolj ena od 12 denarnic. In še to so ugotovili novinarji, da je par, ki je denarnico vrnil, v Lizboni zgolj dopustoval. Šlo je namreč

in prosim vas, od tega dne naj mi samo še eden od starejših reče kaj čez našo mladino, pa bom huda”, je poudarila Petkova. Denarnic namreč niso vrnili tako starejše ženske kot starejši moški, pa tudi ne ženske in moški srednjih let.

NOVI
GLAS

ODGOVORNI UREDNIK Jurij Paljki, e-mail paljki@noviglas.eu
Izdajatelj Zadruga Goriška Mohorjeva - Predsednik dr. Damjan Paulin
Registriran na sodišču v Gorici 28.1.1949 pod zaporedno številko 5

Uredništvo v Gorici: Piazza Vittoria-Travnik 25, 34170 Gorica, tel. 0481 550330, faks 0481 548808, e-mail gorica@noviglas.eu

Uredništvo v Trstu: Ulica Donizetti 3, 34133 Trst, tel. 040 365473, faks 040 775419, e-mail trst@noviglas.eu

Uprava: Piazza Vittoria-Travnik 25, 34170 Gorica, tel. 0481 533177, faks 0481 548276, e-mail uprava@noviglas.eu

www.noviglas.eu

TISK: Centro Stampa delle Venezie Soc. Coop. a.r.l., Via Austria, 19/B - 35129 Padova PD,
tel. 049 8700713 - faks 049 8073868; e-mail cdascv@libero.it

LETNA NAROČNINA: Italija 45 evrov, Slovenija 48 evrov, inozemstvo 100 evrov - Poštni tekoči račun 10647493

PODPORNA LETNA NAROČNINA: 100 evrov

Bančni podatki: IBAN: IT 67 M 05484 12401 001570069280, SWIFT ali BIC koda: CIVIIT2C,
naslovljen na: Zadruga Goriška Mohorjeva - P.zza Vittoria-Travnik 25 - 34170 GORICA.

OGLAŠEVANJE: Oglaševalska agencija Publistar, ul. Treppo 5/B - Videm.

Tel. št. 0039 0432 299664 - Faks 0039 0432 512095 - E-mail info@publistarudine.com

Jamčenje zasebnih podatkov: v smislu zakonskega odloka št. 196/03 (varstvo osebnih podatkov) jamčimo največjo zasebnost in tajnost za osebne podatke, ki so jih bralci posredovali Novemu glasu. Bralci lahko brezplačno zaprosijo za spremembo ali izbris podatkov, ki jih zadevajo, kakor tudi izrazijo svoje nasprotovanje rabi letih.

Novi glas je član Združenja periodičnega tiska v Italiji USPI in Zveze katoliških tiskov v Italiji FISC

Izdajanje našega tednika Novi glas podpira tudi Urad Vlade Republike Slovenije za Slovencev v zamejstvu in po svetu
Tednik Novi glas prejema neposredni državni prispevek v skladu z zakonom 7.8.1990 št. 250

To številko smo poslali v tisk v torek, 5. novembra, ob 14. uri.

Balada o samoti

Mož s psom

Sonca je komaj za vzorec, vonj po jeseni je čutiti v vetru z lagune. Peščena plaža izginja v obzorju in nekje je slutnja morja. Samo slutnja. V peščene sipine so ulete čaplje, galebi čakajo na dež. Nekje tam, kjer naj bi se začel nebo, se izgublja obris moža in čisto majhnega psa. Stojita, kot bi iskala poti do morja. Nenadoma se obrneta in počasi se vračata k obali. Pes, komaj ga je zaznati med usihajočimi algami in nasipi, je zagledal mojega in sedaj je pospešil korak. Mož gre za njim. Prihajata mi naproti po pesku, ki je spolzek zaradi dežja in odmirajočega poletja. Pes, pinčanka, je iste velikosti kot moja Nina, takoj se sporazumeta in pričneta igro na mivki. Možakar srednjih let, z naočniki in že dokaj osivelo brado, ju gleda. Nino po nekaj minutah potegnem k sebi ..., ne smem pretiravati z igro, epileptik je ..., mu povem. Molči in dvigne pogled, tako da se srečava z očmi. Kot bi se prebudil iz otopelosti, dvigne Nino v naročje in gre z njo nekaj korakov stran. Proti obzorju, kjer sem zaznala slutnjo morja.

Vidim, da ji nekaj nežno govori in jo boža. Ne razburjam se, ker je Nina mirna, pozorno ga gleda s tistimi lepimi, globokimi, črnimi očkami. Poslušaj ga, medtem ko galebi na sipinah izginjajo v večer. Mož še vedno govori psu. Potem se vrneta k meni. Nekaj mi hoče povedati. Sin je bil tudi epileptik, govori k obzorju ..., umrl je pred enim letom. Ko mi vrne Nino, ostanem nekaj časa z njim, molčiva. Predno odide za svojim psom, se še enkrat obrne k meni ..., pazite nanjo, imejte jo radi, veliko bolj, kot če bi bila zdrava. Ne vidim več njegovih oči, ker iščejo morje, ki ga ni. Ali morda nebo. Nekje, že daleč v objemu sipin, zaslutim solzo. Mož in pes sta že na drugi strani obale. Gresta proti obzorju, ki je natrpano z oblaki. Kmalu ju ni več in Nina tiho gleda za njima. Včasih samoto potrebujemo. Iščejo jo, ker je v njenem zavetju bolečina znosnejša. Molk je namreč zlat. In besede največkrat bolijo. Sami pa smo čisto vsi ... In sami smo vedno. Tudi, ko nas obkrožajo ljudje, tudi med množico. Prijatelj pravi, da si sam tudi v veliki

družini. Sami smo, ker vsi nosimo svoja bremena. Drugi jih še opazijo ne, za nas pa so težka. Pretežka. Najtežja. Ker so to naša bremena. In prav zaradi teh bremen smo sami. Ker moramo vsak prenašati svoje. Ker se o teh bremenih neradi pogovarjamo. Včasih smo v samoti, ker ne maramo vseh tistih "a vendar", "saj", "ampak". Včasih besede delujejo kot sol na sveži rani. Včasih imamo raje molk.

In samota nas spremlja od zibelke do groba. Včasih je lepa, mogočna. Taka, da nas prevzame in smo radi z njo. Ker je v njej odmev večnega in svetega. Ko je samota lepa, je prijetna. Grenka je, ko iz nje zraste osamljenost. Tedaj duši in teži. Tedaj, ko iz nje ni vrnitve, ko ne moreš več reči, sedaj grem in poiščem prijatelje. Ko prijatelj enostavno ni. In nikogar drugega. Tedaj samota ni več prijateljica, tedaj je kot globoko morje, v katerega se vse bolj pogrezamo, ker nimamo moči, da bi splavali. Taka boleča samota nas je spremljala na taščinem pogrebu. Verjetno je samota od nekdaj spremljevalka zrelih let, a naša mama je

bila še posebno sama. Prijatelj ni imela, znancev tudi ne, sosedi se zanjo niso zmenili. Živela je čisto sama, ker ji ni bilo niti za to, da bi k sebi vzela žival. Odnosi s tistimi, ki jih je poznala, so bili močno skrhani. Tudi z vnukom, ki ga ni bilo na zadnjem slovesu. Čeprav je bil dan pogreba eden najlepših letošnjih jesenskih dni, sonce ni prodrlo v najino dušo. Z možem sva prevzela breme samote, ki nam jo je mama dala v zapuščino. In začutila sva, kako teži, kako je njo po vsej verjetnosti težila vsa ta dolga leta. In je bilo zadnje slovo še bolj teško. Sedaj v teh vlažnih in temačnih jesenskih dneh

razmišljava o vsej tej osamljenosti. O tem, kako se pogostokrat znajdemo v njenem mrzlem objemu. Že v otroštvu spoznavamo breme samote in ravno tista so leta, ko jo najtežje prenašamo. Ker otrok v vsakem trenutku potrebuje koga ob sebi. Ker je otroka strah. Ker sam ne ve, kako in kaj. Potem gre lažje, nekako se navadimo, vsakdanje obveznosti pa nam polnijo čas in nas navdajajo z lažnimi obljubami o družbi, ki nas obdaja. A ves ta vrvež okoli nas je le prevara, naše skrbi in naša bolečina v njem ne najdejo prostora. Pomagati si moramo sami, tudi če nas obkrožajo množice. A sedaj rastemo in

se počasi na to navajamo. Ko si star, je verjetno najtežje. Tedaj tudi vrvež utihne. Tedaj ni več energije, niti službe niti hitenja. In tedaj je tesnoba najhujša. Pa vendar si svojo spremljevalko že dodobra spoznal, v njeni družbi preživljaš dneve in nekateri se naučijo, da se s svojo samoto celo pogovarjajo. Zato, da nekako preživijo. Zato, da jih življenje ne pogoltne. Jesenski večer je vlažen in težak. Na obzorju ni morja, tudi mož s psom je že daleč stran s svojo bolečino. Grem po obali in iščem sledi v pesku. Veliko jih je, a vsaka gre svojo pot ...

Suzi Pertot

Dolga potovanja naših domačih športnikov

Gostovanja so naporna, a zmaga poplača vse

Potovanja so sestavni del športa. Vz gib za nekaj razmišljanj in ugotovitev o tej temi daje sobotna zmaga Jadrana v Firencah, ki diši po "dobrih starih časih". Košarkarji združene ekipe so bili namreč dolga leta ambasadorji našega športa in vse slovenske narodne skupnosti v Italiji po raznih koncih Italije, predvsem severne in srednje. Vendar dolga gostovanja so v preteklosti zaznamovala tudi nastopanje Borovih odbojkarjev in odbojkaric (v pionirskih časih šestdesetih let), v sodobnejši zgodovini pa hokejistov na rolerjih Poleta Kwins ter namiznoteniskih vrst Krasa. Ta dva sestava sta pogosto tekmovala tudi na Siciliji in Sardiniji, "pingponggašice" celo v evropskih pokalih po različnih območjih stare celine. V bistvu, više nastopa, dlje potuje, kar je tudi razumljivo, saj ima vrhunski šport vsaj vsedržavno razsežnost. Zagotovo smo na koga tudi pozabili, da ne govorimo o posameznikih (v individualnih in ekipnih športih), ki so okusili preizkušnje tudi na drugih celinah.

Toda okoli dolgih gostovanj naših moštev se nabere največ zanimivih anekdot. Potovanje v društveni trenerki pomeni namreč utrditev prijateljskih in tovariških vezi, celodnevno druženje pa nedvomno blagodejno vpliva tudi na složnost kolektiva na igrišču. In še: seveda je tik pred tekmo potrebna primeren zbranost, ko manjka osem ur in 500 kilometrov do športnega dogodka pa so med mladimi ljudmi čisto naravna drža tudi sproščeno pogovarjanje, zafrka-

vanje, raznorazni "štosi" in vici, smeh in dobra volja. Legenda zamejske košarke Marko Ban je bil znan po tem, da je vso pot (do Piemonta, Lombardie, Emilie Romagne, Toskane) kvartopiril in se šalil s soigralci, zadnji dve uri pred sodniškim metom pa se

gostovanje oddaljeno, vsakič izredno težko, četudi na primer nasprotnik ne sodi med najboljše. Ne gre samo za to, da tekmeči bolje poznajo dvorano, njegovo opremo (koše, mrežo, parket) in domače občinstvo. Tudi sama vožnja v avtobusu ali klubskem kombiju ni najbolj ugodna, človeka v bistvu utruja. Športnik, ki igra doma, pride v telovadnico uro pred začetkom dvoboja bolj ali manj spočit, gostje, ki imajo pred sabo daljše potovanje, pa se od doma odpravijo veliko ur, tudi do deset, pred tekmo. Govorimo namreč o amaterskih ali polpoklicnih prvenstvih, kjer ni nočitve v hotelu, medtem ko na primer nogometaši Milana prespijo že noč pred tekmo tudi v Turinu, če jih čaka srečanje z Juventusom. Pri naših ekipah na poti pa je treba tudi računati na to, da je prehranjevanje drugačno kot navadno, saj

je zaprl vase in se s takim intimnim obredom ustrezno zbral za nastop. Pot domov pa je seveda posebej prijetna, če je bil razplet na tekmovališču ugoden. Tak primer je bil kajpak nedavni podvig jadrancev na tekmi državne C divizije v dokaj oddaljenem glavnem mestu Toskane in italijanske kulture. Za tiste, ki se spoznajo na šport, je čisto verodostojna trditev, da je uspeti na tujem, posebej če je

so večkrat na dnevnem redu sendviči oziroma hitro kosilo po cesti s takojšnjo vrnitvijo na tene sedeže za nadaljevanje poti do predvidenega cilja. Skratka, gostovanja so naporna, v Firence so jadranci krenili jutraj, igrali ob 20.30 zvečer in se vrnili sredi noči, vendar tudi ta vidik športa ima, kot rečeno, svoj čar. Zlasti s človeškega vidika in seveda, če je napor kronan... z zmago.

HC

Druga številka mladinske revije Galeb

Pisan vrtiljak zgodbic, pesmic in lepih ilustracij

Med zoreče grozdje in jesensko sadje je priletel Galeb in prinesel šolarjem drugo številko revije, polno zanimivih zapisov, obogatitih s čudovitimi ilustracijami slovenskih ilustratorjev, ki svojo umetniško žilico radi namenjajo otroškim vsebinam. Na naslovnici, na kateri je del risbice Irene Gruđen, četrtšolke OŠ Virgil Šček iz Nabrežine, se zrcali vesela zmeda ob trgatvi. Zvezdana Majhen je tankočutno stkala verze *Laž in domišljija*; med tema dvema pojmom je seveda velika razlika, ki jo mama takoj zazna. Pomembno ilustracijo v mehkih barvah je dodala Mojca Cerjak. Izredno privlačna in barvita je tudi ilustracija Paole Moretti, ki je upodobila pesmico iz Rezije, v režijanščini in prevodu, *Kri, kri, kri*, o pojočem črčku; napisala jo je Silvana Paletti. Žive barve izstopajo iz ilustracije Štefana Turka, ki po magajni mlajšim bralcem pri razvozljanju ugank Martine Legiša. Drobno pesmico je spenila tudi Zaba Polona, ki jo je prijatelj črček prepričal, naj gre v mesto, ker zna lepo peti in brenkati na kitaro. Simpatično zgodbo piše Marko Gavriloski, Katerina Kalc pa pridaja razgibanje in prikupne ilustracije. Kako je čarovnica Češminka začarala svinčnike sošolcev, da so pravilno izpolnili matematične zanke, razkriva Tatjana Kokelj ob ilustraciji Daše Simčič. O najrazličnejših prevoznih sredstvih pripoveda zelo zanimive in z zgodovinskimi ter drugimi tehnimi podatki podkrepjene zapise Marjeta Zorec. Tokrat se je njeno pero zaustavilo pri opisu kočije, ki se je na Slovenskem pojavila l. 1670. Sprva so se v njih vozili le

plemiči, potem pa v poštnih kočijah tudi navadni ljudje, saj so potnike v Avstro-Ogrski lahko prevažale le tovrstne kočije, ki so jih včasih napadli tolovaji ali rokovanjaci, kot piše, nanašajoč se na razne vire, tudi Kersnikove Rokovanjace, Zorčeva ob duhoviti ilustraciji Chiare Sepin. O jajča-

stih – okroglih – obletnicah je govor v tokratnem nadaljevanju pripovedi *Domači zverinjak*, ki jo spleta Maša Ogrizek, ilustrira pa Boštjan Plesničar. Kako je dobrodušni velikan, Markov prijatelj, pomagal dečku Luki iz pasti divjih lovcev, pripoveduje zgodba *Velikan*, Maje Furman. Prizore iz opisa je ilustrirala Živa Pahor. Z branjem navedenih pripovedi v nadaljevanjih si bralci nabirajo točke za bralno značko. Poleg teh Nina Kokelj, ob ilustracijah Nine Mrdenovič, razpreda zagonetne prigode, ki jih piše Svinčnik. V letošnji novi preobleki želi Galeb bralcem razkriti tudi širni svet. Tako se tokrat mudi ob "državi zelenih razsežnosti" - Irski. V sliki in besedi jo predstavlja Ivana Pajenk.

V drugi številki Galeb prinaša več stripov. Na enem sta stara znanca medved in miška (piše Majda Koren, ilustrira Bojan Jurc), ki ob splošnem navdušenju gozdnih živali z raketo poletita daleč v nebo, da bi spoznala veselje. Drugi strip, ki sta ga ustvarila David Gregori in Petra Terčon, se nanaša na praznik haloween, tretji pa pod naslovom *Okrasje ali veselje* izpod peresa Sandre Kump Crasnich predstavlja muco, ki jo vedno skrbi njen rumeni okrasni trakec. Iz zapisa Sanje Širec Rovis in ilustracije Helene Volpi pa bodo bralci odkrili razliko med gajico in brajico, pisavo za slepce. V rubriki *Soimenjaki*, ki jo pišeta Darinka Kobal z ilustratorko Dunjo Jogan in je zelo priročna za boljše spoznavanje slovenskega jezika, se tokrat bohoti aktinidija (kivi). Zelo uporabna, tudi pri urah slovenščine, je rubrika *Slikovite besedne zveze*, v kateri tokrat kraljujejo prav besede. Klarisa M. Jovanovič

lepo navaja, kako lahko pravilno uporabljamo besedne zveze "prijeti za besedo, beseda ni konj, škoda besed, mojstri besed, imel je glavno besedo" ... Klepetuljo in zamišljeno poslušalko je simpatično ilustriral Venio Dolenc. Berta Golob predstavlja urednika knjižnih zbirk pri založbi Mladinska knjiga in pisatelja Miha Mateta (1942-2006), ki je bil zmeraj nasmejan in dobre volje, saj je bil doma v Ribniški dolini v Goričah vasi. Nad petdeset strani obsegajoča Galebova številka vsebuje še marsikaj zanimivega: krašenje odpadlega listja po nasvetu Jasne Merku', rubriko *Jem zdravo, živim zdravo*, v kateri je govor o škrobu, Galebov kviz in še kaj.

IK

Oblasti ni bilo prav, da se duhovnika vtikata v zadevo Danjarjev

Tragična usoda Filipa Terčelja in Krašne v luči pregona danjarskih vaščanov

Na praznik Svetih treh kraljev, 6. 1. 1946, je župnik Franc Krašna v Sorici pri jutranji maši oznanil, da nekaj naslednjih dni ne bo službe božje, ker da s Terčeljem pojedeta naslednji dan v Škofjo Loko in v Ljubljano oblast prosit za danjarske gospodarje, ki so bili odvedeni na škofjeloški grad in za katerimi je tam izginila vsaka sled. Ne ve se, kje ne kdaj so bili pokončani, prosili naj bi tudi za njihove danjarske družine, ki so bile na sveti večer 1945 pregnane s stoletnih domov, delno prek gora peč v Avstrijo, delno z živinskih vagoni do Jesenic in nazaj proti Mariboru in dlje v Avstrijo.

Ne Danjarji, pač pa usoda Terčelja in Krašne, tudi v zvezi z Danjarji, je tema moje raziskave.

Zato najprej nekaj pojasnil. Danje, zgornje in spodnje, dve vasiči pod Danjarsko planino v lastno cerkvijo v podkvi nasproti cerkve na Spodnji Sorici. Danjarski vaščani, potomci osmih "nemških kolonov", katere je leta 1283 freisinski škof Emiho iz Innichena v dolini Pustertal ob izviru reke Drave poslal kolonizirati Zgornjo Selško dolino, da so najprej skrčili visokogorsko pot v soteski ob potoku skozi gozdove in ob njej se zemljišča za domove in obdelovalna polja, HUBE imenovane. O tem je v svoji inavguralni doktorski disertaciji pisal Škofjeločan dr. Pavle Blaznik, l. 1928 pa tudi dr. Kos. O Danjarjih z nemškimi priimki in o rabi "danjarske nemščine" v določeni jezikovnih legah je bilo že nekaj napisanega v Škofjeloških razgledih. Ne gre za dialekt, ampak za arhaični recidiv jezika ali ostanek starodavnega jezika, ki se je z rabo nezapisan od ust do

ust, od družine do družine malo spreminjal skozi čas in se izgubljal, ostajal je le v besednih zvezah in vzorcih molitev, ki pa jih danes, kot sem sama ugotovila, nihče več ne zna.

Danjari so domačini, najbolj prvobitni selški domačini, ki so se jim v stoletjih pridružili slovenski koloni in prebivalci, s katerimi so složno živeli, govorili in se v ljudskih šolah z njimi učili, se možili in ženili. A zase so

Danjari ohranjali medseboj-

no rabo danjarske

nemščine, za postavljanje in zgolj za važenje in v funkciji poudarjanja lastne identitete, za ohranjanje spomina in pripadnosti, za kar so še do nedavna občasno (na 4 leta) poromali v pra-farno cerkev v Innichen in tja ponesli "kefer" ali "ofer" gelt, (eni pravijo tako, drugi drugače), skratka v pripadnost in v zahtovo za polja, ki so obrodila in se škodljivcev ubranila. V sedanjosti se Danjarji še zavajajo te identitete in jo še ohranjajo. Nemščine (skoraj) nihče ne zna več, niti starih fraz, le kako besedno zvezo. Danjarji govorijo slovensko prav tako lepo kot vsi drugi prebival-

ci Zgornje Selške doline. Duhovnika Krašna in Terčelj sta se torej zavzela za te domače ljudi, ki se jim je zgodila krivica. Pisati, da gre za Nemce izpred 400 let iz okolice Münchna (*Krečič, Novi glas 48/9, 27.12.2012*), je napačno, neumestno in neproduktivno. Na tak način dokazovati, da Terčelj ni bil nacionalist, je čudno.

Zelo verjetno so freisinski škofje, torej brižinski gospodje, ki so nekaj stoletij prej med prvotnimi slovenskimi naseljenci ob izviru Drave v Pustertalu pobrali molitvene vzorce in nam jih zapisali v "Brižinske spomenike", od tam pripeljali starejše sinove družin, ki so svoje možnosti preselile in so potrebovale nov prostor za razmah življenja in novo zemljo za obdelovanje, verjetno so inteligentno izbirali prav iz družin, ki so iz svojega daljnjega izvora še ohranjale spomin slovenstva in že hkrati imele spomin in jezik germanstva, kot se asimilacija godi in se v treh stoletjih dogodi.

Kazati na to, kot da je tudi slovenski narod genociden (*Bogdan Vidmar, pridiga v Logu, 20.10.2013*), je skrajno krivično. Genocidna je bila slovenska ljudska oblast, revolucionarna oblast 1945 do Danjarjev kot do vernih slovenskih gruntnarjev, na malo drugačen način. Celo prostovoljnost sodelovanja samih "eksekutorjev" je vprašljiva - ali so lahko izstopili -, ko so bili tja postavljeni? Če niso šli sami. Podobno vprašljiva je kolaboracija istih Danjarjev v nemških vrstah - kdo bi rekel NE, da bi končal v nemškem taborišču? Težko kdo. V tem so razlike. To za premislek. Za primerjavo pa si ogledite gesla Kočevarji, Grčarice in še kaj v Enciklopediji Slovenije.

Terčelj je branil Danjarje, njihovo človeško dostojanstvo in pravico do življenja, do njihovih z lastnimi rokami zgrajenih domov, domačij, kot je branil identiteto in človeškost vsakega človeka, zlasti primorskega sloven-

skega človeka, do skrajnih meja preživetja ogroženega in zatiranega brata ob Soči, Vipavi in Dravi ter ob Jadranskem morju, ki je za Italijo, za Avstrijo storil le ta greh, da ga je slovenska mati rodila in ji je ostal zvest.

V tem je Terčelj plemenit humanist, nepopustljiv božji človek. Nikakršen nacionalist! Terčelj nepopustljiv branilec božje postave ne bi nobenemu Italijanu ne Nemcu nič slabega želel, niti pedi njihove zemlje ne bi vzel. Preudarno in odločno pa je branil poslednjo slovensko besedico in vsako ped zemlje nedotaknjeno, neomadeževano pred grabežljivostjo tujca, ker je to Bogu po volji.

Ne gre za to, da bi duhovnika Terčelj in Krašna stopila na mesto v smrt odpeljanih Danjarjev, kot je storil pater Kolbe na mesto

družinskega očeta v vrsti za plinsko celico. Tudi ne za to, da bi Terčelj kot Mojzes vodil svoje ljudstvo iz sužnosti v obljubljeno deželo.

Danjari so se s svojimi družinami - brez očetov - ti so bili neke pokončani - kdo ve - morda ležijo okostnjaki zakopani na samem škofjeloškem gradu - Danjarji so tam v slovensko (!) ne v avstrijsko šolo hodili in se iz Avstrije vrnili. Vrnili so se na svoje domove, katere sta pomagala ohraniti Terčelj in Krašna s toplimi priporočili, naj jih preostali varujejo, tudi po njunem hotenju in priprošnji mučnikov. Res je, da se Danjarji Terčelja ne zavedajo, sploh ne, saj je Terčelj šele prišel, ko so bili oni že pregnani. O Terčelju slišijo na radiu Ognjišče. O njem razmišljajo po zastavljenih

vprašanih raziskovalcev. Zdaj šele odkrivajo svetega mučenca. Bolj jim je v spominu Krašna, saj je prej prišel, bil župnik, daroval je sv. mašo, učil verouk.

Terčelj zli usodi ni klonil. Kot bister, pogumen in predan Jezusov pastir je šel iskat zadnjo izgubljenost in zavrženo ovco. Dajal je vzgled trdnosti in stanovitne držbe duhovnika v duhovni svobodi za ceno lastnega življenja po duhovnem načelu:

"Kdor veruje v Boga, kdor ljubi svoj rod, ne umrje nikdar: on vedno živi"! (*Konec Terčeljeve pesmi Zadnji ilirski metropolit.*) Terčelj se ni vdal ne sili ne krivici ne terorju, niti se ni slepil, ne pasivno prepuščal trpljenju. Terčelj je vpil bolečino. Ni molčal. Vedno znova je oblast, italijansko - fašistično tako kot slovensko - revolucionarno, prijemal za besedo in jo spominjal na deklarirane zakonitosti. Zato pa je bil Terčelj kamen spotike! V tem smislu pa je Terčelj kazal pot kot Mojzes.

Oblasti gotovo ni bilo prav, da se duhovnika vtikata v zadevo Danjarjev. To pa je možen razlog njunega umora.

Marija Pegan

Do zdaj prikrite grozote osamosvojitvene vojne Iz množičnega grobišča v BiH izkopali posmrtno ostanke 390 žrtev

Iz množičnega grobišča Tomašica blizu Prijedora na severozahodu Bosne in Hercegovine so od 3. septembra izkopali posmrtno ostanke 390 Hrvatov in Bošnjakov. V Tomašici naj bi sicer bilo pokopanih najmanj 800 žrtev vojne, zaradi česar naj bi bilo po nekaterih navedbah to največje odkrito množično grobišče v BiH.

"Z gotovostjo lahko rečemo, da gre za žrtve, ki so bile ubite na področju Prijedora, lokalnih mest in taborišč Omarska in Keraterm", je dejala tiskovna predstavnica inštituta za pogrešane osebe Lejla Čengić in dodala, da so ob posmrtnih ostankih našli tudi osebne dokumente, kar bo olajšalo nadaljnjo preiskavo.

Forenziki so medtem potrdili, da

je Tomašica prvotno množično grobišče, iz katerega so kasneje del trupel preselili na območje Jakarine Kose, kjer so nato leta 2001 odkrili posmrtno ostanke 373 žrtev.

Med letoma 1992 in 1995 je bilo na območju Prijedora ubitih ali pa je še vedno pogrešanih 5209 ljudi, od teh največ Bošnjakov. Srbske

oblasti so takrat imele tam tri taborišča - Omarska, Keraterm in Trnopolje -, v katerih so bili v nečloveških pogojih zaprti hrvaški in bošnjaški ujetniki, veliko pa jih je bilo ubitih.

Za zločine v Prijedoru in taboriščih Omarska, Keraterm in Trnopolje sta pred Mednarodnim sodiščem za vojne zločine na območju nekdanje Jugoslavije v Haagu med drugim odgovarjala visoka srbska funkcionarja Milomir Stakić in Radoslav Brđanin, ki sta bila obsojena na 40 in 32 let zapora. Skupaj je sodišče obsodilo šest srbskih funkcionarjev in stražarjev v taboriščih, na sodišču v BiH pa je za zločine na območju Prijedora odgovarjalo še šest nekdanjih pripadnikov srbskih vojaških sil.

S 1. strani

Predsednik republike ...

Za njegov dolgoletni prispevek k medverskemu dialogu, za njegovo delovanje za strpnost, sodelovanje in blaginjo ljudi mu globoko izrekam zahvalo tako kot predsednik republike kot tudi v imenu vseh naših ljudi. Globoka zahvala slovenske države pa gre tudi ostalim štirim odlikovancem. Uglednima novinarjema, urednikoma in publicistoma msgr. Francu Boletu in Viktorju Blažiču. Vsak na svojem področju sta vztrajala kot odločna in pogumna zagovornika svobodne novinarske in javne besede. S svojo pokončno držo sta bila ves čas in sta še vedno pomembna akterja gibanja za svobodo slovenskega duhovnega prostora, za njegovo rast in samopotrjevanje v evropskem miselnem prostoru. Zahvala gre tudi velikima slovenskima prijateljema iz Avstrije, dr. Casparju Einemu in Wolfgangu Bandionu, ki sta oba odigrala in še vedno igrata zelo pomembno vlogo pri utrjevanju dobrih sosedskih odnosov. S svojim prizadevanjem za odprtost in sodelovanje ter za prežemanje evropskih ustvarjalnih kulturnih, znanstvenih, tudi političnih in drugih potencialov, sta oba pomembna gla-

snika vrednot in načel, na katerih je bila zgrajena Evropska unija in ki še vedno ostajajo izziv in obljuba za prihodnost za nas vse".

Utemeljitev odlikovanja red za zasluge Viktorju Blažiču za novinarski in publicistični prispevek pri vzpostavljanju svobodnih in demokratičnih temeljev slovenske družbe in njenega medijskega prostora: Viktor Blažič je svojo novinarsko, uredniško in publicistično pot začel kot šestnajstletnik, ko je začel sodelovati v oddelku za propagando novomeškega odbora OF pri izdajanju Radijskega vestnika. Po vojni je pisal reportaže z delovnih akcij za Mladino, med šolanjem v Ljubljani pa skupaj s kasneje uveljavljenimi slovenskimi književniki izdal nekaj števil literarnega glasila Mladina. Kasneje je začel pisati kritične članke za revijo Perspektive, takratno svobodnomiselno središče, in kmalu postal član uredništva. Po ukinitvi revije, ob kateri Blažiču med hišno preiskavo zaplenijo nekaj knjig in rokopisov, je objavljval v Problemih, v reviji Kapljice, v Prostoru in času ter v tržaškem Zalivu pod psevdonimom Prelog Zorko.

Maja 1976 je bil Viktor Blažič zaradi članka Ustvarjanje je svoboda, objavljenem v tržaškem Zalivu, ter zaradi dveh neobjavljenih člankov aretiran. Obtožen je bil sovražne propagande, za zapah je odsedel enajst mesecev. Sodba Blažiču ni dala odgovora, zakaj je bil v resnici zaprt. Vedel pa je, da je sodeloval z Edvardom Koc-

Predsednik Pahor podeljuje odlikovanje Viktorju Blažiču

bekom, preden je ta v intervjuju v Zalivu glasno spregovoril o polvojnem poboju domobrancev v Kočevskem Rogu. Blažič mu je dal nekaj sugestij in Kocbek jih je upošteval. Po prestani kazni je Blažič poldrugo leto zamen pisal

prošnje za zaposlitev. Vendar Viktor Blažič ni območnil. Ostal je zvest sebi in najvišjim vrednotam novinarskega poklica: pogumen, vztrajen, profesionalen ter predan svobodoljubju. Politične in družboslovne članke ter eseje je objavljval v Reviji 2000, Celovškem Zvonu, Tretjem dnevu in Novi reviji. Objavil je tudi esej

slovenske družbe uveljavlja tudi v Odboru za varstvo človekovih pravic, na strankarskem prizorišču in v prizadevanjih za plebiscit za samostojno slovensko državo. Tudi po letu 1990 Blažič nadaljuje svojo publicistično dejavnost. Leta 1994 je prejel Jurčičevo nagrado, leta 2012 pa častno priznanje Boruta Meška za življenjsko delo. Utemeljitev priznanja red za zasluge msgr. Francu Boletu za prispevek pri oblikovanju odprtega in demokratičnega slovenskega medijskega prostora kot dolgoletnega urednika mesečnika Ognjišče in ustanovitelja radia Ognjišče. Msgr. Franc Bole je svojo duhovniško službo začel v Postojni, kjer se je pričela tudi njegova dolgoletna in odgovorna skrb za pristen odnos in za odprto komunikacijo znotraj rimskokatoliškega občestva ne le v neposrednih stikih, ampak tudi prek medijev. Medijsko se je začel udeleževati že leta 1965, ko je začel izdajati list Farno Ognjišče, sprva glasilo župnij Postojna in Koper. V nekaj letih pa je farno glasilo postalo najbolj razširjen slovenski mesečnik, ki je leta 1984 presegel mejo sto tisoč izvodov, kar je tudi s sedanjega vidika zavidljivo število. Še danes je revija priljubljeno čtivo tako med starejšimi kot tudi med mlajšimi bralci, kar govori o

zanesljivi uredniški roki Franca Boleta. Kmalu so se reviji Ognjišče pridružile tudi knjižne izdaje v zbirkah Mala knjižnica in Žepna knjižnica Ognjišča, v katerih so izhajale verske knjige v velikih nakladah, ob zbirkah Življenjske smernice in Priročniki Ognjišča pa še liturgične zbirke ter številne knjige izven zbir. Založba Ognjišče je do danes izdala več kot 320 naslovov knjig, ob tem pa še kasete, video kasete, zgoščenke in DVD-je. Z ustanovitvijo založbe Ognjišče je msgr. Franc Bole v slovenski kulturni prostor prispeval mnoga odmevna literarna dela, z revijo Ognjišče in s članki, ki jih je objavljval v njej, pa je prispeval tudi k demokratičnim procesom v slovenski družbi.

V okviru urejanja revije Ognjišče je msgr. Franc Bole razvil tudi vrsto dobrodelnih, človekoljubnih in karitativnih pobud in leta 1990 postal tudi prvi direktor Slovenske Karitas. To funkcijo je opravljal tri leta.

Po osamosvojitvi Slovenije je bil Franc Bole pobudnik za ustanovitev Radia Ognjišče. Ta se je prvič oglašil iz koprškega studia junija 1994, proti koncu novembra pa še iz ljubljanskega. Danes njegovi valovi pokrivajo skoraj celo Slovenijo, od aprila 1997 pa je radio Ognjišče postal slišen po vsem svetu, saj od takrat neprekinjeno oddaja tudi na medmrežju.